

**TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE ÇİRMEN
KAZASI'NIN SOSYO-EKONOMİK YAPISI (1844-
1845)**

**2023
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH**

Rümeysa ÜZMEZ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Tahir BİLİRLİ**

**TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE ÇİRMEN KAZASI'NIN SOSYO-
EKONOMİK YAPISI (1844-1845)**

Rümeysa ÜZMEZ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Tahir BİLİRLİ**

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**KARABÜK
Mayıs 2023**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	8
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
KISALTMALAR	12
ARAŞTIRMANIN KONUSU	14
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	14
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	14
1. BÖLÜM	16
ÇİRMEN KAZASI'NIN COĞRAFI VE İDARİ TARİHİ.....	16
1.1. Çirmen Kazası'nın Coğrafi Konumu	16
1.2. Çirmen Kazası'nın Tarihçesi	17
1.2.1. Türklerden Önce Çirmen Tarihi	17
1.2.2. İslamiyet Öncesi İlk Türk Devletlerinin Bölgeye Gelişi.....	17
1.2.3. Anadolu Selçuklu Devleti Döneminde Çirmen	19
1.2.4. Osmanlı Döneminde Çirmen	20
2. BÖLÜM	24
ÇİRMEN TEMETTUAT DEFTERLERİ	24
2.1. Temettuât Vergisi.....	24
2.2. Temettuât Defterleri	26
2.3. Çirmen Kazasına Dahil Mahallelerin Temettuat Defterleri	28

2.3.1. Umurbey Mahallesi Temettuat Defteri	30
2.3.2. Alibey Mahallesi Temettuat Defteri	30
2.3.3. Kavak Mahallesi Temettuat Defteri	31
2.3.4. Göçebe Yörükhanından Hacı Salih Mahallesi Temettuat Defteri.....	31
2.3.5. Haylan Mahallesi Temettuat Defteri	31
2.3.6. Toprak Mahallesi Temettuat Defterleri	32
2.3.7. Sarıcapaşa Mahallesi Temettuat Defteri.....	32
3. BÖLÜM	33
ÇİRMEN KAZASININ SOSYO-EKONOMİK YAPISI	33
3.1. Nüfus Yapısı.....	33
3.2. Meslekler	34
3.2.1. Tarım ve Hayvancılıkla İlgili Meslekler.....	35
3.2.2. Ticaret ve Sanayi ile İlgili Meslekler	37
3.2.3. Din ve Eğitim ile İlgili Meslekler.....	39
3.2.4. Askeri Görevliler	41
3.3. Tarım Arazilerinin Dağılımı	43
3.3.1. Tarla	44
3.3.2. Yetiştirilen Tarım Ürünleri ve Bu Ürünlerin Mahallelere Göre Gelir Dağılımı	46
3.3.3. Bağ-Bahçe-Çayır-Sebzevât	50
3.4. Hayvancılık	54
3.4.1. Büyükbaş Hayvancılık	54
3.4.2. Küçükbaş Hayvancılık	58
3.4.3. Yük ve Binek Hayvanları.....	64
3.4.4. Arıcılık.....	65
3.5. Vergiler.....	67
3.6. Diğer Gelir Kaynakları.....	72
3.6.1. Dükkânlar ve Değirmenler	72
3.6.2. Mesleki Gelirler	74
SONUÇ	76
KAYNAKÇA.....	80
TABLolar LİSTESİ	84
ŞEKİLLER LİSTESİ	85

EKLER	86
Ek 1: Alibey Mahallesi 05413 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği.....	87
ÖZGEÇMİŞ	128

TEZ ONAY SAYFASI

Rümeysa ÜZMEZ tarafından hazırlanan “TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE ÇİRMEN KAZASI’NIN SOSYO-EKONOMİK YAPISI (1844-1845)” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Tahir BİLİRLİ

Tez Danışmanı, Tarih Anabilim Dalı.

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Tarih Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. 10/05/2023

Unvan, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan: Prof. Dr. Barış SARIKÖSE (KBÜ)

.....

Üye: Doç. Dr. Ersin KIRCA (KOÜ)

.....

Üye: Doç. Dr. Tahir BİLİRLİ (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Müslüm KUZU

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

.....

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamada yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Rümeyza ÜZMEZ

İmza :

ÖNSÖZ

Çirmen, Meriç Nehri kıyısında, Edirne'nin kuzeybatısında yer alır. Osmanlı Devleti'nin, 1362 yılında Edirne'yi fethetmesiyle beraber Çirmen Osmanlı topraklarına katılmış böylelikle Rumeli'de yapılan fetihler için askeri bir üs olmuştur. Çirmen, XV. yüzyılın ortalarında Edirne'nin bağlı olduğu bir sancak merkezi haline gelmiştir. Çirmen'in sancak merkezi seçilmesinde bulunduğu jeopolitik konum etkili olmuştur. Fakat Çirmen, 1829 yılından itibaren Edirne Vilâyeti'ne bağlı bir kaza olmuştur. XIX. yüzyılın sonunda Cısr-i Mustafa Paşa Kazası içerisinde yer alan bir nahiye haline gelmiştir. Çirmen, 1890 yılında on dokuz köyü olan bir nahiye konumundadır. Çirmen, günümüzde küçük bir köy olarak Yunanistan-Bulgaristan sınırları üzerinde yer almaktadır.

Osmanlı Devleti'nde Temettuat Defterleri, 1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi ile birlikte tutulmaya başlanmıştır. Bu defterler, Osmanlının sosyal ve ekonomik tarihini anlamamız açısından araştırmacılar için kaynak teşkil etmektedir. Bu defterlerde köy, kaza, mahalle gibi yerleşim yerlerinde yaşayan hanelerin, "Emlak Arazi Hayvanat ve Temettuat" adı verilen sayımları kaydedilmiştir. 1844-1845 sayımları temettuat defterlerinin asıl kaynağını oluşturmuştur.

Bu çalışmada, 1844-1845 tarihleri arasında Çirmen Kazası'nın sosyo-ekonomik yapısı ele alınmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Çirmen Kazası'nın coğrafi ve idari tarihi hakkında bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde; temettuat vergisinden ve çalışmanın ana kaynaklarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümde; kazaya bağlı mahallere ait defterlerde yer alan verilere göre bölgenin, nüfus yapısı, meslekler, araziler, hayvanat, vergiler ve diğer gelir kaynakları hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Yüksek lisans tezinin hazırlanmasında bana desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Tahir BİLİRLİ'ye şükranlarımı sunar, yüksek lisansa başlamamda bana destek olan ancak süreç içerisinde iken vefat eden değerli babam Cihat ÜZMEZ'e, varlığını hissettiğim andan itibaren her zaman destekçim olan kıymetli annem Kezban ÇELİK ÜZMEZ'e, kardeşlerim Özgür,

Mustafa ve Elif ÜZMEZ'e maddi ve manevi desteklerini esirgemedikleri için teşekkür ederim.

Rümeysa ÜZMEZ
Karabük, 2023

ÖZ

Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılında birçok alanda yenilik sürecine girmiştir. Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi ile idari, hukuki, mali ve sosyal birçok alanda yenilikler yapılmıştır. Vergi konusu, mali alanda yapılan yeniliklerin başında gelmektedir. Temettuat Defterleri, bu yeniliklerin içerisinde yer almaktadır.

Osmanlı Devleti'nin, sosyo-ekonomik yapısının aydınlatılmasında temettuat defterlerinin yeri ve önemi büyüktür. Bu defterlere, hane reislerinin isim ve unvanları, sahip oldukları ekilen ve nadasa bırakılan arazileri, bahçesi, bağı ve tüm hayvanları ile tüccar ve esnafın bir senede tahmini olarak ne kadar geliri olduğu kaydedilmiştir.

Bu çalışmada Edirne Viyaleti'ne bağlı Çirmen Kazası dahilinde bulunan Umurbey, Alibey, Sarıcapışa, Toprak, Haylan, Göçebe Yörükhanından Hacı Salih ve Kavak mahallelerine ait temettuat defterlerinin transkripsiyonu yapılmıştır. Bu mahallelerin dört tanesi müslim, üç tanesi ise reaya (zımmi)'ya ait defterlerdir.

Defterlerde kaydedilen bilgiler ölçeğinde, Çirmen Kazası'na ait nüfus, zirai yapı, alınan vergileri, yetiştirilen tarım ürünleri, hayvanlar ve hane sahiplerinin mesleklerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmeler neticesinde, bölge halkının sosyal ve ekonomik faaliyetlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Osmanlı; Edirne Vilayeti; Çirmen; Temettuat; Sosyo-Ekonomik Yapı; XIX. yüzyıl

ABSTRACT

The Ottoman Empire, XIX. it has entered into the process of innovation in many areas in its century. With the promulgation of the Edict of Tanzimat, innovations have been made in many administrative, legal, financial and social fields. The issue of tax is one of the leading innovations made in the financial field. Dividend Books are included in these innovations.

The place and importance of dividend books in the elucidation of the socio-economic structure of the state is great. The names and titles of the heads of households, how much real estate and land they have, the amount of land they own planted and left fallow, garden, vineyard, as well as all the animals they own, how much income and trade merchants and tradesmen will have in a year, that is, all their assets are recorded in these books.

In this study, the transcription of the dividend books belonging to Umurbey, Alibey, Sarıcaşısa, Toprak, Haylan, Hacı Salih from Nomad Yörükhan, Kavak Neighborhoods located within the Chirmen accident of Edirne province was carried out. Four of these neighborhoods are Muslim, and three of them are ledgers belonging to reaya (dhimmi).

On the scale of the information recorded in the notebooks, the population, agricultural structure, taxes levied, agricultural products grown, animals, household owners' occupations, etc. belonging to the Chirmen Accident. As a result, many issues have been evaluated. As a result of these evaluations made with figures and tables, it is aimed to reveal the social and economic activities of the people of the region.

Keywords: Ottoman; Edirne Province; Çirmen; İncme; Socio-Economic Structure; XIX. century

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tez Adı	Temettuat Defterlerine Göre Çirmen Kazası'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı (1844-1845)
Tezin Yazarı	Rümeysa ÜZMEZ
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Tahir BİLİRLİ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	10/05/2023
Tezin Alanı	Tarih
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	128
Anahtar Kelimeler	Osmanlı; Edirne Vilayeti; Çirmen; Temettuat; Sosyo-Ekonomik Yapı; XIX. yüzyıl

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Socio-Economic Structure of Çirmen District According to Temettuat Registers (1844-1845)
Author of the Thesis	Rümeysa ÜZMEZ
Advisor of the Thesis	Doç. Dr. Tahir BİLİRLİ
Status of the Thesis	Master's Degree
Date of the Thesis	10/05/2023
Field of the Thesis	History
Place of the Thesis	UNIKA/IGP
Total Page Number	128
Keywords	Edirne Province; Çirmen; İncme; Socio-Economic Structure; XIX. century

KISALTMALAR

ABAD	: Anadolu Bilgilerini Araştırma Derneği
a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
a.g.t	: Adı geçen tez
a.g.t.t	:
BAL-TAM	: Balkan Türkoloji Araştırma Merkezinin
bkz.	: Bakınız
BOA Arşivi	: Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı
C.	: Cilt
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Haz.	: Hazırlayan
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
LEE	: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
ML. VRD. TMT. d	: Maliye Varidat Muhasebesi Temettuat Defteri
MÖ	: Milattan Önce
no.	: Numara
ss.	: sayfa sayısı
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vs.	: Vesaire

Yay. : Yayınları

YKY : Yapı Kredi Yayınları

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu alıŐma Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde BOA, ML. VRD. TMT. d. 5405 – 5413 – 5425 – 5423 – 5433 – 5457 ve 17508 defter numaralı ile kayıtlı Çirmen Kazası'na bağlı olan Umurbey, Alibey, Sarıcapaşa, Toprak, Haylan, Göçebe Yörükhanından Hacı Salih ve Kavak mahallelerine ait temettuat defterleri esas alınarak XIX. yüzyıl ortalarında Edirne Vilayeti'ne bağlı Çirmen Kazası'nın sosyo-ekonomik ve idari yapısının durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu tez çalıŐmasının temel amacı, Çirmen Kazası'nın XIX. yüzyıldaki sosyo-ekonomik durumunu tespit etmektir. Bunu yaparken de 1844-1845 yıllarına arasında tutulan Temettuat defterleri esas alınmıştır. Bu defterlerdeki kayıtlara göre Rumeli topraklarındaki Osmanlı Devleti'nin sosyal ve ekonomik tarihi aydınlatmak hedeflenmiştir. Bölgede yaşayan Müslüman ve gayr-i Müslimlerin nüfus yapısı, vergi kayıtları, sahip olduğu emlâk, arazi, hayvan, vs. bilgiler tespit edilerek bölgenin geliŐmişlik düzeyini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu alıŐma ile Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda Rumeli'deki kültürel, ekonomik, sosyal tarihinin incelenmesinde araştırmacılar için baŐvurulacak bir kaynak ortaya konulacaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığına ait Maliye Varidat ve Temettuat Defterleri Kataloğunda Çirmen Kazası'na ait yedi mahallenin defteri tespit edilmiştir. BO A, ML. VRD. TMT. d. 5405 – 5413 – 5425 – 5423 – 5433 – 5457 ve 17508 numaralı ile kayıtlı defterler transkript edilerek günümüz Türkçesine evrilmiştir. Bu belgelerde yer alan her bilgi, değerlendirilmesi yapılan başlık altında Excel programında listelenmiş ve gerekli hesaplamalar burada yapılmıştır. Ardından ortaya çıkan veriler, tablo ve grafiklere dönüŐtürülmüŐtür. Elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Bu tezde Çirmen tarihi ile ilgili arşiv kaynaklarının yanı sıra ikinci el kaynaklar olan; kitap, dergi, makale ve tez kaynak tarama yöntemi ile toplanmış, tasnif edilmiş ve fişleme yöntemi ile bu kaynaklardaki bilgiler sentezlenerek belgelerden elde edilen verilerle değerlendirilmiştir.

1. BÖLÜM

ÇİRMEN KAZASI'NIN COĞRAFI VE İDARİ TARİHİ

1.1. Çirmen Kazısı'nın Coğrafi Konumu

Çirmen'in eski adı Tshronomen'dir. Çirmen, Meriç Nehri kıyısında, Edirne'nin kuzeybatısında yer alır. Edirne'nin fethi ile beraber Osmanlı topraklarına katılmıştır¹. Türkiye ile Avrupa'yı birbirine bağlayan bu bölgenin batısında Istarca, kuzeyinde Balkan, güneyinde Rodop Dağları yer almaktadır. Bu dağların arasında Meriç Vadisi bulunmaktadır. Bu vadiden geçen Meriç Nehri ve bu nehre bağlı olan Tunca ve Arda ırmakları bölgenin jeopolitik önemini arttırmaktadır².

Bu bölgede karasal iklimin yanı sıra kısmen da olsa Akdeniz ikliminin etkisi görülmektedir. Bölgede karasal iklimin etkili olmasında bölgenin dağlarla çevrili olması ana etkindir. Kuzeyden gelen soğuk havanın bölgeye ulaşmasını Balkan Dağları engellerken Rila, Osopova ve Rodop ise güney ve güneybatıdan gelebilecek olan sıcak havanın bölgeye nüfuz etmesini engellemektedir. Dolayısıyla bu bölgede -30 dereceye kadar düşen hava sıcaklığı görülmüştür. Çirmen, Cısr-i Mustafa Paşa, Harmanlı bölgelerinde Akdeniz iklimi görülürken Kızanlık, Hasköy, Yeni Zağara ve Çırpan'da karasal iklim görülmektedir.

Bölgede bulunan bitki örtüsü bölgenin iklim çeşitliliği ile doğru orantılıdır. Çirmen bölgesi ve çevresinin coğrafi konumundan dolayı bitki örtüsü çeşitlidir. Bu çeşitlilik Anadolu ile benzerlik gösterir. Bölgenin sahip olduğu bitki örtüsü o bölgenin ekonomik ve idari yapısını da önemli ölçüde etkilemektedir³. Bu çalışmada da karasal iklimde yetişme imkânı olan hınta (buğday) yetiştirilen ürünlerin %53'ünü oluşturmaktadır.

¹ Yusuf Halaçoğlu, "Çirmen", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 8, İstanbul, 1993, s. 341.

² Siddik Çalık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlarda Osmanlı Düzeni (15.16. Yüzyıllar)*, Bosna-Hersek Dostları Vakfı Yay., İstanbul, 2005, s.13.

³ Yaşar Uğurlu, "16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı Devleti'nde Merkez Taşra İlişkileri ve Çirmen Örneği", *ABAD*, 1(2), 2018, s.95.

1.2. Çirmen Kazası'nın Tarihçesi

1.2.1. Türklerden Önce Çirmen Tarihi

Tarih boyunca Çirmen'de, Traklar, Makedonlar, Roma, Bizans ve Türkler sırası ile hâkim olmuşlardır.

Traklar; Trakya'ya adını vermişlerdir. Kabile halinde MÖ 2000 yılına kadar bu bölgede yaşamışlardır. Getler, Tinler, Bes'ler, Odrisler bu kabilelerden bazılarıdır. Bunlardan Odrisler, Çirmen Irmağı etrafında yaşamışlardır. Traklar, Odrisler'in kralı Teres (Toros)'in torunu Kral Sevets döneminde (MÖ 480) en parlak dönemini yaşamıştır. Onun ölümünden sonra yıkılışa geçmiştir.

Makedonlar; II. Filip döneminde, Trak ve İliir kavimlerini MÖ IV. yüzyılda hakimiyetine almıştır. MÖ II. yüzyıla kadar bölgede varlığını sürdüren Makedonlar daha sonra Büyük İskender'in hakimiyetine girmiştir. İskender'in ölümünden sonra Keltlerin istilasına maruz kalmışlar. II. yüzyılın ortalarında dağınık halde bulunan Trak kavimleri Roma'nın egemenliği altına girmiştir.

MÖ II. yüzyılın ilk yarısından itibaren bölgede varlığını sürdüren Romalılar, MS 395'te Kavimler Göçü ile doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Doğu Roma (Bizans), Balkanların büyük bir kısmında hüküm sürmüştür. V. yüzyıla gelindiğinde Slav, Bulgar, Avar ve diğer Türk kavimlerinin saldırısı altında kalmıştır. Slavlar, V. yüzyılda kuzeyden gelerek Balkanlar'da geniş alanlara hâkim olmuştur. Slavlar, 626 yılında Avarların İstanbul'u kuşatmasında etkin rol oynamıştır. Bu saldırılar neticesinde XIV. yüzyıla kadar dayanabilen Bizans 1453'te yıkılmıştır.⁴

1.2.2. İslamiyet Öncesi İlk Türk Devletlerinin Bölgeye Gelişi

V. yüzyılın ilk yıllarından sonra Türkler, Balkanlara girmeye başlamıştır. Bu bölgeye ilk akın eden Türk kavmi Hunlardır. Balkanların büyük bir bölümünü ele geçiren Hun Hakanı Attila, İstanbul önlerine kadar gelmiştir. İstanbul'da bulunan Bizans (Doğu Roma)'ı, yıllık vergiye bağlamıştır. VI. yüzyılda Türk kavmi olan Avarlar, Balkanlar'ın kuzeyini hakimiyetleri altına almışlardır. Avar Türkleri,

⁴ Uğurlu, "16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı...", s.95-96.

İstanbul'u ilk 616 yılında kuşatmış, böylelikle İstanbul'u kuşatan ilk Türk devleti olmuştur. Ayrıca Balkanlar'a büyük bir Slav göçünün başlamasına sebep olmuşlardır. Slavları askerlik, teşkilatlanma ve medeniyet anlamında etkilemişlerdir.

VI. yüzyılda Balkanlar'da etkili olan bir başka Türk kavmi Bulgarlardır. Tuna'nın güneyine doğru hareket ederek burayı yurt edindiler.⁵ Bulgar Hanları, 1018 yılına kadar Bizans İmparatorluğu'nun yerini Balkanlar'da almıştır.⁶ Balkanlardaki Bizans etkisini bir hayli azalttılar. Bu kavim daha sonra Slavlaşmıştır.

Macarlar, bugünkü yurtlarına içlerinde Türklerin de olduğu büyük bir kitle halinde 896'da yerleşmişlerdir. Avrupa'yı alt üst etmişler ve Tuna havzasında devletlerini kurmuşlardır. Gök Tanrı inancına sahip olan bu Türk kavmi, 1000 yılında Katolik olmuştur. Dinde yaşanan bu değişim, dilde de yaşanmış ve Türkçe yerine Fin dili olan Macarcayı konuşmaya başlamışlardır. Dolayısıyla asimile olmuşlar.⁷

XI ve XII. yüzyıllarda Karadeniz'in kuzeyinden, Türk kavimleri olan Peçenekler, Kumanlar (Kıpçaklar), Oğuzlar Balkanlar'a geldi.⁸ Bu kavimler yarımadayı istila etmeye başlamıştır. Ancak birçok kültür unsurunu bırakarak bu bölgede asimile olmuşlardır. Bugün dahi sayısız ailenin kökeninin Türk olduğu soyadlarında da anlaşılmaktadır.⁹ Özellikle bu Türk kavimlerinden Kumanlar bu bölgede etkili olmuştur. Avrupalılar için yaklaşık 2500 kelimeyi içinde bulunduran Kumanca yazılmış olan Codex Cumanicus adında lügat hazırlamışlardır. Kumanlar ile Peçenekler 1087 yılında Bulgaristan'dan Makedonya'ya, Bosna, Kosova ve Arnavutluk'u da kapsayan bir Türk federasyonu kurmuşlardır. Fakat 1090'lı senelere geldiğinde bu federasyon Bizans'ın etkisi ile dağıtılmıştır. Peçenekler ve Kumanlar Hıristiyanlık içerisinde asimile olup etnik kimliklerini kaybetmişlerdir.¹⁰ Ancak günümüzde, Balkan milletlerinin giyim kuşamında, yeme içmelerinde, adet ve zevklerinde Türk tesiri devam etmektedir.¹¹ İlk Türk devletlerinin bölgeye gelişi Karadeniz'in kuzeyinden gerçekleşmiştir. Bu yönden gelen Türk kavimleri Gök Tanrı inancına sahip iken zamanla asimile olmuş ve milli benliklerini kaybetmişlerdir.

⁵ Yılmaz Öztuna, *Avrupa Türkiye'sini Kaybımız Rumeli'nin Elden Çıkışı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2014, s.14-15.

⁶ Halil İnalçık, "Türkler ve Balkanlar", *Bal-Tam Türklük Bilgisi*, C.3, Eylül 2005, s.20.

⁷ Öztuna, a.g.e., s.15.

⁸ Uğurlu, "16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı...", s.97.

⁹ Öztuna, a.g.e., s. 15-16.

¹⁰ Uğurlu, "16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı...", s. 97.

¹¹ Öztuna, a.g.e., s.16.

1.2.3. Anadolu Selçuklu Devleti Döneminde Çirmen

Türkler, yalnızca kuzeyden değil aynı zamanda güneyden yani Anadolu'dan da Balkanlara giriş yapmışlardır. Müslüman Türkler, 1260'lı yıllardan itibaren bölgeye yerleşmişlerdir. Kuzeyden gelen Türkler gibi asimile olmamış, kendi din ve kültürlerini gittikleri bölgelerde yaymışlardır. Balkanlar'a yapılan Türk göçlerinden en önemlisi 1261 yılında Moğolların yıkıcı baskısından sıyrılmaya çalışıp Bizans'a sığınan II. İzzettin Keykâvus yapmıştır. Bizans İmparatoru VIII. Mihail Palaeologos, Keykâvus'a askerleri ile birlikte yerleşmesi için Dobruca ilini vermiştir. Sarı Saltuk öncülüğünde Anadolu'dan yaklaşık olarak otuz kırk oba ve 2-3 kasaba teşkil ederek Dobruca iline yerleşmişlerdir.¹² Sarı Saltuk'un 1293 yılında vefat etmesine kadar Türkmenler bu bölgede kalmaya devam etmiştir. 1293 yılından sonra Türkmenlerin bir kısmı Ece Halil komutasında Karesi'ye, bir kısmı ise Meriç Havzası'nın yer aldığı Doğu Balkanlar'a yerleşmiştir. Bunlar dışında Dobruca'da kalmaya devam eden Türkmenler ise Hıristiyanlaşarak bu bölgeyi yurt edinmiştir.¹³

Osmanlı Devleti'nden önce Balkanlar'a en önemli akınlar Anadolu Beyliklerinden Saruhanoğulları, Aydınöğulları ve Karesioğulları tarafından gerçekleştirilmiştir. Öyle ki bu akınlar Osmanlı'nın Balkanlar'daki fetih faaliyetlerine öncü olmuştur.¹⁴ Özellikle Aydınöğulları'ndan Umur Bey'in, Bizans ile ittifak kurarak yaptığı akınlar sayesinde Rodoplar ve Batı Trakya'da Türk hakimiyeti kurulmaya çalışılmıştır.¹⁵

Osmanlıların önce Balkanlarda: Bizans İmparatorluğu ve Macar Krallığı'nın nüfuzu altında Bulgaristan, Bosna krallıkları, Sırbistan, Romanya'da iki prenslik ve daha küçük ölçüde birçok devletçik bulunmaktaydı. Bizans ve Macaristan kendilerini Balkanların sahibi olarak görüyorlardı. Bizans zayıflamış, Macaristan ise Avrupa'nın en güçlü devleti halindeydi. Ayrıca kuzeyde Venedik Cumhuriyeti, güneyde Napoli Krallığı, batıda iki İtalyan devleti, kuzeydoğuda Polonya Krallığı bulunmaktaydı. Bu devletlerden Bizans Ortodoks, diğer devletler ise Katolik mezhebine bağlıydı. Balkan kavimlerinin çoğunluğu Ortodoks idi ve bu kavimler hakimiyeti altında oldukları

¹² Halil İnalçık, "Rumeli", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, 2008, s. 232.

¹³ Çalık, *a.g.e.*, s.18.

¹⁴ Uğurlu, "16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı...", s.98.

¹⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. 1, TTK Basımevi, 1988, s. 73-74.

Katolik devletler tarafından çok ağır şartlar altında yaşatılıyorlardı. Öyle ki mezhep özgürlüğüne dahi sahip değillerdi.¹⁶

1.2.4. Osmanlı Döneminde Çirmen

Osmanlı Devleti'nin Rumeli ile ilk ilişkileri 1321 yılında Mudanya'yı alıp Marmara Denizi'ne ulaşmasıyla birlikte gerçekleşmiştir. Rumeli'ye, küçük gruplar halinde geçişler yaparak bölgeyi tanımaya çalışmışlardır.¹⁷

Bizans İmparatoru Kantakuzenos, Umur Bey'in tavsiyesi neticesinde Orhan Bey (1326-1362) ile müttefik olmuştur. İmparatorun rakiplerine karşı başarı sağlamasında Orhan Bey'in desteği büyük olmuştur. Bizans'ta yaşanan bir başka iç karışıklıkta V. İoannis'i Sırlar ve Bulgarlar desteklerken Kantakuzenos'u Osmanlılar desteklemiştir.¹⁸ İmparator Kantakuzenos'un 1352'de Osmanlıdan yardım istemesi üzerine Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, 20.000 kişilik kuvvetiyle Rumeli'ye geçmiştir. Kuşatma altında olan Edirne'yi ve burada tutulan imparatorun oğlunu kurtarmıştır. Bizans, yardım karşılığında Gelibolu Yarımadası'nda bir kaleyi Osmanlılara vermeyi taahhüt etmişti. Bu başarı neticesinde Süleyman Paşa Anadolu'ya dönerken bu yarımada bulunan Çimbi (Çimpe) Kalesi'nde bir miktar asker bırakmıştır.¹⁹

Süleyman Paşa, Anadolu'dan getirdiği kuvvetleri Çimpe Kalesi'ne yerleştirmeye başlamıştır. Bu kale Rumeli'de bir askeri üs olarak kullanılmak istenmiş ve Balkanlar'da yayılmak için büyük bir fırsat olmuştur. 1-2 Mart 1354 yılında gerçekleşen deprem neticesinde yıkılan Gelibolu Kalesi ile civardaki kasaba ve köyler Osmanlı kuvvetleri tarafından fethedildi. Süleyman Paşa, sağ kol, orta kol ve sol kol olacak şekilde uçlar teşkil etmiş ve fetih hareketlerini buradan organize etmiştir.²⁰

1357 yılında Çorlu, Tekirdağ, Lüleburgaz, Malkara, Şarköy, Keşan ve İpsala fethedilerek Meriç'e ulaşılmıştır. Rumeli Fatihi olarak da bilenen Süleyman Paşa'nın ölümünden sonra da fetihler devam etmiştir. Sultan Murad (1362-1389), babasının

¹⁶ Öztuna, a.g.e., s.17.

¹⁷ Mehmet İnbacı, "Balkanlar'da Osmanlı Hakimiyeti ve İskân Siyaseti", *Türkler*, 2002, C. 9, s. 155.

¹⁸ Tefik Evcı, "Tanzimat Döneminde Edirne (1839-1908)", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2019, s.7.

¹⁹ Mustafa Cezzar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, TTK Basımevi, Ankara, 2010, s. 84.

²⁰ Mehmet İnbacı, "Balkanlarda Osmanlılar: Fetih ve İskân", *Balkanlar El Kitabı*, C. 1, Ankara, 2006, s. 289.

ölümü üzerine 1362 yılında tahta geçmiştir. Temmuz 1362’de Edirne’nin fethi gerçekleşmiştir.²¹ Çirmen de Edirne’nin fethi ile beraber Osmanlı Devleti’ne katılmıştır.²² Sultan Murad, aynı yıl Meriç’i atlayarak 1363 yılında Zağara ve Filibe’yi alarak Meriç Vadisi’ne hâkim olmuştur.²³ Böylelikle Osmanlı’nın Balkanlar’daki hâkimiyeti daha da kuvvetlenmiştir.²⁴ Edirne’nin fethedilmesi ile Rumeli’de yapılan fetihler için askeri bir üs elde edilmiştir. Sultan Murad, Aynı zamanda Edirne, devlete başkentlik etmiş, bu durum İstanbul’un fethine kadar sürmüştür.²⁵

Balkanlarda Türk hakimiyetini Yıldırım Bayezid (1389-1402) kesinleştirmiştir. Osmanlı Devleti’nin Avrupa kıtasında ilerlemeye başlamasından rahatsız olan Avrupalılar, Osmanlı’ya karşı ittifak kurarak onları Balkanlar’dan atmak istemişlerdir. Bu doğrultuda birleşik haçlı kuvvetleri harekete geçmiştir. Osmanlılar, 1364 yılında Anadolu’dan topladığı 40-50 bin askerle Gelibolu’ya geçerek, Çirmen’de konuşlanan 50-60 bin Sırp askerini bozguna uğratmıştır.²⁶ Sırpsındığı Savaşı olarak tarihe geçen bu savaştan sonra Osmanlılar, Çirmen’de (1371)²⁷, I. Kosova’da (1389), Niğbolu’da (1396), Varna’da (1444) ve II. Kosova’da (1448) haçlı ittifaklarına karşı zafer kazanmıştır. Osmanlılar Balkanlar’dan çıkarılamamış, II. Kosova Savaşı ile Avrupalılar savunmaya geçerken Osmanlılar Balkanlar’daki hakimiyetini kesinleştirmiştir. Bu durum 1683 yılına kadar devam etmiştir.²⁸

Osmanlı Devleti’nin Balkanlar’daki hızlı fetihleri neticesinde sancak denilen idari birimler ortaya çıkmıştır. Bu sancaklardan askeri organizasyonlar olarak faydalanılmıştır. Rumeli’de kurulan sancaklardan ilki Gelibolu Sancağıdır.²⁹ Daha

²¹ Öztuna, *a.g.e.*, s. 18.

²² Halaçoğlu, “Çirmen”, s.341.

²³ Öztuna, *a.g.e.*, s.18.

²⁴ Çalık, *a.g.e.*, s. 21.

²⁵ Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, İstanbul, 1940, s.14.

²⁶ Oruç Bey, *Osmanlı Tarihi (1288-1502) Uç Beyliği’nden Dünya Devletine*, (Haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Basım Yayın Kitapları, 2009, İstanbul, s.30.

²⁷ Osmanlı tarihçileri Çirmen’de yapılan 1364 ve 1371 yılı savaşlarını, belki de aynı yerde yapıldığı için bir savaş gibi göstermişlerdir. Ancak bir kısım kaynaklar Osmanlılar’ın karşısında yalnızca Sırların bulunduğunu, bir kısım kaynaklar ise Sırların yanında Macar, Ulah ve Bosnalıların da bulunduğunu yazmışlardır. 1371 yılında cereyan eden Çirmen Savaşı’nda Osmanlılar’ın karşısında yalnızca Makedonya Sırp Kralı Vukaşin ile kardeşi Uglyeşa’nın bulunduğu bilindiğine göre, Osmanlı kaynaklarının birçoğunda Sırp Sındığı Savaşı adıyla kaydedilen ve Osmanlılarla Sırlar arasında yapıldığı söylenen savaşın bu ikinci Çirmen Savaşı olduğu anlaşılmaktadır. (Detaylı bilgi için bkz. Fahamettin Başar, “Çirmen Savaşı’nın Balkan Tarihindeki Yeri”, Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, S. 12, 1998, ss.51-55.

²⁸ Öztuna, *a.g.e.*, s.18.

²⁹ Çalık, *a.g.e.*, s. 25.

sonra Vize, Çirmen, Sofya ve Niğbolu sancakları kurulmuştur.³⁰ Çirmen, XV. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Edirne'nin de bağlı olduğu bir sancak merkezi haline gelmiştir. Bu sancak, Vize ve Kırkkilise (Kırklareli) içine alan Rumeli Beylerbeliği'ni oluşturan ilk sancaklardan biridir.³¹ Çirmen'in, sancak olarak seçilmesinde bulunduğu jeopolitik konum etkili olmuştur. Meriç Vadisi'ne hâkim ve Edirne'yi muhafaza edebilecek bir konumdadır.³² Bir uç sancağı olarak gelişen Çirmen'in yapılanmasında, Osmanlı Devleti'nin ilk askeri zümresi olan yaya ve müsellemler önemli bir yere sahiptir.³³

Paşa Livâsı olarak da bilinen bu sancağa Çirmen dışında bağlı olan sancaklar ile Hasköy, Akçakızanlık, Çırpan, Yeni Zağara, Eynepazarı, Tekirdağ ve bugünkü Türkiye'nin Ergene bölgesidir.³⁴ Paşa Livâsı Edirne'den başlayıp Makedonya'nın batısına ulaşacak kadar geniş bir alana yayılmıştır. Ancak sancağın coğrafi bir bütünlüğe sahip olduğunu söylemek mümkün değildir.³⁵

Çirmen Sancağı'nın 1632 yılından sonra Özi Eyaleti'ne bağlı olduğu görülmektedir.³⁶ Evliya Çelebi, Rumeli Eyaleti'ne bağlı 16 sancaktan bahseder ve bunlardan birinin de Çirmen Sancağı olduğunu söyledi.³⁷ Çirmen Sancağı, XVIII. yüzyılda Özi Eyaleti'ne bağlı livâlardan biri haline gelmiştir ve burada Çirmen, Cısr-i Mustafa Paşa, Uzuncaabad, Eynecik, Hasköy, Rodoscuk, Akçakazık kazaları yer almıştır.³⁸

Osmanlı Devleti, yeni fethedilen bölgelere Anadolu'nun birçok bölgesinden aileleriyle birlikte Türk göçmenleri getirerek iskân etmiştir.³⁹ Yeni kasabalar, köyler, şehirler kurulmasında bu iskânlar etkili olmuştur.⁴⁰ Aynı zamanda Anadolu'da bulunan

³⁰ Mehmet İnbaşı, "18. Yüzyılın İkinci Yarısında Ohri Sancağı", *Osmanlı Dönemi Balkan Şehirleri*, Gece Kitaplığı, Ankara, 2017, s. 1295.

³¹ Halaçoğlu, "Çirmen", s. 341.

³² M. Tayyib Gökbilgin, *XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İşaret Yay., İstanbul, 2007, s. 12.

³³ Yaşar Uğurlu, "16. Yüzyıl Sonunda Merkez Taşra İlişkilerinde Çirmen Örneği (15 Nolu Çirmen Şer'ıye Sicilinde Padişaha Ait Vesikaların Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi)", (İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Bolu, 2008, s. 2.

³⁴ Halaçoğlu, "Çirmen", s. 341.

³⁵ İbrahim Sezgin, "Paşa Livâsı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.34, İstanbul, 2007, s.183.

³⁶ Halaçoğlu, "Çirmen", s. 341.

³⁷ Evliya Çelebi, *Seyahatname*, Yapı Kredi Yayınları, C. 3, 2. Kitap, (Haz. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı), 2006, İstanbul, s.514.

³⁸ P. L. İnciciyan, H. D. Andreasyan, "Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S. 4-5, 1976, s. 133-134.

³⁹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 160.

⁴⁰ Ayşe Akpınar, "Anadolu'dan Balkanlara Yapılan İskânın Özellikleri: Bulgaristan Örneği", *XVIII. Türk Tarih Kongresi*, C.V, Göç ve İskân İktisat Tarihi Vakıfları Tarihi, Ankara, 1-5 Ekim 2018, s. 10.

köy adlarının Çirmen Sancağı'nda da bulunması burada yaşayan Türklerin Anadolu'dan geldiğinin bir göstergesidir.⁴¹

Çirmen, toprak idaresi olarak XV. yüzyılda mîr-i alem hassı⁴² olduğu görülmektedir. İlk sancakbeyi olarak görev yapan Saruca Paşa'nın ve oğlu Umur Bey'in Çirmen, Kızanlık, Zağara ve Hasköy'de vakıfları bulunmaktadır. XVI. yüzyıl ile birlikte bazı köyler Edirne'de bulunana II. Bayezid Külliyesi'ne bağlı vakıflara dahil olmuştur. XVII. yüzyıldan itibaren ma'zûl Kırım hanlarına arpalık olarak verilmiştir.⁴³

Çirmen mutasarrıfları, XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren Edirne'yi korumakla görevlendirilmiştir. Fakat Çirmen, 1829 yılından itibaren Edirne Vilâyeti'ne bağlı bir kaza olmuştur.⁴⁴ XIX. yüzyılın sonunda Cîs-i Mustafa Paşa Kazası içerisinde yer alan bir nahiye haline gelmiştir. 1890 yılında on dokuz köyü olan bir nahiye olduğu bilinmektedir. Çirmen, günümüzde küçük bir köy olarak Yunanistan-Bulgaristan sınırları üzerinde yer almaktadır.⁴⁵

⁴¹ Mustafa Durdu, "Nüfus ve Temettüat Defterlerine Göre Çirmen Kazası Kovancılar ve Gölcük Köyleri (1844-1845)", *Selçuk Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.55, Ağustos 2022, s. 331.

⁴² Mîr-i Alem: Statüsü belirlenmiş üst düzey memuriyetlerden biri olarak tarif edilir. Erhan Afyoncu, "Mîr-i Alem", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 30, Ankara, 2020, s.124.

⁴³ Yusuf Halaçoğlu, "XVI. Yüzyılda Sosyal, Ekonomik ve Demografik Bakımdan Balkanlar'da Bazı Osmanlı Şehirleri", *Belleten*, C. 53, S. 207-208, 1989, s. 640.

⁴⁴ Yaşar Uğurlu, "16. Yüzyıl Sonlarında...", s.102.

⁴⁵ Halaçoğlu, "Çirmen", s. 342.

2. BÖLÜM

ÇİRMEN TEMETTUAT DEFTERLERİ

2.1. Temettuât Vergisi

Osmanlı Devleti, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda yaşamaya başladığı askeri, siyasi ve ekonomik gerilemeyi XIX. yüzyılda daha çok yaşamaya başlamıştır. Dolayısıyla bu yüzyıl Osmanlı için birçok yeniliği ve reformu da beraberinde getirmiştir.⁴⁶ Yapılan reformlarda başta İngiltere olmak üzere Avrupa’da meydana gelen gelişmeler etkili olmuştur. XVIII. yüzyılın sonunda İngiltere’de başlayan sanayi devrimi ve ardından buna bağlı olarak gelişen hammaddeye dayalı sömürge yarışı Avrupa’da köklü değişimleri beraberinde getirmiştir. Osmanlı Devleti de bu değişimlerden nasibini almış veya almak zorunda kalmıştır.⁴⁷

Sultan Mahmud’un (1808-1839) 1 Temmuz 1839 yılında ölmesi üzerini yerine oğlu I. Abdülmecid (1839-1861) geçti. Bu dönemde, Gülhane Hatt-ı Hümayunu ya da Hatt-ı Şerif adıyla 3 Kasım 1839 yılında Tanzimat Fermanı ilan edilmiştir. Bu metin, Sultan Mahmud zamanında Mustafa Reşid Paşa tarafından kaleme alınmaya başlanmıştır. İçerisinde birçok alanda reformu içeren anayasal nitelikli bir metindir. Metnin diplomatlar, devlet ileri gelenleri ve dini otoriteler karşısında okunması dönemin en önemli olayıdır. Bu olay Tanzimat devrinin başlangıcı olmuştur.⁴⁸

Tanzimat; tanzîm, yani düzeltme-düzenleme anlamındaki Arapça kökenli sözcükten türemiş olup düzenlemeler-düzeltilmeler anlamında kullanılan çoğul bir kelimedir.⁴⁹ Mustafa Reşid Paşa tarafından Gülhane’de okunan bu fermanın asıl adı “Tanzimât-ı Hayriyye”dir.⁵⁰

Tanzimat Fermanı ile Osmanlı ülkesinde yaşayan herkes din, dil ve ırk gözetmeksizin eşit bir statüye sahip olacak, mahkeme karşısında yazılı yasalara göre yargılanacak, yargısız infaz yapılmayacak. Diğer yandan herkes vermekle yükümlü

⁴⁶ Halil İnalçık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, Kronik Yay., İstanbul, 2019, s. 25.

⁴⁷ Altuğ Murat Köktaş, Ali Gökhan Gölçek, “Endüstri Devrimi ve Osmanlı İmparatorluğu: Askeri Fabrikalaşma Örneği”, *Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.9, S.4, 2016, s. 98.

⁴⁸ Tufan Gündüz, *Osmanlı Tarihi El Kitabı*, 4. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2014, s.486.

⁴⁹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 30. Basım, Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara, 2013, s. 1204.

⁵⁰ Reşat Kaynar, *Mustafa Reşid Paşa ve Tanzimat*, Türk Tarih Kurumu Yay., 2010, Ankara, s.191.

olduğu vergisini, serveti ve geliri ölçüsünde devlete ödeyecek, her bölgeden devlete asker sağlanacak ve askerlik görevi beş yılı aşmayacaktır.⁵¹

Tanzimat'ın mali alanda esas aldığı maddeler; Tanzimat'ın uygulandığı yerlerde toplanan gelirlerin direkt olarak merkez hazinesinde toplanmasını ve harcamaların bu hazineden karşılanmasını, vatandaşların her alanda olduğu gibi vergi konusunda da kanun önünde eşit olmasını amaçlanmış ve bu doğrultuda muaf olan askeri sınıf mensupları ve derbentlerin muafiyetlerinin kaldırılmasını içermiştir. Ayrıca bunlara ek olarak örfi vergiler ve ihtisap resminin kaldırılmasına karar verilmiştir. Bunların yerine, halkın emlak, hayvan, arazi ve temettü tahrir edilmesi hususunda karar alınmıştır. İltizam usulü kaldırılmış, vergi toplama görevi muhassıllara bırakılmıştır.⁵²

Muhassıllar gittikleri yerlerde Tanzimat'ı anlatmak ve meclisleri oluşturmak dışında kamuya ait olan gelirlerin de toplaması görevini üstlenmişlerdir. İltizam defterlerinde kayıtlı olan tüm malların tahsili görevi muhassıllar tarafından yürütülmüştür. Bu görevlerinin dışında yanlarındaki kâtiplerin de desteği ile nüfus ve emlak sayımı da yapmışlardır. Muhassıllara; herkesin isim ve unvanlarını, ne kadar emlak ve arazilerinin olduğunu, sahip oldukları arazilerin ekilen ve nadasa bırakılan miktarlarını, bahçesi, bağı, tüm hayvanları, tüccar ve esnafın bir senede tahmini olarak ne kadar geliri ve ticareti olacağını, yani sahip oldukları bütün mal varlıklarını inceleyerek tahrir yapmaları talimatı verilmiştir.⁵³

Tanzimatın ilanıyla beraber pek çok alanda reformlar yapılmıştır. Vergi ve askeri alanda yapılacak olan reformların daha sonra alınacak yeni kararlarla yürürlüğe girmesi ve bunun dışındaki bütün esasların derhal uygulamaya konulması bildirilmiştir.⁵⁴ İdari alanda yapılan ıslahatlarda valilerin yetkileri kısıtlanmaya çalışılmıştır. İdari görevliler sadece asayiş işleri ile sorumlu tutulmuştur. Mali işler, muhassıl-i emvâl adıyla padişah tarafından merkezden görevlendirme yapılan amirlerin eline verilmiştir. Ayrıca halkın her kesiminden katılım sağlanabilen idare

⁵¹ Ali Akyıldız, "Tanzimat", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, 2011, İstanbul, s.2-3.

⁵² Abdüllatif Şener, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*, İşaret Yay., İstanbul, 1990, s. 23.

⁵³ Tahir Bilirli, *Tanzimat Dönemi İmar Meclisleri (1845-1846)*, Türk Tarih Kurumu Yay., 2019, Ankara, s. 73.

⁵⁴ Halil İnalçık, "Tanzimat'ın Uygulanması ve Sosyal Tepkiler", *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2009, s. 361.

meclisleri, taşra meclisleri oluşturulmuştur.⁵⁵ Tanzimatın temelini, maliyede yapılan ıslahatlar oluşturmaktadır. İdari alanda yapılan ıslahatlar mali merkeziyetçilik sistemini gerçekleştirmek için zemin olarak hazırlanmıştır. Vergi tahsil işlerini valilerin ve âyânların kontrolünden kurtarmak için merkezden muhassıl adında geniş yetkilere sahip olan görevliler atanmıştır. Böylece idari görevlilerin yaptıkları veya neden oldukları suistimalleri bitirmek amaç edinilmiştir.⁵⁶

2.2. Temettuât Defterleri

Temettu, Arapça kökenli bir sözcük olup, “kâr etme, kazanma”, “kâr, fayda” anlamına gelmektedir. Temettuât ise bu sözcüğün çoğuludur ve kârlar, faydalar olarak kullanılmaktadır.⁵⁷ Temettuât vergisi ise Tanzimat döneminden önce örfi olarak toplanan vergilerin yerine tek kaleme toplanması için Tanzimatla beraber ortaya çıkmış olan bir vergidir. Temettuât vergisi esnaf, tüccar, köylü, şehirli vs. hane reislerinin kazançlarına uygun olarak toplanan vergidir. Temettuât Defteri de bu vergilerin kayıt altına alındığı defterlerdir.⁵⁸

Başlangıçta yüzde üç oranında alınan bu vergiler daha sonraları yüzde dörde çıkarılmıştır.⁵⁹ Tanzimat ile gelen bu uygulamalar gelirlerin kontrol altına alınmasını, mükelleflerin tespit edilmesini, vergilerin toplanmasında yaşanan adaletsizliğin ortadan kaldırılması ve en nihayetinde asıl hedef olan gelirlerin arttırılmasını hedeflemiştir. Bu hedeflerin hayata geçirilebilmesi için 1840 yılında biri temettuat diğeri ise nüfus olmak üzere iki farklı yazım uygulamaya konulmuştur. “Emlâk Arazi Hayvanât ve Temettuat” adı verilen sayımlar neticesinde yirmi bine yakın defter serisi

⁵⁵ İncalcık, “Tanzimat’ın Uygulanması...”, s.ç363.

⁵⁶ İncalcık, “Tanzimat’ın Uygulanması...”, s.ç365.

⁵⁷ Devellioğlu, *a.g.e.*, s. 1251.

⁵⁸ Alpay Bizbirlik, Zafer Atar, “19.Yüzyıl Osmanlı Tarihinde Temettuat Defterlerinin Yeri” Saruhan Sancağı Mütevellî Çiftliği Temettuat Defteri Örneği”, *Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Dergisi*, S. 45, 2009, s. 39.

⁵⁹ Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2013, s. 346.

kayıt altına alınmıştır.⁶⁰ Temettuat sayımları, 1840 ve 1845 yıllarında olmak üzere iki kez gerçekleştirilmiştir.⁶¹

Temettuat defterleri, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Maliye Vâridât Kalemi defterleri kataloğunda bulunmaktadır. Bahsi geçen defterler 1988'de ayrı olarak sınıflandırılmıştır. Bu defterlerin 17.747 tanesi araştırmacıların hizmetine açılmıştır. Defterler 1844-1845 (H. 1260/1261) yıllarında gerçekleştirilen sayımları içermektedir.⁶² Yapılan tasnifler arasında 1838/1848 yılları arasında gerçekleştirilen üç vergiye ait sayım sonuçları yer almaktadır. Bunlardan birincisi, Sultan II. Mahmut döneminde mal ve mülk sayımı için 1838 yılında gerçekleştirilen sayımdır. İkincisi 1840 yılında yapılan tahrir, üçüncüsü ise 1845 temettuat sayımıdır.⁶³

1844/1845 sayımları bu defterlerin asıl kaynağını oluşturmaktadır. Amacı emlak, hayvan, arazi ve temettü sayımları olan bu uygulamanın hayata geçirilmesi kararı Mayıs 1843 yılında alınmıştır ancak toplumsal tepkiden çekinildiğinden dolayı bir yıl sonra uygulanmaya başlamıştır. Sayımın gerçekleştirildiği alan Tanzimat'ın cari olduğu Aydın, Konya, Ankara, Bolu, Erzurum, Cezair-i Bahr-i Sifid, Edirne, Hüdavendigâr, Niş, Selanik, Rumeli, Silistre, Vidin ve Üsküp eyaletleridir.⁶⁴

Temettuat vergisi için esnaflara “*Ruhsatiye tezkeresi*” verilerek ödeyecek oldukları vergiyi daha önceden tespit edebilmelerine imkân verilmiştir. II. Mahmut zamanında getirilen “*İhtisap rûsûmu*” Tanzimattan hemen sonra kaldırıldığı için Temettuat vergisi hem onu karşılamış hem de onun yanı sıra yevmiye-i dükkân, şehriye-i dükkân gibi adlarla toplanan vergilerin de yerini almıştır.⁶⁵ Vergilerin her

⁶⁰ Süleyman Yükçü, Nur Fidancı, Umut Soysal, “Osmanlı Devleti'nde Temettuat Defterlerinin Önemi ve Vergisel Açından Değerlendirilmesi: Tire Kazası Örneği”, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.7, (2014), s.170-171.

⁶¹ Mübahat S. Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarih Kaynaklarından Temettü Defterleri”, *Bellekten*, LIX/225, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1995, s.395.

⁶² Mustafa Serin, “Osmanlı Arşivi'nde Bulunan Temettuat Defterleri”, *Başbakanlık I. Milli Arşiv Şurası*, 20-21 Nisan 1998, Ankara, 1998, s. 721.

⁶³ Ayla Efe, “Osmanlı Devleti'nde Yeniden Yapılanmanın Şafağında Üç Vergi Sayımı” *Akademik İncelemeler Dergisi*, C.11, S. 2, 2016, s. 25.

⁶⁴ Ayla Efe, “1845 Temettuat Sayım Sonuçları Ne Oldu?”, *History Studies*, C.8, S.1, 2016, s. 20.

⁶⁵ Çadırcı, *a.g.e.*, s.346.

haneden düzenli ve adil olarak toplanabilmesi için yapılan bu mali ıslahat önceki düzenlemelere göre daha kapsamlı ve büyük farklılıklar içermektedir.⁶⁶

Osmanlı Devleti maaş karşılığı olarak memur ve askerlerine dirlik olarak verdiği toprakların ve diğer gelir kaynaklarının tespiti, tahvili ve kontrolünü sağlayabilmek için otuz yılda bir mevcut durumu tahrir etmişlerdir. XVII. yüzyıla gelinceye kadar düzenli bir şekilde arazi ve nüfus tahrirleri gerçekleştirilmiştir. Bu tahrir defterlerinde köy ve kasabalardaki yetişkin, iş gücüne katkı sağlayan erkek nüfus, arazi ve vergi miktarları gibi bilgiler yer almıştır.⁶⁷

XV. ve XVI. yüzyıllarda bu nüfus ve arazi tahrirleri XVII. yüzyılın başlarına gelindiğinde yerini Avarız Defterlerine terk etmiştir. Avarız Defterleri, XVI. yüzyılda olağanüstü olarak savaş döneminde toplanan vergi iken XVII. yüzyıla gelindiğinde düzenli olarak toplanan vergiler durumuna gelmiştir. XVIII. yüzyılda bu Avarız defterleri Mufassal ve İcmâl olarak hazırlanmıştır.⁶⁸ XIX. yüzyılda Tanzimatla beraber temettuat vergisi getirilmiştir. Böylelikle tüm vergilerin tek kalemde toplanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Temettuat vergileri Çirmen Kaza merkezi mahallelerine ait yedi defterde toplanmıştır.

2.3. Çirmen Kazasına Dahil Mahallelerin Temettuat Defterleri

Temettuat defterleri sayesinde, defteri tutulan bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi sağlayabilmemiz mümkündür. Bir bölgedeki hane reislerinin adları, yaptıkları meslekleri, sahip oldukları arazi miktarları, arazilerin ne kadarının ekili olduğu yahut ne kadarının nadasa bırakıldığı, nelerin ekildiği, hayvanlarının miktarı ve cinsleri ayrıca yıl içerisinde ödedikleri vergi ve kazançları bu defterlerde toplanmıştır. Bu bilgiler de bize bölgenin sosyo-ekonomik yapısı hakkında nasıl bilgi sağlayabildiğimizi açıklamaktadır.⁶⁹

⁶⁶ Musa Demir, “19. Yüzyılın İkinci Çeyreğinde Zile Kaza Merkezinde Ekonomik ve Sosyal Yaşam (Temettuat Kayıtlarına Göre)”, (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat), 2018, s. 30.

⁶⁷ Ömer Lütfi Barkan, “Türkiye’de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri”, *İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası*, II. (1), s. 20-25.

⁶⁸ İnalçık, “Tanzimat’ın Uygulanması...”, s. 361.

⁶⁹ Melek Öztürk, “Denizli Sancağı Ezine-i Lazkiye (Sarayköy) Kazası’nın Sosyo-Ekonomik Yapısı (Temettuat Defterlerine Göre)”, *Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Karabük, 2022, s.31.

Sadi Öztürk, Türkiye’de “Temettuat Çalışmaları” adlı eserinde hane esası üzerine yapılmış olan sayımlardan yola çıkarak defterler içerisinde yer alan bilgileri dört başlık altında toplamıştır.

1- Mükellefe ait kişilik bilgileri: Hane reisinin ismi, unvanı, mesleği.

2- Menkul ve gayrimenkul mal varlığı: hane reisinin sahip olduğu serveti ve serveti ile alakalı detaylı bilgiler. Mezru ve gayrimezru tarla, bağ-bahçenin dönümü, kiralanan ya da kiraya verilmiş olan toprakların dönüm olarak miktarı ve kime kiraya verildiği- kimden kiralandığı, hayvanâtının miktarı ve cinsi, varsa gayrimenkul malının değeri ve büyüklüğü.

3- Gelirler: hane reisinin sahip olduğu servetin bir yıl içerisinde getirdiği hasılat veya kira bedeli. Hane reisi dışında diğer hane üyelerinin (oğlu, kardeşi vs.) ticaret, esnafılık, zanaat veya emek faaliyetlerinden sağladığı gelirler.

4- Vergi ödemeleri: hane sahibinin bir yıl içinde bir tür gelir vergisi olarak ödediği “vergi-yi mahsusanın” kuruş olarak değeri. Şayet gayrimüslim hane reisi varsa, onun ödemekle yükümlü olduğu cizyenin a’lâ, evsat ve endâ olarak türü ve sayısı.⁷⁰

Bu çalışmada Edirne Eyaleti’ne bağlı Çirmen Kazası dahilinde bulunan yedi mahalleye ait temettuat defterleri esas alınmıştır. Bu köylerin dördü İslam, üç tanesi ise reayaya ait defterlerdir. Bu defterlerin adına ve tutulduğu defterlerin numaralarına aşağıda Tablo 1’de yer verilmiştir.

⁷⁰ Said Öztürk, “Türkiye’de Temettuat Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.1, S.1, 2003, s.288.

Tablo 1: Çirmen kazası'na dahil mahallelerin temettuat defterleri

Mahalle adı	Bulunduğu defter numaraları
Umurbey Mahallesi	BOA. ML. VRD. TMT.d, no 5405
Alibey Mahallesi	BOA. ML. VRD. TMT.d, no 5413
Kavak Mahallesi	BOA. ML. VRD. TMT.d, no 5425
Göçebe Yörükhanı'ndan Hacı Salih Mahallesi	BOA. ML. VRD. TMT.d, no 5423
Haylan Mahallesi (reaya)	BOA. ML. VRD. TMT.d, no 5433
Toprak Mahallesi (reaya)	BOA. ML. VRD. TMT.d, no 17508
Sarıcapaşa Mahallesi (reaya)	BOA. ML. VRD. TMT.d, no 5457

2.3.1. Umurbey Mahallesi Temettuat Defteri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde H-29-12-1261 tarihli, BOA. ML. VRD. TMT.d kodlu, 5405 numaralı Çirmen Kazası, Umurbey Mahallesi temettuat defteri olarak kaydedilmiştir. Defterin ebadı 51x18 ve toplam sayfa sayısı 44'tür. Hane sayısı 75 olarak yazılmıştır ancak defter incelendiğinde 41. sayfada bulunan hane reislerinin, hane sayısı ve hane numarasının yazılmadığı tespit edilmiştir. Kardeş olanlar tek hanede gösterilmektedir. Bu durumda hane sayısının 79 olarak yazılması gerekirdi. Mahallenin son hanesinde bulunan ve demircilik ile uğraşan hane reisi Mustafa bin Bayram Kıptî'dir.⁷¹ Mahallenin geri kalan halkını ise Müslümanlar oluşturmaktadır.

2.3.2. Alibey Mahallesi Temettuat Defteri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde H-29-12-1261 tarihli, BOA. ML. VRD. TMT.d kodlu, 5413 numaralı Çirmen Kazası Alibey Mahallesi temettuat defteri olarak kaydedilmiştir. Defterin ebadı 18x49 ve toplam sayfa sayısı 16'dır. Bunlardan 1-3, 15-16 numaralı sayfalar boş

⁷¹ Mısırlılar veya Nil deltası sakinleri için kullanılmakta iken Hıristiyanlığın Mısır'a girmesinden sonra Hıristiyanlık Kıptîler'in dini olmuş, Kıptîler'le Hıristiyanlık özdeşleşmiş, böylece Kıptî ismi Mısır'daki Hıristiyan halkı ifade etmeye başlamıştır. DİA, "Kıptîler", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.25, Ankara, 2022, s.423.

bırakılmıştır. Hane sayısı 22 olarak yazılmıştır. 19. haneden sonra hane numarası belirtilmemiştir. Defterden anlaşıldığı üzere 20. hane reisi olan Ali veled-i Ali Kıptî'dir. Umurbey Mahallesinde olduğu gibi bu mahallede bulunan hane reisi demircilik ile uğraşmaktadır. Mahallenin geri kalan halkı ise Müslümanlardan oluşmaktadır.

2.3.3. Kavak Mahallesi Temettuat Defteri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde H-29-12-1261 tarihli, BOA. ML. VRD. TMT.d kodlu, 5425 numaralı Çirmen Kazası Kavak Mahallesi temettuat defteri olarak kaydedilmiştir. Defterin ebadı 17x49 ve toplam sayfa sayısı sekizdir. Birinci ve sekizinci sayfalar boştur. Hane sayısı 16'dır. Mahallenin hane reislerinden anlaşıldığı üzere ahalinin tamamı Müslümandır.

2.3.4. Göçebe Yörükhanından Hacı Salih Mahallesi Temettuat Defteri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde H-29-12-1261 tarihli, BOA. ML. VRD. TMT.d kodlu, 5423 numaralı Çirmen Kazası, Göçebe Yörükhanı'ndan Hacı Salih Mahallesi ahalsinin temettuat defteri olarak kaydedilmiştir. Defterin ebadı 18x50 toplam sayfa sayısı 24'tür. Bunlardan 1, 22-24 numaralı sayfalar boştur. Hane sayısı 58'dir. Bu mahallede yaşayan nüfusun tamamı Müslümandır.

2.3.5. Haylan Mahallesi Temettuat Defteri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde H-29-12-1261 tarihli, BOA. ML. VRD. TMT.d kodlu, 5433 numaralı Çirmen Kazası Haylan Mahallesi temettuat defteri olarak kaydedilmiştir. Defterin ebadı 16x43 ve toplam sayfa sayısı sekizdir. Bu sayfalardan 1,6-8 numaralı sayfalar

boştur. Hane sayısı sekiz olarak yazılmıştır ancak numarası verilmemiş hanelerle birlikte bu sayı 10'dur. Bu mahallenin tamamı reayadır.⁷²

2.3.6. Toprak Mahallesi Temettuat Defterleri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde H-29-12-1261 tarihli, BOA. ML. VRD. TMT.d kodlu, 17508 numaralı Edirne Vilayeti, Çirmen Kazası, Toprak Mahallesi (reaya) (a.g.t.t) olarak kaydedilmiştir. Defterin ebadı 17x49 ve toplam sayfa sayısı 12'dir. Bunlardan 1,9-12 numaralı sayfalar boştur. Hane sayısı 14'tür. Bu mahallenin tamamı reayadır.

2.3.7. Sarıcapaşa Mahallesi Temettuat Defteri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde H-29-12-1261 tarihli, BOA. ML. VRD. TMT.d kodlu, 5457 numaralı Edirne Vilayeti, Çirmen Sancağı, Sarıcapaşa Mahallesi (Reaya) olarak kaydedilmiştir. Defterin ebadı 18x50 sayfa sayısı 24'tür. Bunlardan 18-24 numaralı sayfalar boştur. Hane sayısı 32'dir. Bu mahallenin tamamı reayadır.

⁷² Reaya: Tanzimat'tan önce Osmanlı İmparatorluğu'nun Müslüman olmayan uyrukları, XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne haraç ödeyen gayri müslim tebaa için de kullanılmıştır. Mehmet Öz, "Reâyâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 34, İstanbul, 2007, s. 490.

3. BÖLÜM

ÇİRMEN KAZASININ SOSYO-EKONOMİK YAPISI

3.1. Nüfus Yapısı

Bu çalışmada Çirmen Kazası'na ait yedi mahallenin nüfusunun tespit edilmesinde temettuat defterlerine kaydedilen hane sayısı esas alınmıştır. Umurbey Mahallesi'nde 79, Alibey Mahallesi'nde 22, Kavak Mahallesi'nde 16, Göçebe Yörükhanı'ndan Hacı Salih Mahallesi'nde 58, Haylan Mahallesi'nde 10, Toprak Mahallesi'nde 14 ve Sarıcapaşa Mahallesi'nde 32 hane bulunmaktadır.

Çalışmamıza konu olan mahallelerin yaklaşık nüfusunun tespit edilebilmesi için Ömer Lütfi Barkan'ın hane katsayısı formülü kullanılmıştır. Bu formüle göre hane sayısının beş ile çarpımı bize yaklaşık nüfusu verecektir.⁷³ Barkan'ın bu formülünü kullanan araştırmacıların yanı sıra hane sayısının yedi ile çarpılması gerektiğini veya hane sayısının daha küçük rakamla çarpılması gerektiğini savunan araştırmacılar da mevcuttur.⁷⁴ Aşağıda Tablo 2'de hane sayısına göre yaklaşık nüfus hesaplanmıştır.

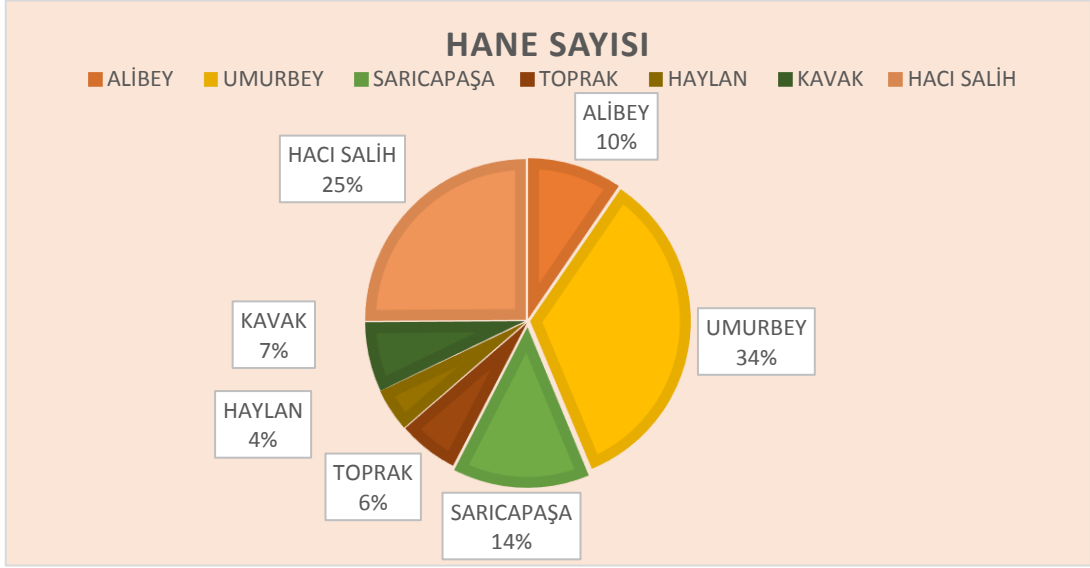
Tablo 2: Hane sayısına göre mahallelerin yaklaşık nüfusu

Mahalleler	Hane Sayısı	Yaklaşık Nüfus
Alibey	22	110
Umurbey	79	395
Sarıcapaşa	32	160
Toprak	14	70
Haylan	10	50
Kavak	16	80
Hacı Salih	58	290
Toplam	231	1.155

⁷³ Ömer Lütfi Barkan, "Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, C. X, İstanbul, 1953, s. 26.

⁷⁴ Öztürk, *a.g.e.*, s.32.

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere en fazla nüfus Umurbey Mahallesi’ne, en az nüfus ise Haylan Mahallesi’ne aittir. Mahallelerin toplamında 231 hane bulunmaktadır. Yaklaşık toplam nüfus ise 1.155’tir. Mahallelerle ilgi bilgiler verilirken hane sayıları ve yaklaşık nüfusun göz önünde bulundurulması unutulmamalıdır. Mahallelerin nüfus dağılımı Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Yaklaşık nüfus oranının mahallelere göre dağılımı

3.2. Meslekler

İnsanlar ihtiyaçlarını karşılamak için belli alanlarda uğraşmışlardır. XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktaydı. Çirmen Kazası mahallelerinde de mesleki yapılanmanın bu yönde geliştiğini görmek mümkündür. Tarım ve hayvancılıkla ilgilenenlerin sayısı 201’dir. Sanayi ve ticaret ile ilgili mesleklerle uğraşanların sayısı 158, kamu göreviyle ilgilenenlerin sayısı 11, askeri ve güvenlikle ilgilenenlerin sayısı ise 16’dır.

Bunların dışında Kavak Mahallesi’nde 13. hanede yaşayan Ömer bin Osman yetim çocuk, Umurbey Mahallesi’nde 36. hanenin reisi el-Hâc Ömer bin Mehmed’in mesleği ise *ashâb-ı alâkadan*⁷⁵ olarak yazılmıştır.

⁷⁵ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5425, s.5.

Bunların dışında alfilmend ya da mesleği olmadığı için iş yapamayanlar ise toplamda 11 kişidir. Birer tane Haylan, Alibey, Hacı Salih Mahallesi'nde, üç tanesi Sarıcapaşa Mahallesinde, beş tanesi ise Umurbey Mahallesi'nde tahrir olunmuştur.

3.2.1. Tarım ve Hayvancılıkla İlgili Meslekler

Yedi mahallenin meslek dağılımı, en fazla tarım ve hayvancılık alanındadır. Bu alanda gelişen meslekler; erbâb-ı ziraat⁷⁶, hizmetkâr, orakçılık, çabacılık/çapaçılık, sığırtmaçlık/çoban, duhan rençberliği ve bekçilik'dir.

Bu meslek arasında büyük bir farkla en çok yapılan mesleğin erbâb-ı ziraat olduğu görülmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere Çirmen Kazası mahallelerinde ziraat ön plana çıkmaktadır. İstisnasız her mahallede en az yedi hane bu meslekle geçinmektedir. Aşağıda tablo 3'te bu dağılımı daha ayrıntılı olarak görmek mümkündür.

Tablo 3: Tarım ve hayvancılıkla ilgili meslekleri dağılımı

Meslekler	Haylan	Toprak	Kavak	Alibey	Sarıcapaşa	Hacı Salih	Umurbey	Toplam
Erbâb-ı Ziraat	7	13	10	8	18	35	58	149
Hizmetkâr	1			2		13	9	25
Orakçı				1		1	3	5
Çabacı/ Çapaçı				2	4		3	9
Sığırtmaç/ Çoban	2	1			1	4	2	10
Bekçi			1				2	3
Duhan Rençberliği			2					2
Toplam	10	14	13	13	23	53	77	203

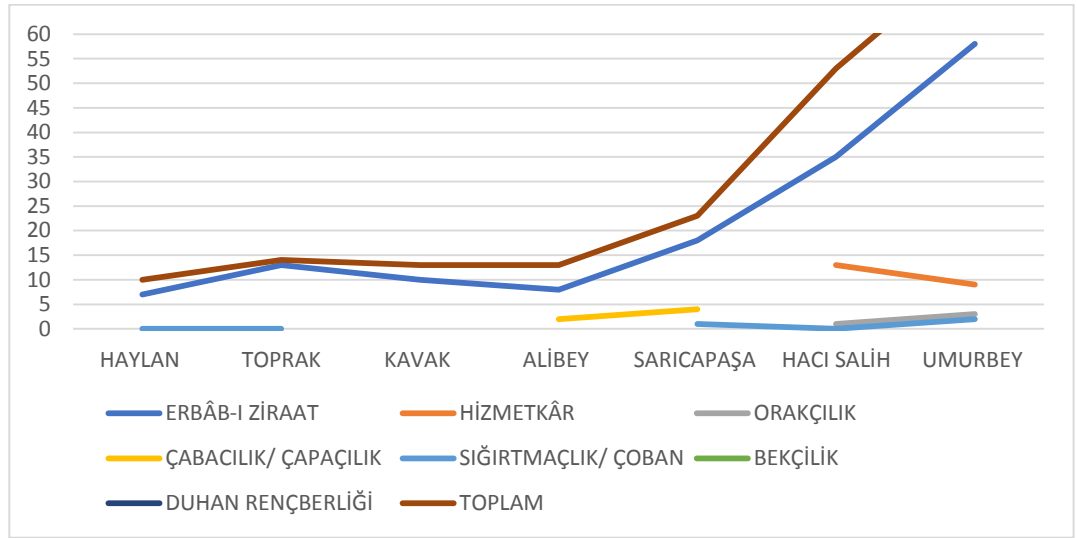
Tablodan da anlaşılacağı üzere tarım ve hayvancılık ile ilgilenen 203 kişi vardır. En fazla yapılan meslek, 149 kişi ile erbâb-ı ziraattır. En az yapılan meslek ise üç kişinin olduğu bekçiliktir. Bekçiler, bağ ve bostanın korunmasından sorumlu olmuştur. Mahallelerin toplamında 25 hizmetkârlık, beş orakçılık, dokuz çapaçılık, 10 sığırtmaçlık, iki duhan rençberliği mesleği ile ilgilenen kişi vardır. Duhan rençberliği,

⁷⁶ Erbâb; ehil, muktedir. Yani bir işi yapmaya gücü yeten demektir. Erbâb-ı ziraat, çiftçilik yapan kimsedir. Devellioğlu, a.g.e., s.258.

yalnızca Kavak Mahallesi'nde görülmektedir. Diğer mesleklerden her biri en az iki mahallede icra edilmiştir.

Haylan Mahallesi'nde, yedi erbâb-ı ziraat, bir hizmetkâr, iki sığırtaç. Toprak Mahallesi'nde, 13 erbâb-ı ziraat, bir sığırtaç. Kavak Mahallesi'nde 10 erbâb-ı ziraat, bir bekçi, iki duhan rençberi. Alibey Mahallesi'nde, sekiz erbâb-ı ziraat, iki hizmetkâr, bir orakçı, iki çapacı. Sarıcapaşa Mahallesi'nde, 18 erbâb-ı ziraat, dört çapacı, bir çoban. Hacı Salih Mahallesi'nde, 35 erbâb-ı ziraat, 13 hizmetkâr, bir orakçı, dört çoban. Umurbey Mahallesi'nde, 58 erbâb-ı ziraat, dokuz hizmetkâr, üç orakçı, 3-üç çapacı, iki sığırtaç ve iki bekçi bulunmaktadır.

Umurbey mahallesi'nde, 77 kişi tarım ve hayvancılıkla geçinmektedir. Bu alanda en fazla mesleğe sahip olan mahalledir. Aynı zamanda tabloda bulunan tüm mesleklerin bu mahallede yapıldığı görülmektedir. Hacı Salih Mahallesi'nde 53, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 23, Toprak Mahallesi'nde 14, Alibey Mahallesi'nde 13, Kavak Mahallesi'nde 13 ve Haylan Mahallesi'nde 10 kişi tarım ve hayvancılık alanında faaliyet göstermektedir.

Şekil 2: Tarım ve hayvancılıkla ilgili mesleklerin dağılım grafiği

3.2.2. Ticaret ve Sanayi ile İlgili Meslekler

İncelenen mahallelerde ticaret ve sanayi ile 156 kişinin faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bakkal, duhan⁷⁷ ticareti, yağcı, dülgerlik, dülger çıraklığı, salcı, kömürcü, keserci, kiracı, hattab, kerestecilik, arabacı, kahveci, attar, ahz u 'i'tâ⁷⁸, ağnam ahz u i'tâsı, kıbti taifesinden demirci, erbâb-ı çorapçı, aba ticareti olmak üzere 19 sanayi ve ticaret alanında meslek bulunmaktadır.

Bu alanda en fazla yapılan meslek kömürcülüktür. Alibey ve Hacı Salih mahallelerinin dışında tüm mahallelerde bu meslek icra edilmiştir. Kömürcülüğün, farklı bir meslekle ilgilenen hane reislerinin ek olarak yaptığı meslek haline geldiği temettuat defterlerinden anlaşılmaktadır. Aşağıda tablo 4'te meslekler ve bu mesleklerin mahallelere dağılımı ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

⁷⁷ Duhan; kelime anlamı duman, tütün demek olup, tütün ticareti yapanlar anlamına gelmektedir. Develioğlu, *a.g.e.*, s. 216.

⁷⁸ Ahz ü 'i'tâ: alışveriş. Develioğlu, *a.g.e.*, s.22.

Tablo 4: Ticaret ve sanayi ile ilgili mesleklerin dağılımı

Meslekler	Haylan	Toprak	Kavak	Alibey	Sarıcapaşa	Hacı Salih	Umurbey	Toplam
Bakkal					1			1
Duhan tüccarı			4					4
Yağcı				1				1
Dülger					1			1
Dülger Çırağı					1			1
Salcı							1	1
Kömürcü	1	18	4		11		9	43
Keserci							1	1
Kıracı							1	1
Hattab			1	6		11	13	31
Keresteci	6		4					10
Arabacı					1			1
Kahveci							3	3
Attar					1		1	2
Ağnam ahz u i'tâsı						1		1
Ahz u İt'â						1	1	2
Kıbtı Taifesinden Demirci				1			1	2
Erbâb-ı Çorapçı						35		35
Aba Ticareti						15		15
Toplam	7	18	13	8	16	63	31	156

Tablo 4'ten de anlaşıldığı üzere ticaret ve sanayi alanındaki en fazla yapılan meslekler, 43 hane ile kömürcülük, 35 hane ile erbâb-ı çorabcılık gelmektedir. Sarıcapaşa Mahallesi'nde bir bakkal esnafı, bir dülgerlik, bir dülger çırağı, bir arabacı. Kavak Mahallesi'nde dört duhan ticareti. Hacı Salih Mahallesi'nde bir ağnam ahz u i'tâsı (küçükbaş alışverişi), 35 erbâb-ı çorapçı, 15 aba ticareti. Alibey Mahallesi'nde bir yağcı. Umurbey Mahallesi'nde üç kahveci, bir keserci, bir kıracı bir salcı esnafı bulunmaktadır. Bu meslekler yalnızca bu mahallelerde bulunmaktadır. Ayrıca

Umurbey Mahallesi'nde salcılığın olması bu mahallede taşımacılık yapılabilecek bir akarsuyun olduğunu göstermektedir.

43 kömürcü, 31 hattab, 10 keresteci, iki attar, iki ahz ü i'tâ (alışveriş ticareti yapan), iki kıbtî taifesinden demirci bulunmaktadır. Demircilerden biri Alibey Mahallesi'nde bir diğeri Umurbey Mahallesi'nde yer almaktadır. Bu mahallenin halkı Müslümandır ancak aralarında kıbtî ailelerinde mevcut olduğu demircilik faaliyetlerinin bu aileler tarafından ifa edildiği anlaşılmaktadır.

Toplamda; Haylan Mahallesi'nde yedi, Toprak Mahallesi'nde 18, Kavak Mahallesi'nde 13, Alibey Mahallesi'nde sekiz, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 16, Hacı Salih Mahallesi'nde 63, Umurbey Mahallesi'nde 31 hane ticaret ve sanayi dallarında bulunan mesleklerle uğraşmışlardır. Bu meslekler en fazla Hacı Salih Mahallesi'nde görülürken en az Haylan Mahallesi'nde görülmektedir.

3.2.3. Din ve Eğitim ile İlgili Meslekler

Çirmen Kazası'na bağlı yedi mahalleden: Kavak, Alibey, Hacı Salih ve Umurbey mahallelerinde Müslüman ahali; Haylan, Toprak ve Sarıcapaşa mahallelerinde ise reaya olduğu tespit edilmiştir. Aşağıda Tablo 5'ten de anlaşılacağı üzere bu mahallelerde İslam dini ile ilgili meslekler bulunmaktadır.

Gayrimüslimler kendi dinlerini, kendi ibadethanelerinde özgürce yaşayabiliyorlardı. Ancak gayrimüslim mahallelerde onlara ait bir ibadethane ile ilgili bilgileri temettuat kayıtlarında rastlanmamıştır. Dolayısıyla gayrimüslim mahallelere ait sütunları boş bıraktık.

Din ve eğitim ile ilgili; İmam vekili, müezzin, mu'allim-i sıbyân ve imam olmak üzere dört meslek bulunmaktadır. Aşağıda tablo 5'te bu mesleklerin dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 5: Kamudaki din görevlilerinin meslek dağılımı

MESLEKLER	Haylan	Toprak	Kavak	Alibey	Sarıcapaşa	Hacı Salih	Umurbey	Toplam
İmam vekili							1	1
Müezzin				1			3	4
Mu'allim-i Sıbyân							1	1
İmam			1			1	1	3
Toplam	0	0	1	1	0	1	6	9

Tablo 5'te de görüldüğü üzere, bir İmam vekili, dört müezzin, bir mu'allim-i sıbyân ve üç imam bulunmaktadır.

Umurbey Mahallesi'nde 18. hanede oturan Ahmed bin Mehmed erbâb-ı ziraat mesleğini icra ederken aynı zamanda da Umûr Bey Câmî'-i Şerîfi'nin imâm vekililiğini yapmaktadır. Aynı mahallede 57. hanede yaşayan İbrahim bin Mehmed imamdır. Bu kişinin imamlıktan temettuatı 250 kuruştur. İbrahim bin Mehmed'in aynı zamanda ziraatle uğraştığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca Umurbey Mahallesi'nde üç müezzinin görev yaptığı bilinmektedir. Üç müezzinden ikisi aynı haneden Mehmed bin Hüseyin ile kardeşi Abdi olup, her ikisi de ziraat ile ilgilenmiş ve müezzinlikten de 250 kuruş gelir sağlamışlardır. Aynı mahalledeki 43. hanede yaşayan Hâfız Mustafa bin Hüseyin de imam olup, Sarıca Paşa Câmî'-i Şerifi müezzinidir. Hâfız Mustafa bin Hüseyin aynı zaman da bu mahallede mu'allim-i sıbyân olarak görev yapmıştır.

Alibey Mahallesi'nde bulunan müezzin, 12. hanede yaşayan Ali bin Memiş'in kardeşi Abdullah'tır. Bu kişilerin dışında müezzinlikle ilgilenen kimse yoktur. Hacı Salih Mahallesi'nin karye imamı, 28. hanenin reisi Musa Efendi bin Mehmed'dir. Bu imam aynı zamanda çorab ticareti ile ilgilenmektedir. Bu işten temettu'u 300 kuruştur. Diğer karye imamı Kavak Mahallesi'nde, 4. hanede yaşayan Ömer Efendi bin Bekir'dir. Kendisi karye imamlığı dışında oğlu Mustafa ile birlikte kerestecilik ve hattaplık da yapmaktadır.

Temettuat defterleri tutulurken hane reislerinin yanında erkek kardeşlerinin, oğullarının, damatlarının meşguliyetleri temettuat defterlerine kaydedilmiştir.⁷⁹

⁷⁹ Mustafa Durdu, "Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre Çirmen Kazası Kovancılar ve Gölcük Köyleri (1844-1845)", *Selçuk Türkiyat*, Ağustos 2022, S.55, s.342.

Mesleği olmayıp eğitimle ilgilenen kişilerin de bu defterlere kaydedildiğini görmekteyiz.

Bunlardan Hacı Salih Mahallesinde bulunan yedi kişi ilim tahsilinde olduğundan dolayı vergiye tabii tutulmamıştır. 2. hanede bulunan Hacı Mehmed bin Hacı Yusuf'un oğlu Mehmed, Edirne'de, 7. hanede yaşayan İsmail bin Halil'in oğlu Mustafa, Edirne'de Sultan Selim Medresesi'nde, 8. hanede yaşayan Halil bin Musa'nın kardeşi Mehmed, Edirne'de Sultan Selim Medresesi'nde, 10. hanede yaşayan Mehmed bin Memiş'in oğlu Salih, Edirne Medresesi'nde, 11. hanede yaşayan Mehmed bin Yakub'un kardeşi Osman ve diğer kardeşi Yusuf, Edirne'de medresede, 49. hanede yaşayan Ahmed bin Mustafa'nın oğlu Halil, Edirne Medresesi'nde ilim tahsilinde olduğundan dolayı temettuatları bulunmamaktadır.

Yine Hacı Salih Mahallesi'nde bulunan 3 kişinin mesleğine “*medresede talib*” yani medrese öğrencisi olarak yazılmıştır. Bu kişiler 9. hanenin hane reisi Hüseyin bin İsmail Efendi, 22. hanenin reisi Süleyman bin Halil diğeri ise 43. hanenin reisi Mehmed bin Ahmed'dir. Bu kişilerin temettuatları bulunmamaktadır.

Bunlardan başka Umurbey Mahallesi'nde 9. hanede yaşayan Ali bin Musa'nın kardeşi Ahmed, Kur'ân tilâvetiyle meşgul olduğundan temettuatı bulunmamaktadır.

3.2.4. Askeri Görevliler

Çirmen Kazası mahallelerine ait meslekleri incelerken askeriyede görev yapan kişilerin bahsedilen diğer mesleklere göre çok daha az olduğu tespit edilmiştir. Mahallelerde, bir zabtiye neferatı, iki muvakkat zaptiyelik ve bir sâbık redif mülâzımı kaydedilmiştir. Bunların dışında asâkir-i hassadan muhrec⁸⁰ olan ve teka'üd yani emekli olan kişiler de vardır. Bu kişilerden askeriyeden ayrılıp kendi memleketlerinde başka mesleklerle ilgilenenler olmuştur. Aşağıda tablo 6'da bu kişilerin mahallelere dağılımı gösterilmiştir.

⁸⁰ Muhrec: İhrac olunmuş, çıkarılmış, ayrılmış. Devellioğlu, a.g.e., s. 784.

Tablo 6: Askeri görevlilerle ilgili mesleklerin dağılımı

Meslekler	Haylan	Toprak	Kavak	Alibey	Sarıcapaşa	Hacı Salih	Umurbey	Toplam
Zabtiye Neferatı							1	1
Muvakkat Zaptiye				1			1	2
Sâbık Redif Mülâzımı							1	1
Asakir-i Hassa'dan muhrec						3		3
Asakir-i Nizamiye'den teka'üd							1	1
Toplam	0	0	0	1	0	3	4	8

Umurbey Mahallesi'nde 28. hane reisi Osman bin Bekir zabtiye neferatındandır. 41. hanede yaşayan Osman bin Mehmed'in oğlu Mehmed muvakkat zabtiyeliği yapmıştır. Hane 31 numara 1'in hane reisi Osman bin Mustafa sâbık redif mülâzımlarından olup aynı zamanda erbâb-ı ziraattendir. 50. hanenin reisi Musa bin Ali'nin oğlu Mehmed, “*asâkir-i nizamiyeden bâ berât-ı 'âlî tekâ'üd olup 'alil ve emrâz idüğinden bir işe dahî iktidârı olmadığı*⁸¹” şeklinde kaydedilmiştir. İş yapamasa da kendisinin emeklilik maaşından 240 kuruş temettuatı olduğu belirtilmiştir. Alibey Mahallesi'nde 9. hanenin reisi Bekir bin Mustafa, muvakkat zabtiyelikten gelir sağlamıştır.

Hacı Salih Mahallesi'nde 48. hanenin reisi Süleyman bin Osman'ın, mesleği “*asâkir-i hassadan muhrec münavebesini*⁸² *memleketi cânibinde ifâ etmek üzere müzekkiresi*” şeklinde deftere kaydedilmiştir. Kendisi Asâkir-i Hassa'dan ayrılıp kendi memleketinde görevine devam etmiş, aynı zamanda çorap ticareti ile ilgilenmiştir. Aynı mahallede 53. hanenin reisi Hüseyin bin Mehmed de Asâkir-i Hassa'dan, çorap ticaretinden gelir sağlamıştır. 21. hanenin reisi Salih bin İbrahim Asâkir-i Hassa'dan ayrılmış ve kendi memleketinde çorap ticaretiyle ilgilenmiştir.

Ayrıca “*Asâkir-i nizamiyeye reft, Asâkir-i Hassa'ya reft ve asâkir-i hazret-i şâhâneye reft etmiş*” olarak kaydedilen kişiler de vardır. Bu kişiler vergiden muaf tutulmuştur. Kavak Mahallesi'nde iki, Alibey Mahallesi'nde üç, Hacı Salih Mahallesi'nde altı, Umurbey Mahallesi'nde bir kişi askeriyeye katılmıştır. Görüldüğü

⁸¹ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5405, s. 28.

⁸² Münavebe: Nöbetleşme, nöbetleşe iş görme. Devellioğlu, a.g.e., s. 848.

üzere yalnızca Müslüman mahallelerden asker alınmıştır. Gayrimüslim olan Haylan, Toprak ve Sarıcapaşa mahallelerinden asker alınmamıştır.

3.3. Tarım Arazilerinin Dağılımı

Osmanlı Devleti'nde sosyal hayatı etkileyen iktisadi hayat tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. İncelenen temettuat defterlerinde hane reisinin adı, unvanı, mesleği vs. yazılıp genel bilgiler aktarıldıktan sonra devamında emlak durumlarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Emlak gelirleriyle ilgili verilen ilk bilgiler mevrû' tarla, gayr-i mevrû', müste'ciri olduğu tarla, bağ, dut bahçesi, sebzevat bahçesi, dükkânlar, değirmenler ve bunların kiraya verilme ya da kiralanma durumlarıdır. Ayrıca bu emlakın ortakları olup olmadığı da defterlerde belirtilmiştir. Bu emlakın yıllık gelirlerinin kaç kuruş olduğu defterlerde her bir emlak için ayrı ayrı yazılmıştır.

Çiftçilik ile uğraşan haneler, toprağın verimini attırabilmek için bir yıl toprağının bir kısmını işlerken diğer bir bölümünü işlemeyip nadasa bırakırdı. Bu yüzden toprak, mevrû' ve gayr-i mevrû' olarak üzere ikiye ayrılmaktadır.⁸³ Mevrû' tarla, ekili olan, gayr-i mevrû' tarla ise o yıl ekilmeyip dinlenmeye bırakılan tarlayı ifade etmektedir. İncelediğimiz temettuat defterlerinde dönüşümlü olarak nadas sisteminin uygulandığını görüyoruz.

Kiralanen emlak, “*müste'ciri olduğu tarla, müste'ciri olduğu sebzevat bahçesi*” olarak kaydedilmiştir. Müste'cir, kiracı demektir.⁸⁴ Ortakları olan emlak ise “*şerikleri Mustafa ve Süleyman*⁸⁵” şeklinde kaydedilmiştir. Şerik, kelime anlamı ortak demektir.⁸⁶ Bağ ya da bahçeler yeni ekilmiş ve hasılatı olmayacaksa *fidanlık dut bahçesi iki seneden sonra hasılat olacağı*⁸⁷ şeklinde yazılmıştır. Bu arazilerin yalnızca dönümleri verilmiştir.

⁸³ Tefik Gürçan, *19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, Eren Yay., İstanbul, 1998, s. 88.

⁸⁴ Devellioğlu, *a.g.e.*, s. 874.

⁸⁵ BOA. ML. VRD. TMT. d. no 5423, s. 4.

⁸⁶ Devellioğlu, *a.g.e.*, s. 1157.

⁸⁷ BOA. ML. VRD. TMT. d. no 5413, s. 10.

3.3.1. Tarla

Mahallelerde bulunan tarım alanları, mevrû' tarla, gayr-ı mevrû' tarla, kiraya verilen mevrû' tarla, kiraya verilen gayr-ı mevrû' tarla ve müste'ciri olduğu tarla olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir. Aşağıda tablo 7'de çalışmaya konu olan yedi mahallenin tarla ile ilgili bilgileri bir arada verilmiştir.

Tablo 7: Mahallelerin tarım alanlarının dağılımı ve yıllık gelirleri

Mahalleler	Mevrû' tarla (Dönüm)	Gelir	Gayr-ı mevrû' tarla (Dönüm)	Kiraya vermiş olduğu mevrû' tarla (Dönüm)	Gelir	Kiraya vermiş olduğu gayr-ı mevrû' tarla (Dönüm)	Müste'cir olduğu tarla (Dönüm)	Gelir
Umurbey	440	41.109,5	514,5	322,5	3.907,25	891	239,5	24.460,5
Alibey	51	4.868,5	11	40	412	167	18,5	1.139,5
Toprak	140	18.648,5	45			15		
Sarıcapaşa	12	1.816	23				148	18.808,25
Haylan	144	3.553,5	168					
Kavak	304	19.654,5	263					
Hacı Salih	162	12.053	76,5	6	136			
Toplam	1.253	101.703,5	1.101	368,5	4.455,25	1.073	406	44.408,25

Tablo 7'den de anlaşılacağı üzere en fazla mevrû' tarlaya sahip Umurbey Mahallesi'nin yıllık geliri 41.109,5 kuruştur. Kiraya verilen mevrû' tarla 322,5 dönüm olup, burdan 3.907,5 kuruş elde etmiştir. Kiralanan 239,5 dönümlük tarladan 24.460,5 yıllık gelir sağlamıştır. Gayr-ı mevrû' tarlanın 514,5 dönümü kişilere ait iken kiraya verilen gayr-ı mevrû' tarla ise 891 dönümdür. Alibey Mahallesi'nin 51 dönüm mevrû' arazisi olup, yıllık geliri 4.868,5 kuruştur. Kiraya verilen mevrû' tarladan 412 kuruş yıllık gelir elde ederken kiralanan 18,5 dönümlük araziden 1.139,5 kuruş yıllık gelir sağlanmıştır. Toprak Mahallesi'nde 140 dönüm mevrû' tarladan 18.648,5 kuruş yıllık gelir elde etmiştir.

Bundan başka geliri olan tarla bulunmamaktadır. 45 dönüm gayr-ı mevrû', 15 dönüm kiraya vermiş olduğu gayr-ı mevrû' tarla bulunmaktadır. Haylan Mahallesi'nde

144 dönüm mevrû' tarladan 3.533,5 kuruş yıllık gelir elde edilmiş, 168 dönüm arazi ise nadasa bırakılmıştır. Kavak Mahallesi'nde 304 dönüm mevrû' tarladan 19.654,5 kuruş yıllık gelir elde edilirken 263 dönümlük arazi nadasa bırakılmıştır.

Hacı Salih Mahallesi'nde altı dönüm arazi kiraya verilmiş ve buradan 136 kuruş yıllık gelir elde edilmiştir. 76,5 dönüm arazi ise nadasa bırakılmıştır. Fakat burada dikkati çeken bir husus vardır. Hacı Salih Mahallesi'nde 162 dönüm mevrû' tarladan 12.053 kuruş yıllık gelir elde ederken Toprak Mahallesi'nin 140 dönüm araziden 18.648,5 kuruş yıllık gelir elde ettiği görülmüştür.

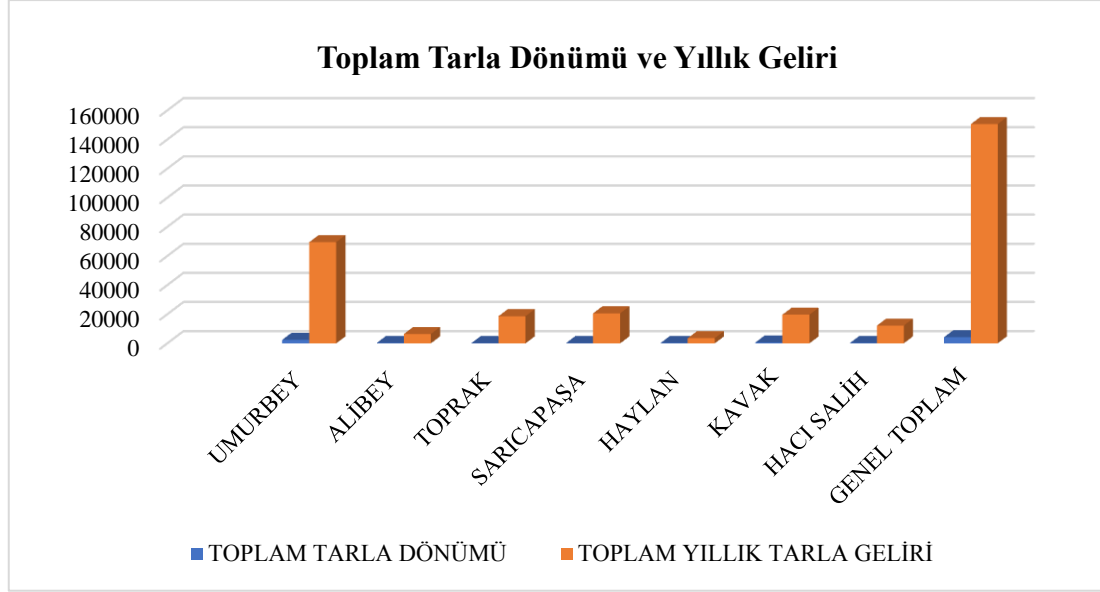
Toprak Mahallesinin, Hacı Salih Mahallesinden daha az ekili arazisi olup, daha fazla yıllık gelir sağlamasında bu bölgede yetiştirilen ürünlerin önemi vardır. Örneğin Toprak Mahallesi, buğdaydan 475 kuruş gelir elde ederken Hacı Salih Mahallesi 252,5 kuruş elde etmiştir. Bu da geliri daha yüksek olan tarım ürününün daha fazla ekildiğini, bu sayede daha az topraktan daha fazla gelir sağladığı görülmektedir. Tarlaların toplam dönümü ve bu tarlalardan elde edilen yıllık gelir aşağıda tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Mahallelerin toplam tarla dönümleri ve yıllık gelirleri

Mahalleler	Toplam tarla (Dönüm)	Toplam yıllık tarla geliri (Kuruş)
Umurbey	2.407,5	69.477,25
Alibey	287,5	6.420
Toprak	200	18.648,5
Sarıcapaşa	183	20.624,25
Haylan	312	3.553,5
Kavak	567	19.654,5
Hacı Salih	244,5	12.189
Genel Toplam	4.201,5	150.567

Tablodan da anlaşıldığı üzere en fazla tarlaya sahip olan Umurbey Mahallesi aynı zamanda 69.477,5 kuruş yıllık gelire en fazla hasılat elde eden mahalledir. 3.553,5 kuruş ile en az gelire sahip olan Haylan Mahallesi'nde 312 dönüm arazi varken, 183 dönüm ile en az araziye sahip olan Sarıcapaşa Mahallesinin geliri 20.624,5 kuruştur. Buradan da anlaşılacağı üzere dönümden ziyade bu topraklarda hangi

ürünlerin yetiştirildiği daha çok önem arz etmektedir. Bunu anlayabilmek için mahallelerin arazi ve yıllık gelirlerinden sonra bu arazilerde yetiştirilen ürünlerin dağılımını incelemek yerinde olacaktır.

Şekil 3: Tarla dönümleri ve yıllık gelirleri grafiği

3.3.2. Yetiştirilen Tarım Ürünleri ve Bu Ürünlerin Mahallelere Göre Gelir Dağılımı

Mahallelerde; hinta (buğday), çavdar, şa'ir (arpa), mısır, burçak, erzen (darı), duhan (tütün), fiğ, alâf yetiştirilmekteydi. Burçak, yalnızca Toprak Mahallesi'nde yetiştirilirken alâf, Umurbey Mahallesi'nde yetiştirilmiştir. Sırasıyla en çok yetiştirilen ürünler buğday, çavdar ve arpadır. Bu ürünler istisnasız tüm mahallelerde yetiştirilmiştir. Buğday ve çavdarın ekmek yapımında, arpanın ise hayvanların beslenmesi için kullanılması bu ürünlerin tercih edilmesinde önemli yere sahiptir. Temettuat defterlerinde, bu ürünler "a'sârı ve rüsûmu" başlığı altında kaydedilmiştir. Bu başlık altında ürünlerin kıymeti, kilesi ve kuruşu yer almıştır.

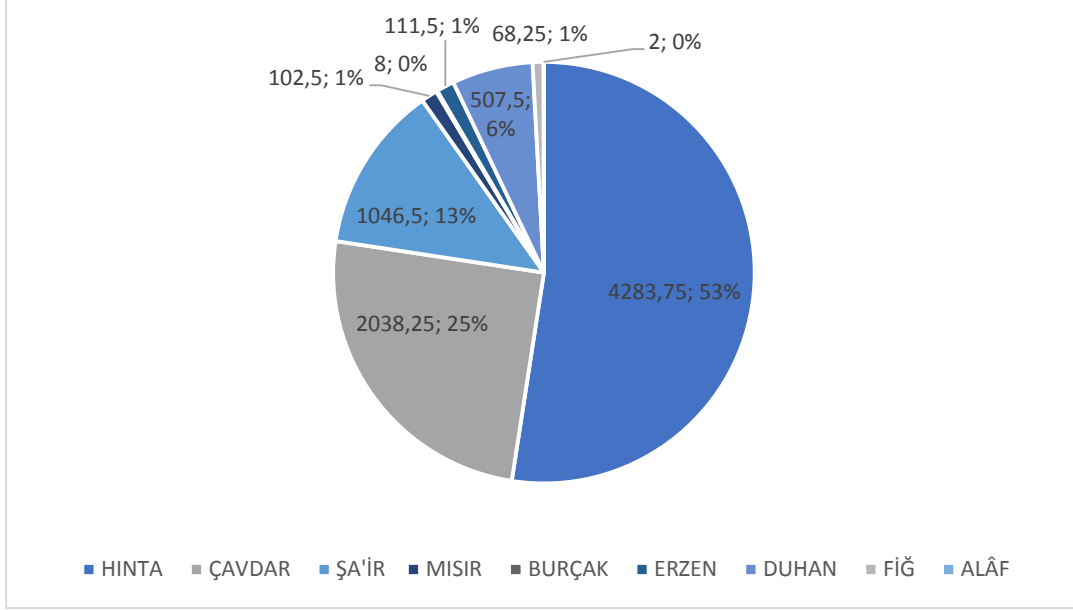
Bu ürünlerden: buğdayın kıymeti: 10 kuruş, çavdarın altı kuruş (bazı yerlerde sekiz kuruş olarak hesaplanmıştır), şa'irin beş kuruş, mısırın altı kuruş, darının dört kuruş, duhanın iki kuruş, fiğin yedi kuruş, burçağın sekiz kuruş, alâfın 2,5 kuruştan

hesaplanmıştır. Bu ürünlerden elde edilen hasılatların mahallelere göre dağılımı aşağıda Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Tarım ürünlerinin mahallelere göre yıllık gelir dağılımı

Tarım Ürünleri	Alibey	Umurbey	Sarıcapaşa	Toprak	Haylan	Kavak	Hacı Salih	Toplam
Hınta (Buğday)	227,5	2.093,75	620	495	120	475	252,5	4.283,75
Çavdar	67,5	878,75	310,5	276	46,5	120	339	2.038,25
Şa'ir (Arpa)	65	495,5	193	120	35	32,5	105,5	1.046,5
Mısır		46,5				56		102,5
Burçak				8				8
Erzen (Darı)		29,5	2	80				111,5
Duhan (Tütün)				87,5		420		507,5
Fiğ		29,75	38,5					68,25
Alâf		2						2
Toplam	360	3.575,75	1164	1.066,5	201,5	1.103,5	697	8.168,25

Tablo 9’da görüldüğü üzere buğdaydan en fazla gelir Umurbey Mahallesi’nde, en az gelir ise Haylan Mahallesi’nde sağlanmıştır. Toprak Mahallesi’nde 495 kuruş, Alibey Mahallesi’nde 227,5 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi’nde 620 kuruş, Kavak Mahallesi’nde 475 kuruş, Hacı Salih Mahallesi’nde ise 252,5 kuruş yıllık gelir elde edilmiştir. Tüm mahallelerde en çok gelir sağlanan ürün buğday olmuştur. Aşağıdaki şekilde 4’te bu tarım ürünlerinin yüzdelik oranları verilmiştir.

Şekil 4: Tarım ürünlerinin yüzdeler oranları

Çavdar; Alibey Mahallesi'nde 67,5 kuruş, Umurbey Mahallesi'nde 878,75 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 310,5 kuruş, Toprak Mahallesi'nde 276 kuruş, Haylan Mahallesi'nde 46,5 kuruş, Kavak Mahallesi'nde 120 kuruş, Hacı Salih Mahallesi'nde ise 339 kuruş yıllık gelir getirmiştir.

Arpa; Alibey Mahallesi'nde 65 kuruş, Umurbey Mahallesi'nde 495,5 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 193 kuruş, Toprak Mahallesi'nde 120 kuruş, Haylan Mahallesi'nde 35 kuruş, Kavak Mahallesi'nde 32,5 kuruş, Hacı Salih Mahallesi'nde ise 105,5 kuruş yıllık gelir getirmiştir.

Buğday, çavdar ve arpa tüm mahallelerde, mısır sadece Umurbey ve Kavak Mahallesi'nde yetiştirilmiştir.

Mısır; Umurbey Mahallesi'nde 46,5 kuruş, Kavak Mahallesi'nde ise 56 kuruş yıllık gelir sağlamıştır.

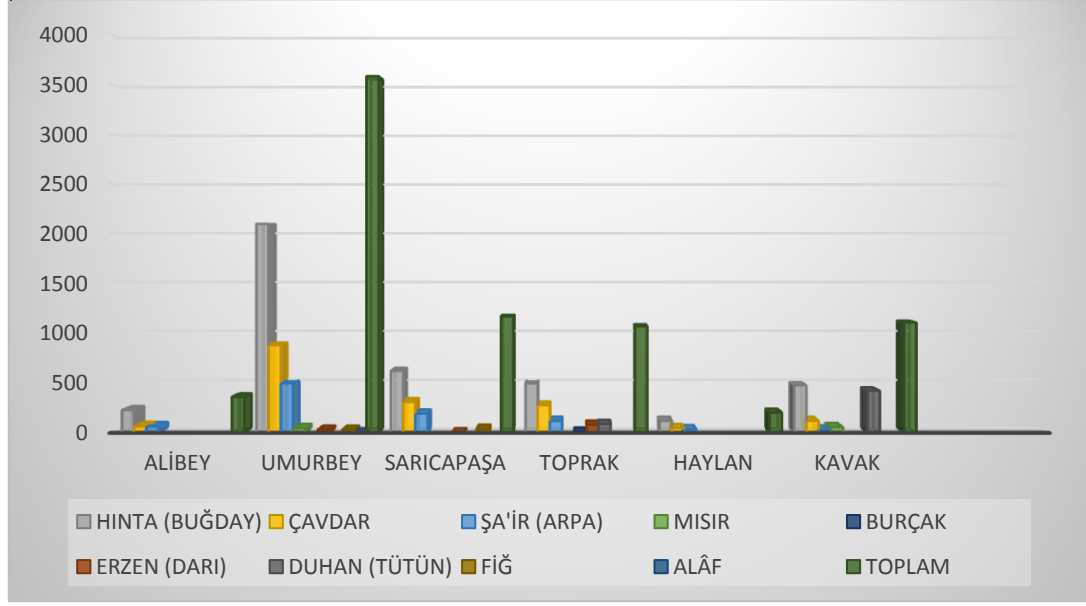
Burçak; yalnızca Toprak Mahallesi'nde yetiştirilmiş ve sekiz kuruş yıllık gelir getirmiştir.

Darı; Umurbey Mahallesi'nde 29,5 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi'nde iki kuruş, Toprak Mahallesi'nde 80 kuruş yıllık gelir sağlamıştır.

Tütün; Toprak Mahallesi'nde 87,5 kuruş, Kavak Mahallesi'nde tüm hane reisleri tarafından yetiştirilmiş ve yıllık 420 kuruş gelir getirmiştir.

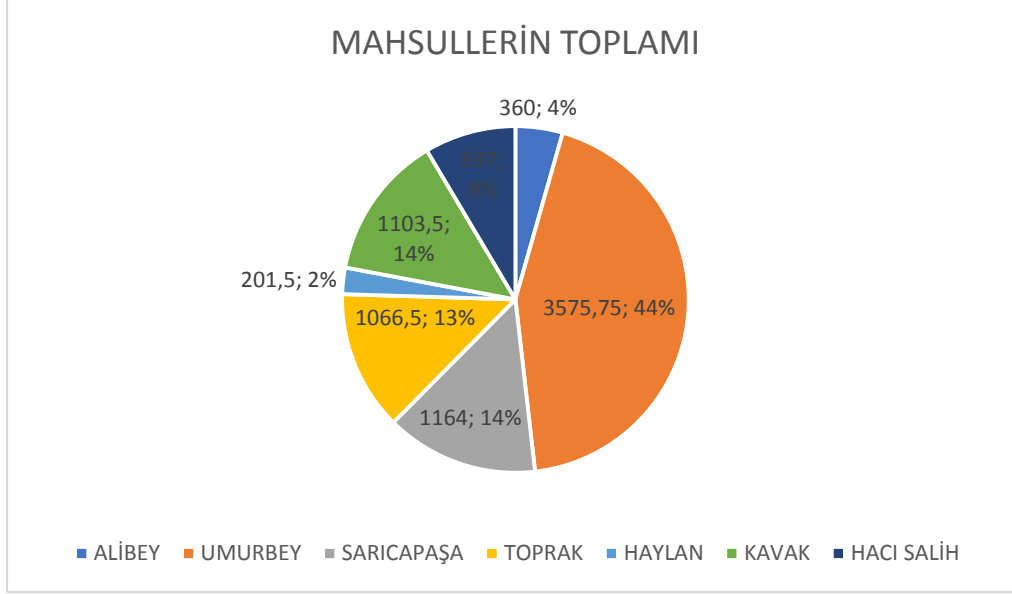
Fig; Umurbey Mahallesi'nde 29,75 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 38,5 kuruş yıllık gelir sağlamıştır.

Yalnızca Umurbey Mahallesi'nde yetiştirilen alâf ise iki kuruş yıllık gelir getiren en düşük tarım ürünü olmuştur.

Şekil 5: Tarım ürünlerinin mahallelere dağılımı ve toplamı

Tablonun geneline bakınca mahallelerin toplamında 8.168,5 kuruş tarım ürününden gelir sağlandığı görülmektedir. Bu gelirin 360 kuruşu Alibey, 3.575,75 kuruşu Umurbey, 1.164 kuruşu Sarıcapaşa, 1.066,5 kuruşu Toprak, 201,5 kuruşu Haylan, 1.103,5 kuruşu Kavak, 697 kuruşu ise Hacı Salih Mahallesi'ne aittir. Toplam mahsullerin mahallelere göre oranı aşağıda şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6: Toplam mahsullerin mahallelere oranı

3.3.3. Bağ-Bahçe-Çayır-Sebzevât

Çalışmaya konu olan mahalleler incelendiğin de tarımsal faaliyetler içerisinde bağcılığın önemli bir yere sahip olduğunu yıllık gelirinden tespit etmek mümkündür. Öyle ki tarlalarda yetiştirilen ürünlerin toplam yıllık gelirleri 8.168,5 kuruş iken bağcılıktan kazanılan yıllık gelir 18.019,5 kuruştur. Toprak Mahallesi dışında tüm mahallelerde bağcılık yapılmıştır.

Yalnızca Umurbey, Alibey ve Sarıcapaşa mahallelerinde dut bahçesi mevcuttur. Bazı hanelerde bahçe yeni ekildiği için hasılatının gelecek yıllarda alınacağı dönümlerle beraber deftere kaydedilmiştir. Umurbey Mahallesi'nde 15. hanenin reisi İsmail bin Mehmed'e ait üç evlek⁸⁸ dut bahçesinin yıllık geliri belirtilmemiş, "*dut bahçesi beş seneden sonra mahsule geleceği*"⁸⁹ ya da Sarıcapaşa Mahallesi'nde 16. hanenin reisi Nika oğlu Dimo'nun kardeşi İşteryo'ya ait 1,5 dönümlük dut bahçesi için yıllık gelir belirtilmeyerek açıklama olarak "*Fide dut bahçesi dört sene sonra mahsule gelecek*"⁹⁰ şeklinde deftere kaydedilmiştir. Umurbey Mahallesi'nde 14,75 dönüm, Alibey Mahallesi'nde yedi dönüm, Sarıcapaşa Mahallesi'nde üç dönüm dut bahçesinden fidelik olduğu için gelir elde edilememiştir.

⁸⁸ Evlek: Dönümün dörtte birine denirdi. Feridun Emecen, "Dönüm", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul, 1994, s. 521.

⁸⁹ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5405, s. 9.

⁹⁰ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5457, s. 15.

Bunlardan başka çayır, kiraya vermiş olduğu veya kiralamış olduğu sebzevât bahçesi mevcuttur. Tüm bunların mahallelere göre dağılımı dönüm ve yıllık geliri Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10: Bağ-bahçe-çayır-sebzevâtların miktarı ve yıllık gelirleri

Mahalleler	Bağ (Dönüm)	Gelir	Dut bahçesi (Dönüm)	Geliri	Çayır (Dönüm)	Geliri	Kiraya vermiş olduğu sebzevât (Bab)	Geliri	Müste'ciri olduğu sebze bahçesi (Bab)	Geliri
Umurbey	120,5	5.919,5	114	5.415	139,5	1.710	10	320		
Alibey	23	1.060	25	1.160	21	420				
Toprak										
Sarıcapaşa	24,5	3.647	7,5	400					2	3.350
Haylan	5	594								
Kavak	4,75	438								
Hacı Salih	36	6.393,5								
Toplam	213,75	18.019,5	146,5	6.975	160,5	2.130	10	320	2	3.350

Tablo 10'dan da anlaşılacağı üzere Toprak Mahallesi dışında tüm mahallelerde bağ bulunmaktadır. En fazla bağa sahip olan 120,5 dönüm ile Umurbey Mahallesi'dir. Yıllık geliri ise 5.887 kuruştur. Bağlardan sağlanan en yüksek yıllık hasılat ise 6.393,5 kuruş ile Hacı Salih Mahallesi'ne aittir. Ancak burada dikkati çeken bir husus vardır: Hacı Salih Mahallesi 36 dönüm bağı ile 120,5 dönüm bağı olan Umurbey Mahallesi'nden daha fazla gelir elde etmiştir. Bunun sebebi ise bağlardan sağlanan hasılatın Hacı Salih Mahallesi'nde daha yüksek yazılmasıdır. Bu durumu birkaç örnek ile açıklamaya çalışacağız.

Hacı Salih Mahallesi'nde bir dönüm bağdan 264 kuruş⁹¹, iki dönüm bağdan 330 kuruş⁹², 0,5 dönüm bağdan 127,5 kuruş⁹³ yıllık gelir sağlanmıştır. Umurbey Mahallesi'nde ise bir dönüm bağdan 47 kuruş⁹⁴ (başka bir hane ise 27 kuruş⁹⁵), iki

⁹¹ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5423, s. 3.

⁹² BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5423, s. 2.

⁹³ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5423, s. 14.

⁹⁴ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5405, s. 6.

⁹⁵ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5405, s. 34.

dönüm bağdan 103 kuruş⁹⁶ yıllık gelir sağlanmıştır. İki mahallede de dönüm aynı olup, farklı gelirler elde edilen birçok hane mevcuttur.

Alibey Mahallesi 23 dönüm bağ ile 1.060 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi 24,5 dönüm bağ ile 3.647 kuruş, Haylan Mahallesi beş dönüm bağ ile 594 kuruş, Kavak Mahallesi 4,75 dönüm bağ ile 438 kuruş yıllık gelir sağlamıştır.

Dut bahçesi, Umurbey, Alibey ve Sarıcapaşa mahallelerinin dışında diğer mahallelerin temettuat defterlerinde bulunmamaktadır. Umurbey Mahallesinde 114 dönümden 5.415 kuruş, Alibey Mahallesi 25 dönümden 1.160 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi 7,5 dönümden 400 kuruş yıllık gelir elde etmiştir. Toplamda 146,5 dönüm dut bahçesinden 6.975 kuruş yıllık gelir elde edilmiştir.

Çayır, yalnızca Umurbey ve Alibey mahallelerinde bulunmaktadır. Umurbey Mahallesi'nde 139,5 dönüm çayırdan 1.710 kuruş yıllık gelir elde edilirken Alibey Mahallesi'nde 21 dönüm çayırdan 420 kuruş yıllık gelir sağlanmıştır. Toplamda 160,5 dönüm çayırdan yıllık 2.130 kuruş gelir sağlanmıştır.

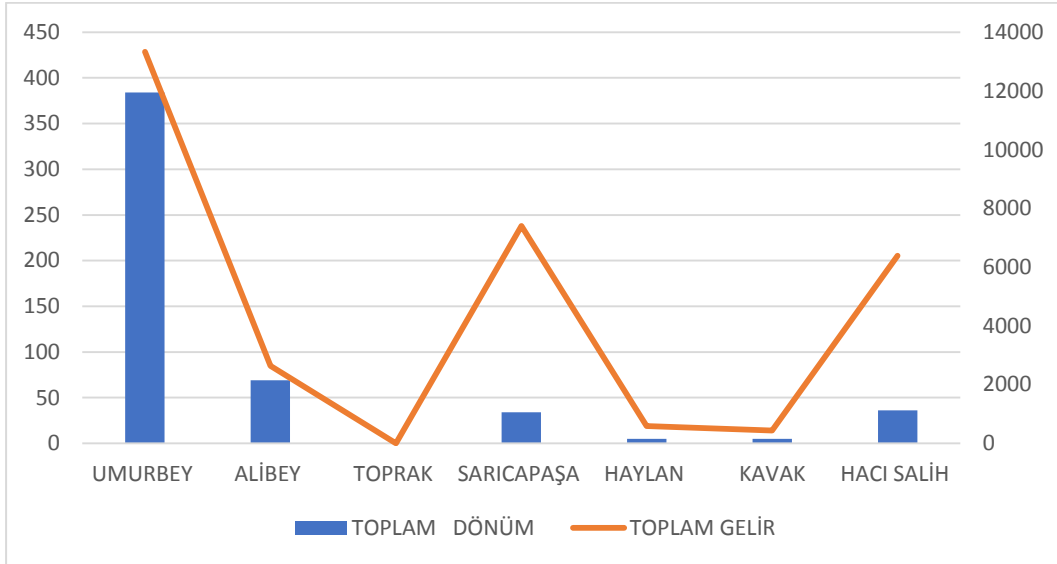
Sebzevât bahçeleri Umurbey ve Sarıcapaşa mahallelerinde birer hanede bulunmaktadır. Umurbey Mahallesi'nde 36. hanede yaşayan El-Hâc Ömer bin Mehmed, 10 dönüm sebzevât bahçesini kiraya vermiş ve bundan yıllık geliri 320 kuruş olmuştur. Sarıcapaşa Mahallesi'nde 14. hanede yaşayan Ergir oğlu İslaf bir bab kiraladığı sebzevât bahçesinden 1.850 kuruş yıllık gelir elde etmiştir. Aynı mahallede 15. hanede yaşayan Velco oğlu Kirme? ise Selim Ağa'dan kiralamış olduğu sebzevât bahçesinden yıllık 1.500 kuruş gelir elde etmiştir. Bu mahallede toplamda 3.350 kuruş gelir elde edilmiştir.

⁹⁶ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5405, s. 11.

Tablo 11: Bağ-bahęe-ęayır-sebzevâtların miktarının ve yıllık gelirlerinin genel toplamı

Mahalleler	Toplam Dönüm	Toplam Gelir
Umurbey	384	13.332
Alibey	69	2.640
Toprak	0	0
Sarıcapaşa	34	7.397
Haylan	5	594
Kavak	4,75	438
Hacı Salih	36	6393,5
Toplam	532,75	30.794,5

Yukarıdaki tablo 11’den de anlaşıldığı üzere çalışmaya konu olan mahallelerdeki bağ, dut bahęesi, ęayır ve sebzevâtların toplam arazi miktarı 532,75 dönümdür. Bu toplam dönümden elde edilen yıllık gelir ise 30.794,5 kuruş olarak tespit edilmiştir. Sarıcapaşa Mahallesi 34 dönümden yıllık 7.397 kuruş gelir elde ederken daha fazla dönüme sahip olan Alibey Mahallesi yıllık 2.640 kuruş gelir sağlamıştır. Bu durumu aşağıda şekil 7’de gösterilmiştir.

Şekil 7: Bağ-bahęe-ęayır-sebzevâtların dönümü ve yıllık gelirleri

3.4. Hayvancılık

Osmanlı Devleti'nde tarım ve hayvancılık ekonominin dayanak noktasıydı. Hayvanların kuvvetinden, gübresinden tarımsal faaliyetler için faydalanılmış ayrıca derisinden de yararlanılmıştır.

Çiftçiler tarlalarını sürebilmek için hayvanlardan yararlanıyorlardı. Böylelikle ortaya çıkan ürünlerin taşınması da hayvanlar vasıtasıyla gerçekleştiriliyordu. Ziraat ile ilgilenen pek çok hane aynı zamanda hayvancılıkla da uğraşıyordu. Ayrıca sanayi alanında gelişmemiş toplumlarda hayvancılık ön plana çıkmıştır.

Çalışma konusunu oluşturan 1844-1845 Çirmen Kazası mahalleleri temettuat defterlerinden anlaşıldığı üzere büyük ölçüde ziraat ile uğraşmaktadır. Bu da beraberinde hayvancılığı faal hale getirmiştir. Bu defterlerde, hane reislerinin sahip olduğu hayvanların cinsi, yaşı, adeti ve bu hayvanlardan alınan baş (re's) vergisi hakkında bilgiler yer almaktadır. Vergi alınmayan kuzu, oğlak, kısır hayvanlar, yük ya da binek hayvanlarının kaydı tutulmuştur.

3.4.1. Büyükbaş Hayvancılık

Defterde tahrirleri yapılan hayvanların bilgileri yazılırken cinsleri, yaşları, adeti, varsa geliri gibi birçok özellikleri kaydedilmiştir. Fakat her hayvanın hasılatı bulunmamaktadır. Büyükbaş hayvanlardan sağman karasığır ineği, sağman camus inek, sağman inek vergiye tabii tutulmuştur. Koşum öküzü, kısır karasığır ineği, öküz, tosun, erkek malak, karasığır düvesi, kısır manda gibi hayvanlardan vergi alınmamıştır. Toplamda 723 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bunlar aşağıda tablo 12'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 12: Mahallelerdeki büyükbaş hayvan türleri ve sayıları

Büyükbaş Hayvanlar	Mahalleler							Toplam Hayvan
	Umurbey	Hacı Salih	Haylan	Kavak	Sarıcapaşa	Alibey	Toprak	
Koşum öküzü	42	-	-	-	1	6	-	49
Koşum karasığır öküzü	20	1	-	-	5	1	-	27
Sağman karasığır ineği	41	51	5	16	20	8	7	148
Sağman camus inek	18	-	-	2	2	2	2	26
Kısır karasığır ineği	31	54	-	3	7	12	13	120
Kısır karasığır öküzü	-	1	-	-	-	-	1	2
Karasığır öküzü	2	42	4	13	4	1	9	75
Sığır öküzü	-	-	-	-	-	-	1	1
Karasığır ineği	-	-	-	1	-	-	-	1
Karasığır tosunu	-	1	-	8	-	-	3	12
Karasığır düvesi	-	-	-	6	-	-	4	10
Kısır inek	14	-	-	-	5	1	-	20
Sağman inek	1	-	-	-	-	-	-	1
Dişi dana	10	16	-	-	5	-	7	38
Camus öküzü	5	-	2	-	-	-	5	12
Koşum camus öküzü	9	-	-	-	1	-	-	10
Camus düve	1	-	-	-	-	-	1	2
Dişi karasığır düvesi	4	-	2	-	-	-	-	6
Erkek dana	8	24	1	2	6	1	9	51
Arik kısır camus inek	1	-	-	-	-	-	-	1
Arik kısır inek	-	-	-	-	1	-	-	1
Kısır camus inek	11	-	-	-	3	5	2	21
Kısır manda ineği	1	-	-	-	-	-	-	1
Erkek tosun	45	-	-	-	24	10	-	79
Erkek malak	2	-	-	-	-	1	1	4
Dişi camus malak	1	-	-	-	-	-	-	1
Erkek camus malak	-	-	-	1	3	-	-	4

Toplam	267	190	14	52	87	48	65	723
---------------	-----	-----	----	----	----	----	----	------------

Tablo 12'den de anlaşılacağı üzere Çirmen Kazası mahallelerinde en fazla bulunan büyükbaş hayvan türü sağman karasığır ineği (147) ve kısır karasığır ineği (120)'dir. Bunun dışında en az bulunan ve her birinin miktarı bir olan hayvanlar mevcuttur. Bunlar, Toprak Mahallesi'nde sığır öküzü, Kavak Mahallesi'nde karasığır ineği, Umurbey Mahallesi'nde sağman inek, arık kısır camus inek, kısır manda ineği ve dişi camus malak, Sarıcapaşa Mahallesi'nde arık kısır inek olarak tespit edilmiştir.

Bunlardan başka koşum öküzü 49, koşum karasığır öküzü 27, sağman camus inek 27, kısır karasığır öküzü iki, karasığır öküzü 75, karasığır tosunu 12, karasığır düvesi 10, kısır inek 20, dişi dana 38, camus öküzü 12, koşum camus öküzü 10, camus düve iki, dişi karasığır düvesi altı, erkek dana 51, kısır camus inek 21, erkek tosun 79, erkek malak dört, erkek camus malak dört olarak belirlenmiştir.

Mahallelerde bulunan toplam büyükbaş hayvan sayısı ise; Umurbey Mahallesi'nde 267, Göçebe Yörükhanından Hacı Salih Mahallesi'nde 190, Haylan Mahallesi'nde 14, Kavak Mahallesi'nde 52, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 87, Alibey Mahallesi'nde 48, Toprak Mahallesi'nde 65 olarak belirlenmiştir. Tablo 12'den de anlaşıldığı üzere en az büyükbaş hayvana sahip olan mahalle Haylan Mahallesi'dir. En fazla büyükbaş hayvana sahip olan mahalle ise Umurbey Mahallesi'dir.

Büyükbaş hayvanlar arasında gelir getirenleri de bulunmaktadır. Bu hayvanlar, sağman karasığır ineği, sağman camus inek ve sağman ineğidir. Bu hayvanlardan sağlanan gelirler aşağıda tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13: Geliri olan büyükbaş hayvanlar

Mahale Adı	Sağman	Geliri	Sağman	Geliri	Sağman inek	Geliri
	karasığır		Camus			
	ineği (adet)		inek			
Umurbey	40	980 kuruş 25 para	19	1.425 kuruş	1	25 kuruş
Hacı Salih	51	1.275 kuruş	-	-	-	-
Haylan	5	125 kuruş	-	-	-	-
Kavak	17	400 kuruş	1	75 kuruş	-	-
Sarıcapaşa	20	500 kuruş	2	300 kuruş	-	-
Alibey	8	250 kuruş	2	150 kuruş	-	-
Toprak	7	175 kuruş	2	150 kuruş		
TOPLAM	147	3.705 kuruş 25 para	27	2.100 kuruş	1	25 kuruş

Tablo 13'ten de anlaşıldığı üzere Umurbey Mahallesi'nde 40 sağman karasığır ineği vardır bunların yıllık geliri 980 kuruş 25 paradır. Sağman camus inek 19 adet, geliri ise 1.425 kuruştur. Sağman inek yalnızca bu mahallede bulunmaktadır. Bir adet bulunan bu sağmal inek 12. hanede yaşayan Osman bin Ali'ye aittir. Hacı Salih Mahallesi'nde 51 adet sağman karasığır ineğinin yıllık geliri 1.275 kuruştur. Haylan Mahallesi'nde beş adet sağman karasığır ineğinin yıllık geliri ise 125 kuruştur. Bu son iki mahallede gelir getiren başka büyükbaş hayvan bulunmamaktadır. Kavak Mahallesi'nde 17 sağman karasığır ineğin yıllık geliri 400 kuruş, bir adet sağman camus ineğin yıllık geliri ise 75 kuruştur.

Sarıcapaşa Mahallesi'nde 20 adet sağman karasığır ineğinin yıllık geliri 500 kuruş, iki adet bulunan sağman camus ineğinin yıllık geliri ise 300 kuruştur. Alibey Mahallesi'nde sekiz adet sağman karasığır ineğinin yıllık geliri 250 kuruş, iki adet bulunan sağman camus ineğinin yıllık geliri ise 150 kuruştur. Toprak Mahallesi'nde bulunan yedi adet sağman karasığır ineğinin yıllık geliri 175 kuruş, iki adet sağman camus ineğin yıllık geliri ise 150 kuruştur.

Sağman karasığır ineğin yıllık geliri 25 kuruştur. Ancak birkaç istisna vardır. Umurbey Mahallesi'nde 1. hanede yaşayan Hacı Salih bin Hüseyin'in iki adet sağman karasığır ineğinden yıllık geliri 50 kuruş 25 paradır. Kavak Mahallesi'nde 5. hanede yaşayan Osman bin Bekir'in ise iki adet sağman karasığır ineğinden yıllık 25 kuruş geliri bulunmaktadır.

Çirmen Kazası'nın mahallelerinde 732 büyükbaş hayvan içerisinde hasılat elde edilen büyükbaş hayvanların toplam sayısı 75 adettir. Bu hayvanların toplam yıllık gelirleri ise 5.830 kuruş 25 paradır.

3.4.2. Küçükbaş Hayvancılık

Defterde hayvanların tahrirleri yapılırken cinsleri, adeti, türleri, yaşları vs. belirtilmiştir. Ayrıca hayvanlardan gelir getirenlerin gelirleri yazılmış olup, gelir getirmeyenlerin de sayıları adet (re's) olarak defterlerde gösterilmiştir. Toplamda 3.420 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Bunlardan yıllık geliri olan hayvanlar: Sağman ağnam, boz ağnam, sağman keçi, boz keçi, erkek keçi, şişek ağnam, erkek şişek ağnam, erkek? ağnam, kısır ağnam, erkek kısır ağnam. Bunlar dışında kalan camus kota, erkek kota, kuzu, oğlak gibi hayvanların geliri bulunmamaktadır. Aşağıda tablo 14'te küçükbaş hayvanların mahallelere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 14: Mahallelerdeki küçükbaş hayvan türleri ve sayıları

Küçükbaş Hayvan	Mahalleler							Toplam Hayvan
	Umurbey	Hacı Salih	Haylan	Kavak	Sarıcapaşa	Alibey	Toprak	
Kısır ağnam	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağman ağnam	63	859	43	40	40	-	31	1.076
Boz ağnam	67	980	-	-	40	-	21	1.108
Dişi kota	2	-	-	-	1	-	-	3
Dişi camus kota	4	-	-	-	1	2	-	7
Erkek camus kota	6	-	-	-	-	-	-	6
Erkek kota	3	1	-	-	-	1	-	5
Kuzu	-	818	43	40	30	-	28	959
Oğlak	-	25	4	22	5	-	-	56
Sağman keçi	-	25	4	22	15	-	-	66
Boz keçi	-	27	3	10	-	-	-	40
Erkek şişek ağnam	-	-	26	24	-	-	-	50
Şişek ağnam	-	-	-	3	-	-	-	3
Erkek kısır keçi	-	-	-	10	-	-	-	10
Erkek keçi	-	-	-	10	-	-	-	10
Erkek ...? ağnam	-	-	-	20	-	-	-	20
TOPLAM	145	2.735	123	202	132	3	80	3.420

Tablo 14'ten de anlaşılacağı üzere Çirmen Kazası mahallelerinde en fazla bulunan küçükbaş hayvan türü boz ağnam (1.108) ve sağman ağnam (1.076)'dır. En az bulunan küçükbaş hayvan ise Kavak Mahallesi'nde 9. hanede yaşayan Salim bin Feyzullah'a ait olan bir adet kısır ağnamdır. Ardından, üçer adet bulunan dişi kota ve şişek ağnam gelmektedir.

Bunlardan başka dişi camus kota yedi, erkek camus kota altı, erkek kota beş, kuzu 959, oğlak 56, sağman keçi 66, boz keçi 40, erkek şişek ağnam 50, erkek kısır keçi 10, erkek keçi 10, erkek ...? ağnam 20 olarak kaydedilmiştir. Bazı küçükbaş hayvan türleri yalnızca bir mahallede bulunmaktadır. Bunlardan erkek camus kota

Umurbey Mahallesi'nde, şişek ağnam-erkek kısır keçi- erkek keçi- erkek... ağnam Kavak Mahallesi'nde kaydedilmiştir. Verilen sayılar mahallelerde bulunan hayvan türlerinin miktarıdır. Ayrıca her mahallede bulunan toplam küçükbaş hayvanlar da tablo üzerinde gösterilmiştir.

Umurbey Mahallesi'nde 145, Hacı Salih Mahallesi'nde 2.735, Haylan Mahallesi'nde 123, Kavak Mahallesi'nde 202, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 132, Alibey Mahallesi'nde üç, Toprak Mahallesi'nde 80 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Tablo 14'ten de anlaşıldığı üzere en fazla küçükbaş hayvana Hacı Salih Mahallesi, en az küçükbaş hayvana ise Alibey Mahallesi sahiptir.

Küçükbaş hayvanlar içerisinde gelir getiren hayvanlar da bulunmaktadır. Bunlardan, bir baş (re's); sağman ağnam 14 kuruş, boz ağnam beş kuruş, sağman keçi 10 kuruş, boz keçi 2,5 kuruş üzerinden hesaplanmıştır. Ancak istisna olarak Kavak Mahallesi'nde bu hesaplamanın diğer mahallelere nazaran daha düşük yapıldığı tespit edilmiştir.

Aşağıda Çirmen Kazasına bağlı olan mahallelerde bulunan küçükbaş hayvanların adetini ve yıllık gelir miktarları Tablo 15 ve Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 15: Geliri olan küçükbaş hayvanlar (1)

Mahalle adı	Sağman ağnam (adet)	Hasılatı	Boz ağnam (adet)	Hasılatı	Kısır ağnam (adet)	Hasılatı	Sağman keçi	Hasılatı
Umurbey	63	882 kuruş	67	335 kuruş	-	-	-	-
Hacı Salih	859	12.026 kuruş	980	4.980 kuruş	-	-	25	250 kuruş
Haylan	43	602 kuruş	-	-	-	-	4	40 kuruş
Kavak	40	280 kuruş	-	-	1	2,5 kuruş	22	110 kuruş
Sarıcapaşa	40	560 kuruş	40	200 kuruş	-	-	15	150 kuruş
Alibey	-	-	-	-	-	-	-	-
Toprak	31	434 kuruş	21	120 kuruş	-	-	-	-
Toplam	1.076	1.4784 kuruş	1108	5.635 kuruş	1	2,5 kuruş	66	550 kuruş

Tablo 15'ten de anlaşıldığı üzere Umurbey Mahallesi'nde 63 adet sağman ağnamın yıllık geliri 882 kuruş, 67 boz ağnamın yıllık geliri 335 kuruştur ve bu mahallede vergi zorunluluğu olan başka bir küçükbaş hayvan bulunmamaktadır. Hacı

Salih Mahallesi'nde 859 sağman ağnamın yıllık geliri 12.026 kuruş, 980 boz ağnamın yıllık geliri 4.980 kuruş, 25 sağman keçinin yıllık geliri 250 kuruş, 27 boz keçinin yıllık geliri 67,5 kuruştur.

Haylan Mahallesi'nde 43 sağman ağnamın yıllık geliri 602 kuruş, dört sağman keçinin yıllık geliri 40 kuruş, 26 erkek şişek ağnamın yıllık geliri 130 kuruş, üç boz keçinin yıllık geliri 4,5 kuruştur. Ancak diğer mahallelerdeki boz keçinin bir baş (re's) miktarı 2,5 kuruştan hesaplanmışken Haylan Mahallesi'nde 1,5 kuruş üzerinden hesaplama yapılmıştır.

Kavak Mahallesi'nde ise durum diğer mahallelerle ortak olduğu hayvanlarda hesaplama yapılırken neredeyse yarı fiyatı üzerinden işlem yapılmıştır. Şöyle ki Kavak Mahallesi'nde 40 sağman ağnamın yıllık geliri 280 kuruştur. Bu da bir baş hayvanın yedi kuruştan hesaplandığını gösterir. Sağman ağnamı olan diğer tüm mahallelerde bu oran 14 kuruştur. Yalnızca bu mahallede olan bir adet kısır ağnamın yıllık geliri 2,5 kuruştur. 22 sağman keçinin yıllık geliri 110 kuruştur. Bir re's, beş kuruştan hesaplanırken diğer mahallelerde sağman keçi 10 kuruş üzerinden hesaplanmıştır. 10 boz keçinin yıllık geliri 7,5 kuruştur. Bir re's, 0,75 kuruştan hesaplanmıştır. Diğer mahallelerde ise bu oran 2,5 kuruştur. 24 erkek şişek ağnamın yıllık geliri 60 kuruştur. Bir re's, 2,5 kuruştan hesaplanmıştır. Haylan Mahallesi'nde ise bir re's, beş kuruştan hesaplanmıştır. Diğer mahallelerde erkek şişek ağnam bulunmamaktadır.

Kavak Mahallesi'nde olup, diğer mahallelerde bulunmayan küçükbaş hayvanların hasılat durumu da şöyledir: üç şişek ağnamın yıllık geliri 7,5 kuruş, 10 erkek kısır keçinin yıllık geliri 7,5 kuruş, 10 erkek keçinin yıllık geliri 7,5 kuruş, 20 erkek ...? ağnamın yıllık geliri ise 50 kuruş olarak tahrir olunmuştur.

Tablo 16: Geliri olan küçükbaş hayvanlar (2)

Mahalle adı	Boz keçi(adet)	Gelir	Erkek şişek ağnam (adet)	Gelir	Şişek ağnam (adet)	Gelir	Erkek kısır keçi (adet)	Gelir	Erkek keçi (adet)	Gelir	Erkek ..? ağnam (adet)	Gelir
Umurbey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hacı Salih	27	67,5 kuruş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haylan	3	4,5 kuruş	26	130 kuruş	-	-	-	-	-	-	-	-
Kavak	10	7,5 kuruş	24	60 kuruş	3	7,5 kuruş	10	7,5 kuruş	10	7,5 kuruş	20	50 kuruş
Sarıcapaşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alibey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toprak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	40	79,5 kuruş	50	190 kuruş	3	7,5 kuruş	10	7,5 kuruş	10	7,5 kuruş	20	50 kuruş

Tablo 16'dan da anlaşıldığı üzere Sarıcapaşa Mahallesi'nde 40 sağman ağnamın yıllık geliri 560 kuruş, 40 boz ağnamın yıllık geliri 200 kuruş, 15 sağman keçinin yıllık geliri 150 kuruştur. Toprak Mahallesi'nde 31 sağman ağnamın yıllık geliri 434 kuruş, 21 boz ağnamın yıllık geliri 120 kuruş olarak hesaplanmıştır.

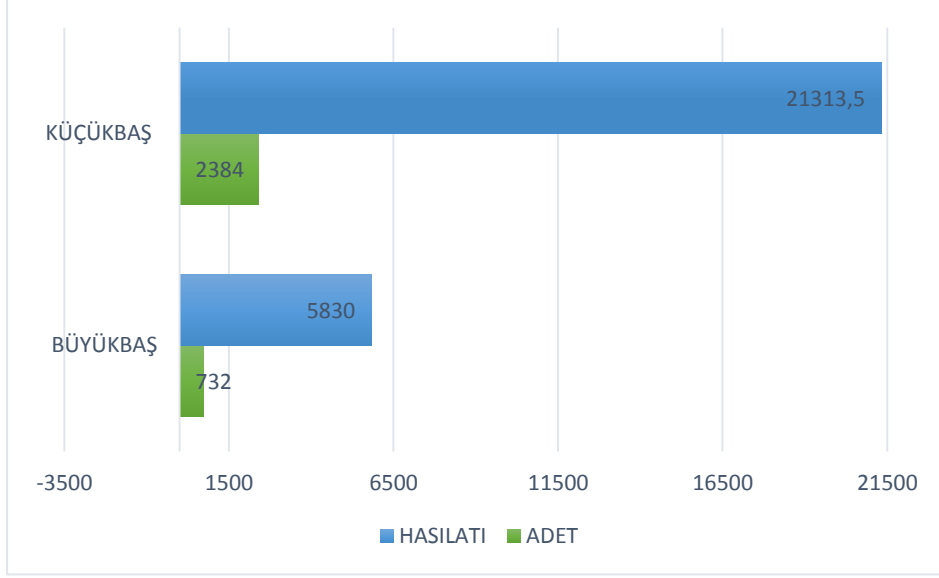
Tablo 17: Mahallelerin küçükbaş hayvan sayıları ve yıllık gelirleri

Mahalleler	Hayvan sayısı	Geliri
Umurbey	130	1.217 kuruş
Hacı Salih	1.891	17.323,5 kuruş
Haylan	76	776,5 kuruş
Kavak	140	532,5 kuruş
Sarıcapaşa	95	910 kuruş
Alibey	0	0 kuruş
Toprak	52	554 kuruş
Toplam	2.384	21.313,5 kuruş

Tablo 17’den de anlaşıldığı üzere en çok küçükbaş hayvana sahip olan mahalle 1.891 adet ile Hacı Salih Mahallesi’dir. Bu mahallenin yıllık geliri 17.323,5 kuruştur. Bu mahalleden sonra ikinci en çok küçükbaş hayvana sahip olan 140 baş hayvan ile Kavak Mahallesi gelmektedir. Ancak durum böyle olsa dahi 532,5 kuruş ile en az geliri olan mahalle olmuştur. Bu durumun oluşmasında yukarıda da bahsettiğimiz gibi Kavak Mahallesi’nde, bir re’s küçükbaş hayvandan alınan vergi diğer mahallelerden yüzde elli oranında azdır. Alibey Mahallesi’nde ise hayvancılık ile uğraşan hane yoktur.

Hayvan sayısını baz alarak bir sıralama yapacak olursak, çok olandan az olana doğru şöyle bir sıralama çıkmaktadır: Hacı Salih Mahallesi, Kavak Mahallesi, Umurbey Mahallesi, Sarıcapaşa Mahallesi, Haylan Mahallesi, Toprak Mahallesi, Alibey Mahallesi. Mahalleleri yıllık gelire göre sıralayacak olursak: Hacı Salih Mahallesi, Umurbey Mahallesi, Sarıcapaşa Mahallesi, Haylan Mahallesi, Toprak Mahallesi, Kavak Mahallesi, Alibey Mahallesi.

Çirmen Kazasının mahallelerinde toplam 3.420 küçükbaş hayvan içerisinde hasılat elde edilen küçükbaş hayvanların toplam sayısı 2.384 adettir. Bu hayvanların toplam yıllık gelirleri ise 21.313,5 kuruştur. Büyükbaş hayvan sayısı ise 732’dir. Bunlardan hasılat elde edilen hayvan sayısı 75 olup yıllık gelirleri ise 5.830 kuruş 25 paradır. Aşağıda şekil 8’de bu hayvanların sayısını ve gelirlerini görmek mümkündür.

Şekil 8: Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların gelirleri

3.4.3. Yük ve Binek Hayvanları

Çirmen Kazası'na ait mahallelerin temettuat defterlerinde, hayvan türleri arasında yük ve binek hayvanlar da mevcuttur. Bu hayvanlar ulaşım ve taşımacılıkta kullanılmaktaydı. Dönemin şartlarına bakıldığında bu hayvanların ehemmiyeti daha iyi anlaşılmaktadır. Öyle ki ziraat ile uğraşan aileler hasadın taşınmasında yük ve binek hayvanları kullanılmaktaydı. Çalışmaya konu olan mahallelerin meslek dağılımlarında ziraat erbabı olanların sayısının bir hayli fazla olduğu da anlaşılmaktadır. Günlük hayatı kolaylaştıran bu hayvanlar arasında gelir getiren hayvanlarda mevcuttur.

Yük ve binek hayvan olarak merkeb, bargir (beygir), kısarak ve tay olmak üzere dört hayvan mevcuttur. Bu hayvan türleri arasında gelir getiren tek hayvan taylı kısarak olmuştur. Onun dışında mevcut olan yük ve binek hayvanlar arasında vergiye tabi olan yoktur. Bu hayvanların türü, cinsi, sayıları mahallere göre dağılımı ve toplam miktarları aşağıda tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18: Yük ve binek hayvanların türü ve sayıları

Yük- Binek hayvanları	Umur Bey	Hacı Salih	Haylan	Kavak	Sarıcapaşa	Ali bey	Toprak	Toplam
Dişi merkeb	4	-	-	-	-	-	-	4
Erkek merkeb	4	10	2	3	1	2	-	22
Erkek bargir	8	-	-	-	-	-	-	8
Taylı kısırak	3	12	-	-	-	-	-	15
Kısır kısırak	5	-	-	5	-	1	-	11
Kısırak	2	5	-	-	2	-	-	9
Dişi tay	-	1	-	-	-	-	-	1
Erkek tay	1	1	-	1	-	-	-	3
Bargir (Beygir)	-	37	-	-	1	1	-	39
Toplam	27	66	2	9	4	4	0	112

Tablo 18’den de anlaşılacağı üzere mahallelerin toplamında dört dişi merkeb, 22 erkek merkeb, sekiz erkek bargir, 15 taylı kısırak, 11 kısır kısırak, dokuz kısırak, bir dişi tay, erkek erkek tay, 39 bargir bulunmaktadır. Bunlardan dişi merkeb ve erkek bargir yalnızca Umurbey Mahallesi’nde kaydedilmiştir. Dişi tay ise yalnızca Hacı Salih Mahallesi gösterilmiştir.

Mahallelerde bulunan hayvan sayıları; Umurbey Mahallesi’nde 27, Hacı Salih Mahallesi’nde 66, Haylan Mahallesi’nde iki, Kavak Mahallesi’nde dokuz, Sarıcapaşa Mahallesi’nde dört, Alibey Mahallesi’nde dört yük ve binek hayvan bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Toprak Mahallesi’nde, yük ve binek hayvanlara ait kayda rastlanılmamıştır.

Bu hayvanlardan sadece taylı kısırak gelir getirmiştir ancak bu gelir yalnızca Hacı Salih Mahallesi’nden sağlanmıştır. 12 adet taylı kısırak 500 kuruş gelir getirmiştir. Umurbey Mahallesi’nde bulunan üç adet taylı kısırak üzerinden bir gelir sağlanmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla yük ve binek hayvanlardan gelir sağlanan tek hayvan taylı kısırak olup, hasılatı yalnızca bu hayvan üzerinden sağlanmıştır.

3.4.4. Arıcılık

Arıcılık toprağa ihtiyaç duyulmadan yapılabilecek önemli ekonomik faaliyettir. İncelenen defterlerde arı kovan adedi ve bunların toplam kuruş kıymetleri tahrir

olunmuştur. Mahallelerde bulunan kovan adetleri ve bunların yıllık hasılatları aşağıda tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19: Mahallelerde bulunan kovan sayıları ve yıllık gelirleri

Mahalleler	Kovan (Adet)	Hasılâtı
Umurbey	182	1.420 kuruş
Hacı Salih	3	40 kuruş
Haylan	3	30 kuruş
Kavak	27	135 kuruş
Sarıcapaşa	-	-
Alibey	10	100 kuruş
Toprak	15	170 kuruş
Toplam	240	1.895 kuruş

Mahallelerin tamamında toplam 240 adet kovan bulunmaktadır. Umurbey Mahallesi 182 kovan ile en fazla kovana sahip olan mahalledir. Toplam yıllık geliri ise 1.420 kuruştur. Bu mahalleden 25. hanede yaşayan Mehmed bin Halil’e ait olan 144 kovanın yıllık geliri 1.040 kuruş olarak yazılmıştır. Bu da kovanların yedi kuruş üzerinden hesaplandığını göstermektedir.⁹⁷ Diğer hanelere ait kovanlar 10 kuruştan hesaplanmıştır.

Hacı Salih Mahallesi’nde üç kovan vardır. İki kovan 15 kuruş, bir kovan ise 10 kuruştan hesaplanmıştır. Toplamda 40 kuruş yıllık geliri olmuştur. Haylan Mahallesi üç kovan ile 30 kuruş yıllık gelir elde etmiştir. Bu mahallede yalnızca 1. hanede yaşayan İlço veled-i Tutra arıcılıkla ilgilenmiştir. Kavak Mahallesi 27 kovandan 135 kuruş yıllık gelir elde etmiştir. Bu da kovan adetinin beş kuruş olduğunu gösterir.

Genel itibariyle bir kovandan 10 kuruş gelir sağlanırken bu mahallede kovan başı alınan miktar ortalamanın altındadır. Sarıcapaşa Mahallesi’nde arıcılıkla ilgili uğraşan hane yoktur. Alibey Mahallesi’nde 10 kovan ile yıllık 100 kuruş gelir elde edilmiştir. Kovan başından 10 kuruş gelir elde edilmiştir. Toprak Mahallesi’nde 15 kovan ile yıllık 170 kuruş gelir sağlanmıştır. 10 ila 15 kuruş üzerinden kovan adeti

⁹⁷ 7,22 kuruş 7’ye yuvarlanarak alınmıştır.

hesaplanmıştır. Mahallenin geneline bakıldığı zaman bir kovandan sağlanan yıllık gelir yedi ila 15 kuruş arasında değişmektedir.

3.5. Vergiler

Vergiler, Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir kaynağıdır. Osmanlı teşkilatlanmasında da etkisi büyüktür. Devlet, tüm halkından vergi almaya yönelik teşkilatlanmıştır.⁹⁸ Vergi toplama usulü olan Tımar Sistemi XVI. yüzyılda bozulmaya başlayınca devlet, bu olumsuzlukları düzeltebilmek için Tanzimat Fermanı (1839) ile birçok alanda olduğu gibi vergi konusunda da düzenlemeler yapmıştır. Vergilerin toplanmasında yaşanan karmaşayı ve düzensizliği ortadan kaldırmak için yeni bir vergi toplama sistemi getirilmiştir.⁹⁹ Böylelikle devlet, hem mevcut olan gelir kaynaklarını yeniden tanzim etme hem de yeni gelir kaynakları sağlayabilmeyi hedeflemiştir.

Aynı zamanda devlet, bunu yaparken gelirleri kontrol altına almayı amaçlamıştır. Bunun yanı sıra geleneksel vergi sistemi yerine doğrudan serveti ve geliri vergilendiren, her idari birimi vergilerden sorumlu hale getiren ve bu gelirleri devlet adına toplayan bürokrasiyi oluşturmayı amaç edinmiştir.¹⁰⁰

Osmanlı Devleti, Tanzimat Fermanı ile “*ancemaatin vergi*” adında yalnızca tek kanaldan vergi toplanmasına karar vermiştir. 1840'ta muhassıllar tarafından yapılan sayım neticesinde “Emlâk ve Arazi ve Hayvanât Temettuat Defterleri” meydana getirilmiş olsa da devletin, istediği amaca ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Tutulan bu defterlerde vergiler “vergi-yi mahsusa” olarak yazılmış aynı zamanda öşre ait bilgiler de yer almıştır.¹⁰¹ Osmanlı Devleti'nde, resm-i bahçe, resm-i bostan, resm-i bağ, resm-i penbe, resm-i kovan ve resm-i şıra gibi öşür vergileri bulunmaktaydı.¹⁰²

Çirmen Kazası dahilindeki mahallelerde vergiyi mahsusa, her hane reisinden mal varlığına ve ödeyebilme imkânına göre nakit olarak alınmıştır. Örneğin, “*sene-i*

⁹⁸ Abdullah Saydam, *Osmanlı Medeniyet Tarihi*, Derya Kitabevi, Trabzon, 1999, s. 360.

⁹⁹ Coşkun Çakır, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Maliyesi*, Küre Yay., 2001, s. 19.

¹⁰⁰ Tefik Güran, “Osmanlı Kamu Maliyesi 1839-1918” *Osmanlı Maliyesi, Kurumlar ve Bütçeler*, (Yay. Haz. Mehmet Genç, Erol Özvar), Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yay., C.1, İstanbul 2006, s. 66.

¹⁰¹ Demir, a.g.t., s. 114.

¹⁰² Cengiz Becermen, *Klasik Dönem Osmanlı Vergi Sistemi ve Vergi Türleri*, Vergi Müfettişleri Derneği Yay., Ankara, 2008, s. 41-42.

*sâbıkada vergisi 165 kuruş*¹⁰³ olarak yazılmıştır. Ayrıca bu mahallelerden aşar vergisi de alınmıştır. Aşar, öşürün çoğulu olarak kullanılmaktadır.¹⁰⁴ Öşür, onda bir oranında alınan bir vergidir.¹⁰⁵ Ancak bu oran tanzimatla birlikte 1/8'e çıkarılmıştır.¹⁰⁶ Öşür vergisi arpa, buğday, şa'ir, mısır, tütün ve darı gibi ürünler üzerinden ürünün miktarına göre alınmıştır.

Tanzimattan önce resm-i ganem olarak da bilinen ve küçükbaş hayvanlar üzerinden aynı ve nakdi olarak alınan âdet-i ağnâm vergisi tanzimattan sonra sadece nakdi olarak toplanmaya başlanmıştır.¹⁰⁷ Bu çalışmada küçükbaş hayvancılıktan bahsederken hangi hayvanlardan yıllık gelir sağlandığına değinilmiştir. Bu bölümde ise hayvanlar üzerinden alınan âdet-i ağnâm vergisinden de bahsedilecektir.

Her mahallede toplanan, vergiyi mahsusa, öşr-i üzüm, öşr-i kovan, resm-i kovan ve âdet-i ağnâm olmak üzere beş farklı vergi bulunmaktadır. Aşağıdaki tablo 20'de bu vergilerin mahallelere göre dağılımını görmek mümkündür. Ayrıca bunların dışında, yalnızca zımmilerin yani gayr-i müslimlerin yaşadığı Sarıcapaşa, Toprak ve Haylan mahallelerinden cizye vergisi alınmıştır. Bu vergiyle ilgili bilgiler daha detaylı olarak açıklanacaktır.

Tablo 20: Alınan vergiler ve mahallere göre dağılımı

Alınan Vergiler (Kuruş)	Alibey	Umurbey	Sarıcapaşa	Toprak	Haylan	Kavak	Hacı Salih
Vergi-yi mahsusa	865	5.116,75	2911	1963	1.097,5	1.918,5	6.052
Öşr-i üzüm	87	380,5	229	0	52	25	410,5
Resm-i kovan	4	80		1.076	226,5	1,5	3
Âdet-i ağnâm		22,75	16,5	3,75	30,25	112,5	18,75
Öşr-i kovan				9,5	1,5	12	
Toplam	956	5.600	3.156,5	3.052,25	1.407,75	2.069,5	6.484,25

¹⁰³ BOA., *ML. VRD. TMT. d.* no 5425, s. 4.

¹⁰⁴ Devellioğlu, *a.g.e.*, s.

¹⁰⁵ Devellioğlu, *a.g.e.*, s.

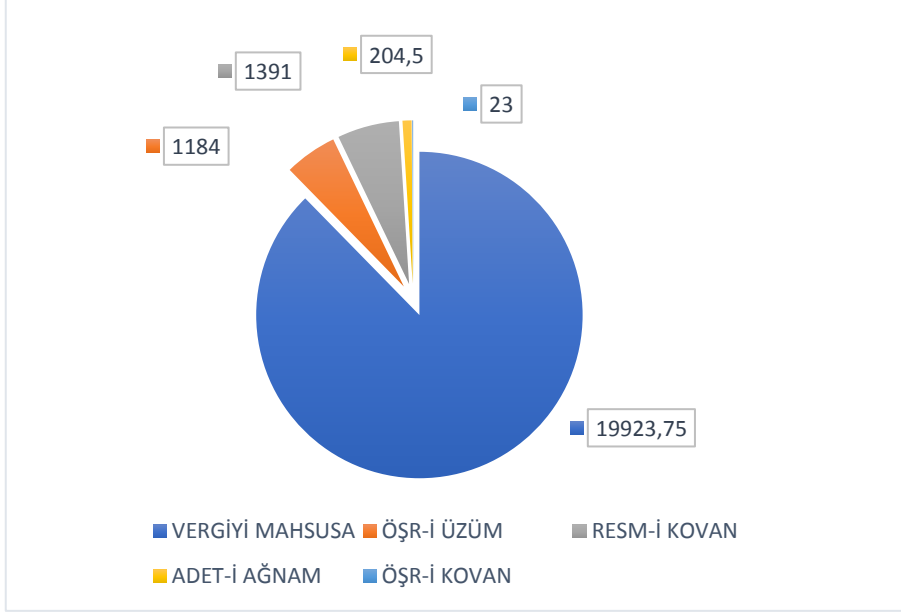
¹⁰⁶ Demir, *a.g.t.*, s. 115.

¹⁰⁷ Durdu, *a.g.m.*, s.345.

Vergi-yi mahsusadan en fazla vergi veren mahalle 6.052 kuruş ile Hacı Salih Mahallesi, en az vergi veren ise 865 kuruş ile Alibey Mahallesi olmuştur. Umurbey Mahallesi 5.116,5 kuruş, Sarıcapaşa 2.911 kuruş, Toprak Mahallesi 1.963 kuruş, Kavak Mahallesi 1.918,5 kuruş vergi-yi mahsusa ödemiştir. Öşr-i üzüm, tüm mahallelerden toplanmıştır. Bu da tüm mahallelerde bağcılığın olduğunu göstermektedir. Öşr-i üzüm vergisi en çok 410,5 kuruş ile Hacı Salih Mahallesi'nden sağlanmıştır. Toprak Mahallesi'nden ise bu vergi alınmamıştır. Bunun sebebi Toprak Mahallesi'nde bağ bulunmamasıdır. Dolayısıyla bu mahalledeki hiçbir hane reisinden öşr-i üzüm vergisi alınmamıştır.

Resm-i kovan ile öşr-i kovan ayrı iki vergi olarak toplanmıştır. En fazla resm-i kovan Toprak Mahallesi'nden toplanmıştır. Sarıcapaşa Mahallesi'nden ise bu vergi alınmamıştır. Öşr-i kovan, Toprak, Haylan ve Kavak mahallelerinden toplanmıştır. Alibey Mahallesi'nde geliri olan küçükbaş hayvan bulunmadığından dolayı adet-i ağnâm vergisi alınmamıştır. Vergisi alınmayan mahalleler o vergiye tabii tutulacak icraatları olmadığından dolayı boş bırakılmıştır.

Toplamda Alibey Mahallesi'nden 956 kuruş, Umurbey Mahallesi'nden 5.600 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi'nden 3.156,5 kuruş, Toprak Mahallesi'nden 3.052,25 kuruş, Haylan Mahallesi'nden 1.407,75 kuruş, Hacı Salih Mahallesi'nden 6.848,25 kuruş vergi toplanmıştır. Aşağıda şekil 9'da vergilerin kendi içerisindeki toplamları verilmiştir.

Şekil 9: Vergilerin kendi içerisindeki toplamları

Gayr-i müslimlerden alınan cizye vergisi, belirli bir yaşa gelmiş olan erkeklerden alınmaktaydı. Tanzimat öncesinde kolcu ve cizyedar adında devlet görevlileri tarafından toplanmıştır. 1840-1842 yıllarında bu görevi taşrada piskopos ve kocabaşlar, merkezde ise patrikhane toplamış fakat gelirler azalınca 1842 tarihinden sonra cemaat liderlerinin yardımıyla devlet görevlileri bu işi üstlenmiştir.¹⁰⁸

Mükelleflerden alınan bu vergiler kişilerin gelirine göre a'lâ, evsat, ednâ olmak üzere üç sınıfa göre toplanıyordu. Temettuat defterlerine ekonomik durumu iyi olan a'lâ, orta olan evsat, kötü olan ise ednâ olarak kaydedilmiştir. Böylelikle cizye sınıflarına bakılarak cizye alınan hanenin ekonomik geliri hakkında yüzeysel bir bilgiye sahip olmak mümkündür. Cizye kişiyi ilgilendirdiği için hane reisinin dışında vergiden sorumlu olan varsa, o bireylerden de bu vergi alınmıştır. Sorumlu olacak kişiler, belli bir yaşa gelmiş, iş görebilmesine mâni bir durumu olmayan erkeklerdir.¹⁰⁹

Cizye vergisi, gayr-i müslim (zımmi) olan Sarıcapaşa, Toprak ve Haylan mahallelerinden alınmıştır. Alınan bu vergi temettuat defterlerinde “*a’şârî ve rüsûmu*” başlığından sonra “yedinde olan kâğıdı”, “yedinde olan evrâkı” şeklinde kaydedilmiş daha sonra kişilerin varsa emlâk ve hayvanâtı yazılmıştır.

Bazı hane reislerinin ve o hanede yaşayıp cizye vermekle yükümlü olan kişilerin cizyeleri gösterilmemiştir. Yükümlü olduklarını ise mesleklerinin var

¹⁰⁸ Durdu, a.g.m., s. 345.

¹⁰⁹ Durdu, a.g.m., s. 347.

oluşundan anlamaktayız. Sarıcapaşa Mahallesi’nde 5. hanede yaşayan Östoyan oğlu Niko ziraatçilğin yanında kömürcülük ve odunculuktan vergi veriyor olsa da cizye vergisi vermemiştir.¹¹⁰

Bu defterlerde kişilerin cizyeleri çoğu zaman kısaltılarak yazılmıştır. Ekonomik durumu iyi olan “a”, orta olan “ta” kötü olan ise “nâ” şeklinde kaydedilmiştir. Örneğin, Toprak Mahallesi’nde 1. hanede yaşayan Raycu veled-i Ostaban’ın cizyesi, “yedinde olan evrâkı: a’la”¹¹¹, Sarıcapaşa Mahallesi’nde 20. hanede yaşayan Leylo oğlu Dimitraki’nin cizyesi, “yedide kâğıdı: ta”,¹¹² Haylan Mahallesi’nde 1. hanede yaşayan İlça veled-i Tutra’nın oğlu Tutra’nın cizyesi, “yedinde olan kâğıdı: na” şeklinde kaydedilmiştir.¹¹³ Aşağıda tablo 21’de mahallerde cizye vergisi alınan kişi sayısı ve cizye sınıfları verilmiştir.

Tablo 21: Alınan cizye vergilerinin gayr-i müslim mahallere dağılımı

Gayr-i müslim (Zımmi) mahalleler	Cizyeleri		
	A’lâ	Evsat	Ednâ
Sarıcapaşa	1	20	-
Toprak	2	26	-
Haylan	1	10	2

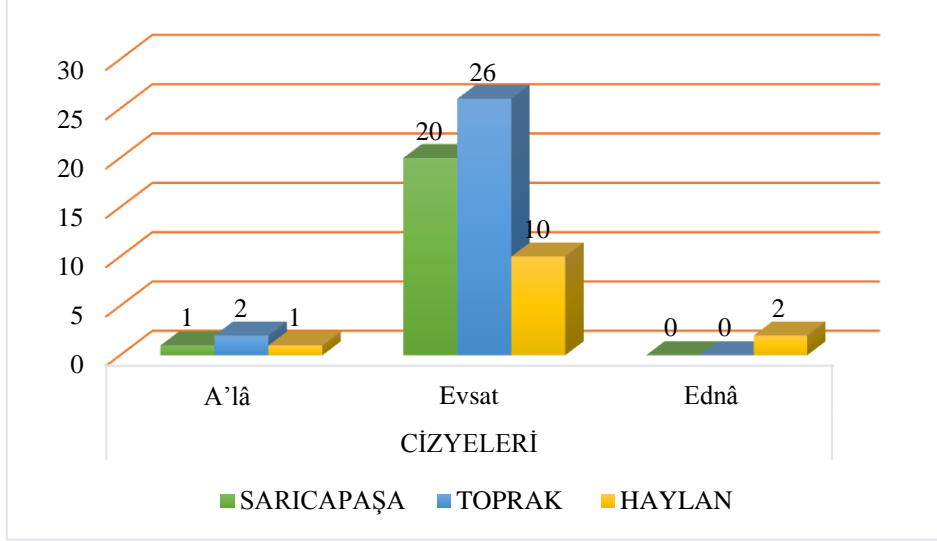
Toprak Mahallesi’nde cizye durumu evsat olan 26 kişi, Sarıcapaşa Mahallesi’nde 20 kişi, Haylan Mahallesi’nde ise 10 kişi bulunmaktadır. Haylan Mahallesi dışında cizye durumu ednâ olan başka mahalle yoktur. Cizye durumu a’lâ olan kişiler çok az olmakla birlikte üç mahallede de bulunmaktadır. Bu cizyelerin mahallelere dağılımını aşağıda şekil 10’da gösterilmiştir.

¹¹⁰ BOA., *ML. VRD. TMT. d. no 5457*, s. 4.

¹¹¹ BOA., *ML. VRD. TMT. d. no 17508*, s. 2.

¹¹² BOA., *ML. VRD. TMT. d. no 5457*, s.12.

¹¹³ BOA., *ML. VRD. TMT. d. no 5433*, s. 2.

Şekil 10: Cizyelerin mahallelere dağılımı

3.6. Diğer Gelir Kaynakları

3.6.1. Dükkânlar ve Değirmenler

İncelenen mahallelerde dükkân ve değirmenler de gelir kaynağı olarak kaydedilmiştir. Hane reisinin sahip olduğu dükkân veya değirmenin hemen altına yıllık geliri yazılmıştır. Bu gayrimenkullerin kiralanıp kiralanmadığı da belirtilmiştir.

Umurbey Mahallesi'nde iki adet bakkal dükkânı, Sarıcapaşa Mahallesi'nde bir adet kiralık bakkal dükkânı ve bir adet kiralık attar dükkânı, Kavak Mahallesi'nde bir adet dere değirmeni, Hacı Salih Mahallesi'nde beş adet dere değirmeni bulunmaktadır. Aşağıda tablo 22'de bu dükkânların ve değirmenlerin mahallelere dağılımını görmek mümkündür.

Tablo 22: Dükkan ve değirmenlerin mahallelere dağılımı

Mahalleler	Bakkal dükkânı	Geliri	Müste'ciri olduğu Bakkal dükkân	Geliri	Müste'ciri olduğu Attar dükkânı	Geliri	Dere değirmeni	Geliri
Umurbey	2	540						
Alibey								
Toprak								
Sarıcapaşa			1	2.560	1	1.250		
Haylan								
Kavak							1	20
Hacı Salih							5	250
Toplam	2	540	1	2.560	1	1.250	6	270

Tablo 22’de ifade edildiği üzere dükkân ve değirmenlerden büyük oranda gelir sağlanmamıştır. Bakkal dükkânı, Umurbey Mahallesi ve Sarıcapaşa Mahallesi’nde; dere değirmeni Kavak Mahallesi ve Hacı Salih Mahallesi’nde bulunmaktadır.

Umurbey Mahallesi’nde bulunan bakkal dükkânından biri 36. hanenin reisi el-Hâc Ömer bin Mehmed’e ait olup yıllık 240 kuruş gelir sağlamıştır. Diğer bakkal dükkânı ise 39. hanenin reisi el-Hâc Emin bin Mehmed’in tarafından kiraya verilmiş olup, yıllık 300 kuruş gelir sağlamıştır. Bir diğer bakkal dükkânı ise Sarıcapaşa Mahallesi’nde kiralanmıştır. 25. hanenin reisi Nika oğlu Dimo Zımmi’ye ait olup yıllık 2.530 kuruş gelir getirmiştir. Aynı mahallede attar (aktar) dükkânı kiralayan 26. hanede yaşayan Nika oğlu Dimo Zımmi’nin kardeşi İşteryo’ya ait olup yıllık 1.250 kuruş gelir elde etmiştir.

Kavak Mahallesi’nde bir adet bulunan dere değirmeni 9. hanede ikamet eden Salim bin Feyzullah’a ait olup, yıllık 20 kuruş gelir getirmiştir. Diğer dere değirmenleri Hacı Salih Mahallesi’nde bulunmaktadır. Burada toplamda beş adet dere değirmeni vardır ve her birinin yıllık geliri 50 kuruştur. Ayrıca buradaki değirmenlerin şerikleri (ortakları) bulunmaktadır. Örneğin, bu mahallede 23. hanede yaşayan Mustafa bin Mustafa’ya ait dere değirmeni 150 kuruş gelir getirmiş ancak ortakları Ömer ve Yusuf hisseleri düşülüp 50 kuruş gelir gösterilmiştir. Bu beş dere değirmeninden toplamda 250 kuruş yıllık gelir sağlanmıştır.

Mahallelerin toplamında bulunan, dört dükkândan yıllık 4.350 kuruş gelir elde edilirken, altı dere değirmeninden ise 270 kuruş yıllık gelir sağlanmıştır.

3.6.2. Mesleki Gelirler

Temettuat defterlerinde her haneye ait emlâk, hayvanât, arazi gelirleri vs. kaydedildikten sonra en alt bölüme bunlardan sağlanan toplam gelir “mecmû’undan temettuatı” şeklinde yazılıp burada toplanmıştır. Bunun da hemen altına yaptığı işten temettuatı yazılıp “yekûn” şeklinde her ikisinin toplamı yazılmıştır. Aşağıda tablo 23’te mahallelerde bulunan halkın mesleğinden ve mecmû’undan temettuatı verilmiştir.

Tablo 23: Mecmû’undan ve mesleğinden gelirlerin mahallelere göre dağılımı

Mahalleler	Mecmû’undan	Mesleğinden	Toplam
Alibey	5.383	3.750	9.133
Umurbey	45.956	14.160	60.116
Sarıcapaşa	16.000	16.615	32.615
Toprak	8.247,5	13.937	22.184,5
Haylan	2.809	8.500	11.309
Kavak	11.318	7.400	18.718
Hacı Salih	20.589,5	41.965	62.554,5
Toplam	110.303	106.327	216.630

Tablo 23’te yer aldığı üzere toplam gelir en fazla 45.956 kuruş ile Umurbey Mahallesi’ne, en az toplam gelir ise 2.809 kuruş ile Haylan Mahallesi’ne aittir. Mahaller arasındaki bu büyük farkın oluşmanın en büyük sebebi nüfus farklılıklarıdır. Bir başka sebebin ise bu mahallerde yapılan meslekler olduğunu söyleyebiliriz.

Mesleğinden en fazla gelir elde eden mahalle ise 41.956 kuruş ile Hacı Salih Mahallesi’dir. En az gelir sağlayan ise 3.750 kuruş ile Alibey Mahallesi olmuştur. Tüm mahallelerdeki toplam gelir: 110.303 kuruş, mesleğinden gelir: 106.327 kuruştur.

Çirmen Kazası dahilinde bulunan Alibey, Umurbey, Sarıcapaşa, Toprak, Haylan, Kavak ve Hacı Salih mahallelerine ait toplam (yekûn) gelir 216.630 kuruştur.

Çevirisi yapılan defterleri tek tek inceleyerek ve buradaki hesapları kontrol edilmiştir. İncelemeleri gerçekleştirirken bazı mahallelerin defterlerinde kâtiplerden kaynaklı hesaplama hatalarının olduğu tespit edilmiştir. Bu hatalar bazen eksik hesaplama bazen de fazla hesaplama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Haylan ve Kavak mahallelerinin hesaplamaları bizim yapmış olduğumuz hesaplama ile tamamen örtüşmektedir. Alibey Mahallesi'nde yapılan hesaplamada ise kâtibin yaptığı hesaplamadan üç kuruş eksiktir. Fakat diğer mahallelerde fark çok daha büyüktür.

Umurbey Mahallesi'nin defter sonunda 48.446 kuruş toplam verilirken bulunan sayı Tablo 23'te görüldüğü üzere 60.116 kuruştur. Bu da iki hesaplama arasında 11.670 kuruş fark olduğunu gösterir. Diğer mahallelerdeki fark Umurbey Mahallesi'ne nazaran daha azdır. Sarıcapaşa Mahallesi'nde defter sonunda 32.333,5 kuruş toplam verilirken bizim hesaplamamız 32.615 kuruştur. Aradaki fark 281,5 kuruştur. Toprak Mahallesi'nin defter sonu toplamı 20.457,5 kuruş, bizim hesaplamamız 22.184,5 kuruştur. Buradaki fark ise 1.727 kuruştur. Son olarak Hacı Salih Mahallesi'nin defter sonu toplamı 64.556 kuruş iken bizim hesaplamamız 62.554,5 kuruştur. Aradaki fark 998,5 kuruştur. Burada bahsettiğimiz farktan anlaşıldığı üzere kâtiplerin yapmış olduğu hesaplamalar bizim hesaplamalarımızdan düşüktür.

Mahallelere ait her defterin sonunda genel toplamlar yer almaktadır. Kâtiplerin hesaplamalarının toplamına baktığımızda tüm mahallelerden toplam 201.956 kuruştur gelir elde edilmiştir. Yapılan hesaplamalara göre bu sayı 216.630 kuruştur. Buradan da anlaşıldığı üzere iki hesap arasında 14.671 kuruş fark bulunmaktadır.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nde Temettuat Defterleri, 1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinden sonra tutulmaya başlanmıştır. Tanzimat ile gelen bu uygulama ile gelirlerin kontrol altına alınması, mükelleflerin tespit edilmesi, vergilerin toplanmasında yaşanan adaletsizliği ve gelirlerin arttırılması hedeflenmiştir. Bu defterlerde köy, kaza, mahalle gibi yerleşim yerlerinde yaşayan hanelerin, "Emlâk Arazi Hayvanât ve Temettuat" adı verilen sayımları kaydedilmiştir. 1844-1845 sayımları temettuat defterlerinin asıl kaynağını oluşturmuştur. Bu defterler, bölgenin sosyal ve ekonomik tarihinin anlaşılmasında araştırmacılara kaynak olmaktadır.

Bu çalışmada Edirne Eyaleti'ne bağlı Çirmen Kazası'na bağlı Umurbey, Alibey, Sarıcaşı, Toprak, Haylan, Göçebe Yörükhanından Hacı Salih ve Kavak mahallelerine ait temettuat defterlerinin transkripsiyonu yapılmıştır. Bu mahallelerden Umurbey, Alibey, Göçebe Yörükhanından Hacı Salih ve Kavak Mahalleleri müslüman, Haylan, Toprak ve Sarıcaşı Mahalleleri ise reayaya (zımmi) ait defterlerdir.

Umurbey Mahallesi'nde 79 hane, Alibey Mahallesi'nde 22 hane, Kavak Mahallesi'nde 16 hane, Göçebe Yörükhanından Hacı Salih Mahallesi'nde 58 hane, Haylan Mahallesi'nde 10 hane, Toprak Mahallesi'nde 14 hane, Sarıcaşı Mahallesi'nde 32 hane bulunmaktadır. Bu hanelere ait yaklaşık nüfus hesaplanırken Ömer Lütfi Barkan'ın hane katsayısı formülü kullanılmıştır. Bu formüle göre Umurbey Mahallesi'nde 395, Alibey Mahallesi'nde 110, Sarıcaşı Mahallesi'nde 160, Toprak Mahallesi'nde 70, Haylan Mahallesi'nde 50, Kavak Mahallesi'nde 80, Hacı Salih Mahallesi'nde 290 kişi bulunmaktadır. Bu mahallelerin yaklaşık nüfusu ise 1.155 kişidir.

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktaydı. Çalışmaya konu olan Çirmen Kazası mahallelerinde mesleki yapılanmanın bu yönde geliştiğini görmek mümkündür. Tarım ve hayvancılıkla ilgilenenlerin sayısı 201'dir. Sanayi ve ticaret ile ilgili mesleklerin sayısı 158, kamu görevlilerin sayısı 11, askeri ve güvenlikle ilgilenenlerin sayısı ise 16'dır.

Mahallelerde bulunan tarım alanları, mezrû' tarla, gayr-ı mezrû' tarla, kiraya verilen mezrû' tarla, kiraya verilen gayr-ı mezrû' tarla ve müste'ciri olunan tarla olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir. Mahallelerde bulunan tarla dönümleri ve bu

tarlaların yıllık gelirleri: Umurbey Mahallesi'nde 2.407,5 dönüm tarlanın yıllık geliri 69.477,25 kuruş, Alibey Mahallesi'nde 287,5 dönüm tarlanın yıllık geliri 6.420 kuruş, Toprak Mahallesi'nde 200 dönüm tarlanın yıllık geliri 18.648,5 kuruş, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 183 dönüm tarlanın yıllık geliri 20.624,25 kuruş, Haylan Mahallesi'nde 312 dönüm tarlanın yıllık geliri 3.553,5 kuruş, Kavak Mahallesi'nde 567 dönüm tarlanın yıllık geliri 19.654,5 kuruş, Hacı Salih Mahallesi'nde 244,5 dönüm tarlanın yıllık geliri ise 12.189 kuruş olarak hesaplanmıştır. Mahallelerin toplamında 4.201,5 dönüm tarla bulunmaktadır. Bu tarlaların toplam yıllık gelirleri ise 150.567 kuruştur. 3.553,5 kuruş ile en az gelire sahip olan Haylan Mahallesi'nin 312 dönümü varken, 183 dönüm ile en az araziye sahip olan Sarıcapaşa Mahallesi'nin geliri 20.624,5 kuruştur. Buradan da anlaşılacağı üzere dönümden ziyade bu topraklarda hangi ürünlerin yetiştirildiği daha çok önem arz etmektedir. Kıymeti fazla olan tarım ürünlerinin yıllık gelirleri de fazla olmaktadır.

Mahallelerde; hinta (buğday), çavdar, şa'ir (arpa), mısır, burçak, erzen (darı), duhan (tütün), fiğ (yem bitkisi), alâf (hayvan yemi) yetiştirilmekteydi. Buğdayın kıymeti: on kuruş, çavdarın kıymeti: altı kuruş (bazı yerlerde sekiz kuruş olarak hesaplanmıştır), şa'irin kıymeti: beş kuruş, mısırın kıymeti: altı kuruş, darının kıymeti: dört kuruş, duhanın kıymeti: iki kuruş, fiğin kıymeti: yedi kuruş, burçağın kıymeti: sekiz kuruş, alâfın kıymeti: iki buçuk kuruştan hesaplanmıştır. Yetiştirilen tarım ürünlerinin %53'ünü buğday oluşturmaktadır. Buğday, her mahallede yetiştirilen tarım ürünlerinden biri olup, aynı zamanda en çok gelir sağlayan ürünler arasında ilk sırayı almıştır.

Tarım arazileri içerisinde tarlanın dışında bağ, dut bahçesi, çayır ve sebze bahçeleri de bulunmaktadır. Mahallerin toplamında 213,75 dönüm bağ, 146,5 dönüm dut bahçesi, 160,5 dönüm çayır, 12 dönüm sebze bahçesi bulunmaktadır.

İncelenen mahallelerde dükkân ve değirmenler de gelir kaynağı olmuştur. Hane reisinin sahip olduğu dükkân veya değirmenin hemen altına yıllık geliri yazılmıştır. Bu gayrimenkullerin kiralanıp kiralanmadığı da belirtilmiştir. Umurbey Mahallesi'nde iki adet bakkal dükkânı, Sarıcapaşa Mahallesi'nde bir adet kiralık bakkal dükkânı ve bir adet kiralık attar dükkânı, Kavak Mahallesi'nde bir adet su değirmeni, Hacı Salih Mahallesi'nde beş adet su değirmeni bulunmaktadır.

Hayvancılık yalnızca ekonomik anlamda değil aynı zamanda yük ve binek olarak kullanılmasından dolayı sosyal yaşamı kolaylaştıran bir unsur olmuştur. Hayvancılığın yapılma sebepleri arasında temel gıda malzemesi olan peynir, yağ, et, süt gibi ürünlerin yapılması da yer alır. Hayvancılık, büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık, yük ve binek hayvanları ve arıcılık olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır. Toplamda 723 adet büyükbaş hayvan bulunmakta ve bunlardan 75 tanesi gelir getirmektedir. Bu büyükbaş hayvanların yıllık geliri ise 5.830 kuruş 25 paradır. 3.420 adet küçükbaş hayvandan 2.384 tanesinin yıllık geliri 21.313,5 kuruştur. 112 adet yük ve binek hayvanı, 240 adet arı kovanı bulunmaktadır. Bu arılardan toplam yıllık gelir ise 1.895 kuruştur.

Vergiler, Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir kaynağıdır. Osmanlı teşkilatlanmasında da etkisi büyüktür. Vergi toplama usulü olan tımar sistemi XVI. yüzyılda bozulmaya başlayınca devlet, bu olumsuzlukları düzeltebilmek için Tanzimat Fermanı ile birçok alanda olduğu gibi vergi konusunda da düzenlemeler yapmıştır. Vergilerin toplanmasında yaşanan karmaşayı ve düzensizliği ortadan kaldırmak için yeni bir vergi toplama sistemi getirilmiştir. Böylelikle devlet, hem mevcut olan gelir kaynaklarını yeniden tanzim etme hem de yeni gelir kaynakları sağlayabilmeyi hedeflemiştir. Osmanlı Devleti, Tanzimat Fermanı ile "*ancemaatin vergi*" adında yalnızca tek kanaldan vergi toplanmasına karar vermiştir. Muhassıllar tarafından yapılan sayım neticesinde temettuat defterleri meydana getirilmiştir. Tutulan bu defterlerde vergiler "vergi-yi mahsusa" olarak yazılmış aynı zamanda öşre ait bilgiler de yer almıştır. Mahallelerde vergiyi mahsusa, her hane reisinden mal varlığına ve ödeyebilme imkânına göre nakit olarak alınmıştır. Ayrıca bu mahallelerden öşür de alınmıştır.

Her mahallede toplanan toplam, vergi-yi mahsusa, öşr-i üzüm, öşr-i kovan, resm-i kovan ve adet-i ağnam olmak üzere beş farklı vergi bulunmaktadır. Mahallelerden toplanan bu vergilerin oranları şu şekildedir: Vergi-yi mahsusa 19.924 kuruş, öşr-i üzüm 1.184 kuruş, resm-i kovan 1.391 kuruş, adet-i ağnam 204,5 kuruş, öşr-i kovan 23 kuruştur.

Yalnızca gayr-i müslimlerden alınan cizye vergisi, belirli bir yaşa gelmiş olan erkeklerden alınmaktaydı. Mükelleflerden alınan bu vergiler kişilerin gelirine göre a'lâ, evsat ve ednâ olmak üzere üç sınıfa ayrılarak toplanıyordu. Temettuat defterlerine

ekonomik durumu iyi olan a'lâ, orta olan evsat, kötü olan ise ednâ olarak kaydedilmiştir. Böylelikle cizye sınıflarına bakılarak cizye alınan hanenin ekonomik geliri hakkında yüzeysel bir bilgiye sahip olmak mümkündür. Toprak Mahallesi'nde cizye durumu evsat olan 26 kişi, Sarıcapaşa Mahallesi'nde 20 kişi, Haylan Mahallesi'nde ise 10 kişi bulunmaktadır. Haylan Mahallesi dışında cizye durumu ednâ olan başka mahalle yoktur. Cizye durumu a'lâ olan kişiler çok az olmakla birlikte üç mahallede de bulunmaktadır.

Temettuat defterlerinde her haneye ait emlâk, hayvanât, arazi gelirleri vs. kaydedildikten sonra en alt bölüme bunlardan sağlanan toplam gelir "mecmu'undan temettuatı" şeklinde yazılıp burada toplanmıştır. Bunun da hemen altına yaptığı işten temettuatı yazılıp "yekûn" şeklinde her ikisinin toplamı yazılmıştır. Toplam gelir en fazla 45.956 kuruş ile Umurbey Mahallesi'ne aittir. En az toplam gelir ise 2.809 kuruş ile Haylan Mahallesi'ne aittir. Mahaller arasındaki bu büyük farkın oluşmasının en büyük sebebi nüfus farklılıklarıdır. Bir başka sebebin ise bu mahallerde yapılan meslekler olduğunu söylenebilir.

Mesleğinden en fazla gelir elde eden mahalle ise 41.956 kuruş ile Hacı Salih Mahallesi'dir. En az gelir sağlayan ise 3750 kuruş ile Alibey Mahallesi olmuştur. Tüm mahallelerdeki toplam gelir: 110.303 kuruş, mesleğinden gelir: 106.327 kuruştur.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi:

Maliye Varidat ve Temettuat Defterleri: *BOA., ML. VRD. TMT. d, no. 5405; 5413; 5425; 5423; 5433; 5457; 17508.*

Tetkik Eserler (Kitap, Dergi, Makale, Tez vd.)

Afyoncu, E. (2020). “Mîr-i Alem”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 30, Ankara, ss. 124-125.

Akpınar, A. (2018). “Anadolu’dan Balkanlara Yapılan İskânın Özellikleri: Bulgaristan Örneği”, *XVIII. Türk Tarih Kongresi*, (Göç ve İskân İktisat Tarihi Vakıfları Tarihi), C.V, Ankara, 1-5 Ekim 2018, ss.9-21.

Akyıldız, A. (2011). “Tanzimat”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, İstanbul, ss.1-10.

Barkan, Ö. L. (2012). “Türkiye’de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri”, *İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası*, II. (1), ss. 20-59.

Barkan, Ö. L. (1953). “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi”, *Türkiyat Mecmuası*, C. X, İstanbul, ss. 1-26.

Başar, F. (1995) “Çirmen Savaşı’nın Balkan Tarihindeki Yeri”, *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S. 12, 1998, ss.51-55.

Becermen, C. (2008). *Klasik Dönem Osmanlı Vergi Sistemi ve Vergi Türleri*, Vergi Müfettişleri Derneği Yay., Ankara.

Bey, O. (2009). *Osmanlı Tarihi (1288-1502) Uç Beyliği’nden Dünya Devletine*, (Haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Basım Yayın Kitapları, İstanbul.

Bilirli, T. (2019). *Tanzimat Dönemi İmar Meclisleri (1845-1846)*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara.

Bizbirlik, A., Atar, Z., (2009). “19.Yüzyıl Osmanlı Tarihinde Temettuat Defterlerinin Yeri” Saruhan Sancağı Mütevellî Çiftliği Temettuat Defteri Örneği”, *Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Dergisi*, S. 45.

- Çelebi, E. (2006). *Seyahatname*, Yapı Kredi Yay., C. 3, 2. Kitap, (Haz. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı), İstanbul.
- Cezzar, M. (2010). *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, TTK Basımevi, Ankara.
- Çadırcı, M. (2013). *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu, 3. Baskı, Ankara.
- Çakır, C. (2001). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Maliyesi*, Küre Yay.
- Çalık, S. (2005). *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlarda Osmanlı Düzeni (15.16. Yüzyıllar)*, Bosna-Hersek Dostları Vakfı Yay., İstanbul.
- Demir, M. (2018). *19. Yüzyılın İkinci Çeyreğinde Zile Kaza Merkezinde Ekonomik ve Sosyal Yaşam (Temettuat Kayıtlarına Göre)*, (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), Tokat.
- Devellioğlu, F. (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitapevi Yayınları, 30. Basım, Ankara.
- DİA, (2022). “Kıptiler”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.25, Ankara, ss.423-425.
- Durdu, M. (2022). Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre Çirmen Kazası Kovancılar ve Gölcük Köyleri (1844-1845), *Selçuk Türkiyat*, S.55, ss.327-354.
- Efe, A. (2016). “Osmanlı Devleti’nde Yeniden Yapılanmanın Şafağında Üç Vergi Sayımı” *Akademik İncelemeler Dergisi*, C.11, S. 2, 2016, s. 23-46.
- Efe, A. (2016). “1845 Temettuat Sayım Sonuçları Ne Oldu?”, *History Studies*, C.8, S.1, ss.19-35.
- Emecen, F. (1994). “Dönüm”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul, ss. 521.
- Evcı, T. (20119). *Tanzimat Döneminde Edirne (1839-1908)*, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Gökbilgin, M. T. (2007). *XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İşaret Yay., İstanbul.
- Gündüz, T. (2014). *Osmanlı Tarihi El Kitabı*, Grafiker Yay., 4. Baskı, Ankara.
- Gürcan, T. (1998). *19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, Eren Yay., İstanbul.
- Güran, T. (2006) *Osmanlı Kamu Maliyesi 1839-1918 Osmanlı Maliyesi, Kurumlar ve Bütçeler*, C.1, (Yay. Haz. Mehmet Genç, Erol Özvar), Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayını, İstanbul.
- Halaçoğlu, Y. (1989). “XVI. Yüzyılda Sosyal, Ekonomik ve Demografik Bakımdan Balkanlar'da Bazı Osmanlı Şehirleri”, *Belleten*, C. 53, S. 207-208, ss. 637-378.

- Halaçoğlu, Y. (2005). “Çirmen”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 8, İstanbul, ss. 341-342.
- İnalcık, H. (2005). “Türkler ve Balkanlar”, *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, C.3, ss.20-44.
- İnalcık, H. (2008). “Rumeli”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, ss. 232-235.
- İnalcık, H. (2009). “Tanzimat’ın Uygulanması ve Sosyal Tepkiler”, *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yay., 3. Baskı, İstanbul, ss. 361-424.
- İnalcık, H. (2019). *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, Kronik Yay., İstanbul.
- İnbaşı, M. (2002). “Balkanlar’da Osmanlı Hakimiyeti ve İskân Siyaseti”, *Türkler*, C. 9, ss. 154-164.
- İnbaşı, M. (2013). “Balkanlarda Osmanlılar: Fetih ve İskân”, *Balkanlar El Kitabı*, C. 1, Ankara, ss. 283-297.
- İnbaşı, M. (2017). “18. Yüzyılın İkinci Yarısında Ohri Sancağı”, *Osmanlı Dönemi Balkan Şehirleri*, Gece Kitaplığı, Ankara, ss.1289-1318.
- İnciciyan, P. L., Andreasyan, H. D., (1976). “Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası”, *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S. 4-5, ss. 101-152.
- Kaynar, R., *Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat*, Türk Tarih Kurumu Yay., 2010, Ankara.
- Köktaş, A. M., Gölçek, A. G. (2016) “Endüstri Devrimi ve Osmanlı İmparatorluğu: Askeri Fabrikalaşma Örneği”, *Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 9, S. 4, ss. 95-105.
- Kütükoğlu, M. S. (1995). “Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarih Kaynaklarından Temettü Defterleri”, *Bellekten*, LIX/225, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Öz, M. (2007). “Reâyâ”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 34, İstanbul, ss. 490-493.
- Öztuna, Y. (2014). *Avrupa Türkiye’sini Kaybımız Rumeli’nin Elden Çıkışı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Öztürk, S. (2003). “Türkiye’de Temettuat Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.1, S.1, ss. 287-304.
- Öztürk, M. (2022). “Denizli Sancağı Ezine-i Lazkiye (Sarayköy) Kazası’nın Sosyo-Ekonomik Yapısı (Temettuat Defterlerine Göre)”, *Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Karabük.
- Peremeci, O. N. (1940). *Edirne Tarihi*, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yay., İstanbul.
- Saydam, A. (1999). *Osmanlı Medeniyet Tarihi*, Derya Kitabevi, Trabzon.

- Serin, M. (1998). "Osmanlı Arşivi'nde Bulunan Temettuat Defterleri", *Başbakanlık I. Milli Arşiv Şurası*, Ankara.
- Sezgin, İ. (2007). "Paşa Livâsı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.34, ss.183-184.
- Şener, A. (1990). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*, İşaret Yay., İstanbul.
- Uğurlu, Y. (2008). "16. Yüzyıl Sonunda Merkez Taşra İlişkilerinde Çirmen Örneği (15 Nolu Çirmen Şer'ıye Sicilinde Padişaha Ait Vesikaların Transkripsiyon Ve Değerlendirilmesi)", *İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- Uğurlu, Y. (2018). "16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı Devleti'nde Merkez Taşra İlişkileri ve Çirmen Örneği", *ABAD*, C. 1, S. 2, ss.93-145.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi*, C. 1, TTK Basımevi, 1988.
- Yükçü, S., Fidancı, N., Soysal, U., (2014). "Osmanlı Devleti'nde Temettuat Defterlerinin Önemi ve Vergisel Açından Değerlendirilmesi: Tire Kazası Örneği" *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.7, ss.170-199.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Çirmen kazası'na dahil mahallelerin temettuat defterleri	30
Tablo 2: Hane sayısına göre mahallelerin yaklaşık nüfusu	33
Tablo 3: Tarım ve hayvancılıkla ilgili mesleklerin dağılımı	35
Tablo 4: Ticaret ve sanayi ile ilgili mesleklerin dağılımı	38
Tablo 5: Kamudaki din görevlilerinin meslek dağılımı	40
Tablo 6: Askeri görevlilerle ilgili mesleklerin dağılımı	42
Tablo 7: Mahallelerin tarım alanlarının dağılımı ve yıllık gelirleri	44
Tablo 8: Mahallelerin toplam tarla dönümleri ve yıllık gelirleri	45
Tablo 9: Tarım ürünlerinin mahallelere göre yıllık gelir dağılımı	47
Tablo 10: Bağ-bahçe-çayır-sebzevâtların miktarı ve yıllık gelirleri	51
Tablo 11: Bağ-bahçe-çayır-sebzevâtların miktarının ve yıllık gelirlerinin genel toplamı	53
Tablo 12: Mahallelerdeki büyükbaş hayvan türleri ve sayıları	55
Tablo 13: Geliri olan büyükbaş hayvanlar	57
Tablo 14: Mahallelerdeki küçükbaş hayvan türleri ve sayıları	59
Tablo 15: Geliri olan küçükbaş hayvanlar (1)	60
Tablo 16: Geliri olan küçükbaş hayvanlar (2)	62
Tablo 17: Mahallelerin küçükbaş hayvan sayıları ve yıllık gelirleri	63
Tablo 18: Yük ve binek hayvanların türü ve sayıları	65
Tablo 19: Mahallelerde bulunan kovan sayıları ve yıllık gelirleri	66
Tablo 20: Alınan vergiler ve mahallere göre dağılımı	68
Tablo 21: Alınan cizye vergilerinin gayr-i müslim mahaller'e dağılımı	71
Tablo 22: Dükkân ve değirmenlerin mahallelere dağılımı	73
Tablo 23: Mecmû'undan ve mesleğinden gelirlerin mahalleler'e göre dağılımı	74

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yaklaşık nüfus oranının mahallelere göre dağılımı.....	34
Şekil 2: Tarım ve hayvancılıkla ilgili mesleklerin dağılım grafiği	36
Şekil 3: Tarla dönümleri ve yıllık gelirleri grafiği.....	46
Şekil 4: Tarım ürünlerinin yüzdeler oranları	48
Şekil 5: Tarım ürünlerinin mahallelere dağılımı ve toplamı.....	49
Şekil 6: Toplam mahsullerin mahallelere oranı	50
Şekil 7: Bağ-bahçe-çayır-sebzevâtların dönümü ve yıllık gelirleri.....	53
Şekil 8: Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların gelirleri.....	64
Şekil 9: Vergilerin kendi içerisindeki toplamaları	70
Şekil 10: Cizyelerin mahallelere dağılımı	72

EKLER

Ek 1: Alibey Mahallesi 05413 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği	87
Ek 2: Alibey Mahallesi 05413 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu	88
Ek 3: Göçebe Yörükhanından Hacı Salih Mahallesi 05423 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği	91
Ek 4: Göçebe Yörükhanından Hacı Salih Mahallesi 05423 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu	92
Ek 5: Haylan Mahallesi 05433 Numaralı Temettuat Defterinin Sayfa Örneği	97
Ek 6: Haylan Mahallesi 05433 Numaralı Temettuat Defterinin Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu	98
Ek 7: Kavak Mahallesi 5425 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği	104
Ek 8: Kavak Mahallesi 5425 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu	105
Ek 9: Umurbey Mahallesi 05405 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği	111
Ek 10: Umurbey Mahallesi 05405 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu	112
Ek 11: Toprak Mahallesi 17508 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği	117
Ek 12: Toprak Mahallesi 17508 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu	118
Ek 13: Sarıcapaşa Mahallesi 05457 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği	123
Ek 14: Sarıcapaşa Mahallesi 05457 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu	124

Ek 2: Alibey Mahallesi 05413 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu

S.6				
Hâne 4/ Numara 1				
Hasan bin Halil				
‘âdi teba‘adan idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 35 guruş				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Fidanlık dut bahçesi (dört sene sonra mahsûl gelecek)	3 dönüm	-	-	-
Kısır karasığır inek	1 re’s	-	-	-
Sağman karasığır inek	1 re’s	-	-	25 guruş
Bir buçuk yaşında dişi düve	1 re’s	-	-	-
Erkek bârgîr	1 re’s	-	-	-
Kovan	2 adet	10 guruş	10 guruş	20 guruş
Mecmû‘undan temettu‘û				35 guruş
etbâ‘lıktan temettu‘û				400 guruş
Yekûn				435 guruş

Hâne 5/ Numara 1				
Arif bin Hâcî Ömer				
Erbâb-ı zirâ‘atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 59				
A‘şârı ve rüsûmu	Hisse	Keyl	Kıyye	Kıymet
Çavdar	-	5	-	30
Şa‘ir	-	6,5	-	32,5
‘öşr-i üzüm	8	-	40	8
‘öşr-i üzüm	-	-	-	62,5+8
Yekûn		70,5 guruş		
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû‘ tarla	10 dönüm	558 guruş	565 guruş	1123 guruş

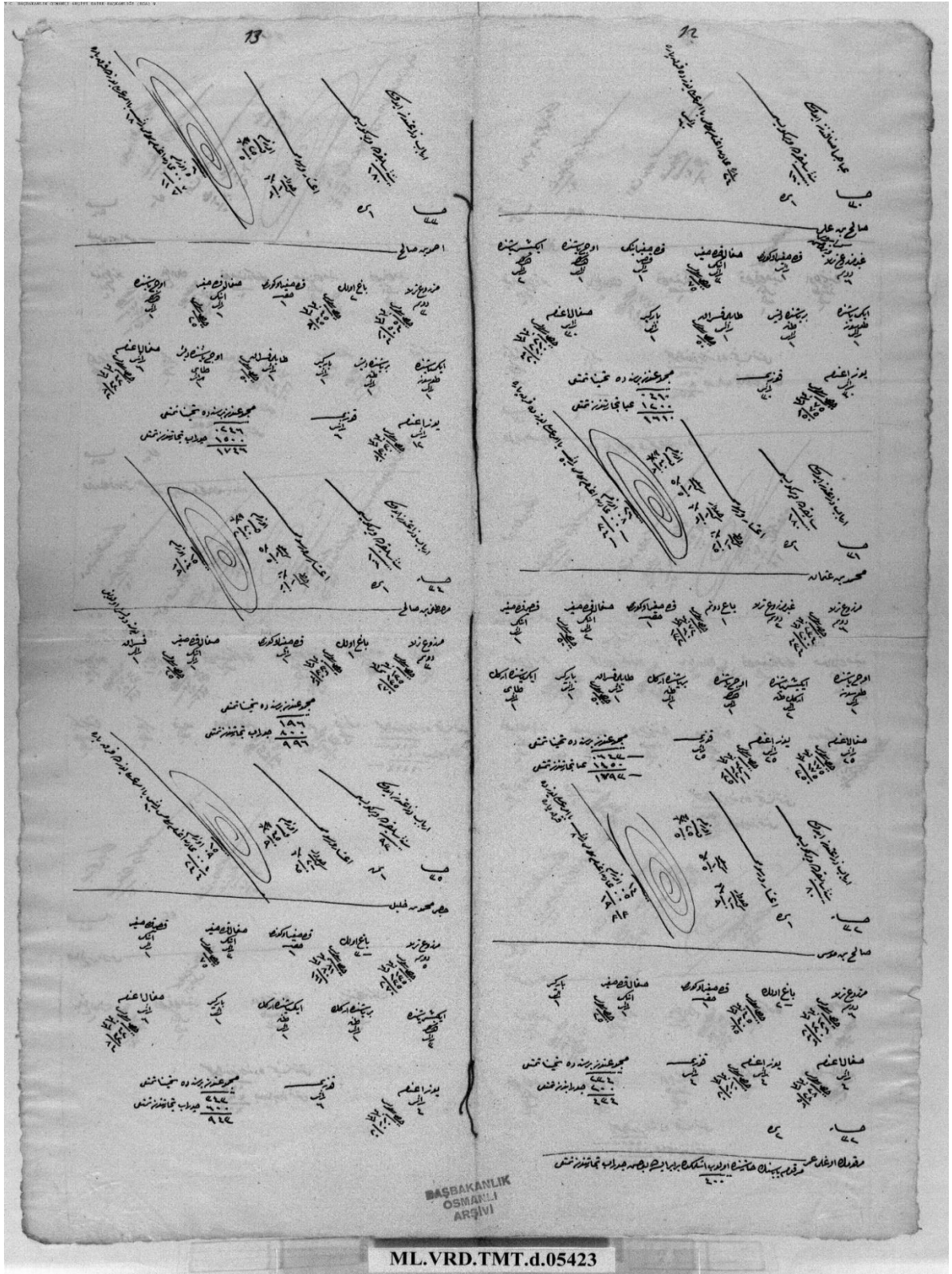
Gayr-ı mevrû' tarla (Bunlardan kirâyaya vermiş olduğu)	71 dönüm	-	-	-
İcâra vermiş olduğu tarla	10 dönüm	89 guruş	50 guruş	139 guruş
Bağ	3 evlek	72 guruş	50 guruş	122 guruş
Fidanlık dut bahçesi (Dört sene sonra hasılat olacağı)	1 dönüm	-	-	-
Koşum öküzü	1 çift	-	-	-
Sağman Camus inek	1 re's	-	-	75 guruş
Kısır Camus inek	1 re's	-	-	-
Bir buçuk yaşında dişi Camus kuta	1 re's	-	-	-
Çayır	4 dönüm	40 guruş	40 guruş	80 guruş
Mecmû'undan temettu'û			834 guruş	

S.7				
Hâne 6/ Numara 1				
Ali bin Mustafa				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 23 guruş 10 para				
A'şârı ve rüsûmu	Hisse	Keyl	Kıyye	Kıymet
Hinta	0,5/10	7	-	70
Çavdar	0,5/6	0,5	-	3
Şa'ir	5	0,5	-	2,5
'öşr-i üzüm	51/8	-	150	3
'öşr-i üzüm				75,5+3
Yekûn			78,5	
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mevrû' tarla	5 dönüm	477 guruş	600 guruş	1077guruş
Gayr-ı mevrû' tarla (Bunlardan kirâyaya vermiş idüğü)	22 dönüm	-	-	-
Müste'ciri olduğu tarla (Mehmed oğlu Hasan ve İbrahim'den icâr)	5,5 dönüm	47,5-2,5=45 guruş	45+60 guruş	105 guruş

eylediği)				
Bağ	1 dönüm	27 guruş	15 guruş	42 guruş
Koşum karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Kısır karasığır ineği	1 re's	-	-	-
Bir buçuk yaşında dişi düve	1 re's	-	-	-
Dut bahçesi evlik	2 dönüm	20 guruş	20 guruş	40 guruş
Mecmû'undan temettu'û			569 guruş	

Hâne 7/ Numara 1
Ali bin Mahmud
teb'adan idüğü
Sene-i sâbıkada vergisi 30 guruş 10 para
Karye-i mezkûr dâhilinde kâ'in Edirneli Ali Efendi'nin Kadı Karyesi çiftliğinde korucu idüğü
Merkûmun hâne ve sâir nesnesi olmayıp fakat koruculuktan temettu'û kıymet 400 guruş

Ek 3: Göçebe Yörükhanından Hacı Salih Mahallesi 05423 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği

ML.VRD.TMT.d.05423

Ek 4: Göçebe Yörükhanından Hacı Salih Mahallesi 05423 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu

S.12				
Hane 30 / Numara 1				
Salih bin Ali				
Abacı esnafından idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 160 guruş				
Para 24 'adet-i ağnam rüsûmu re's 60 bağ emri âli yüzde kırk para				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Gayr-ı mezrû' tarla (kiraya ve sair vermemiş)	6 dönüm	-	-	-
Karasığır öküzü	1 re's	-	-	-
Sağman karasığır ineği	3 re's	-	-	75 guruş
Karasığır ineği kısır	1 re's	-	-	-
Üç yaşında düve	1 re's	-	-	-
İkişer yaşında düve	2 re's	-	-	-
İki yaşında tosun	1 re's	-	-	-
Bir yaşında dişi dana	1 re's	-	-	-
Taylı kısırak	1 re's	-	-	50 guruş
Bargir	1 re's	-	-	-
Sağmal ağnam	30 re's	210 guruş	210 guruş	420 guruş
Boz ağnam	30 re's	75 guruş	75 guruş	150 guruş
Kuzu	30 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede tahminen temettu'u			410 guruş	
'aba ticaretinden temettu'u			1200 guruş	
Yekûn			1610 guruş	

Hane 31 / Numara 1				
Mehmed bin Osman				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vegisi 180 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	10	1,5	-	15
Çavdar	6	1	-	6

Şa'ir	5	1	-	5	
Üzüm	8	-	40	8	
Yekûn				26	
	Üzüm				8
	'adet-i ağnam rüsûmu re's 50 bağ emri âli yüzde kırk para				0,5
				34,5	
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi			
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn	
Mezrû' tarla	6 dönüm	234 guruş	200 guruş	434 guruş	
Gayr-ı mezrû' tarla	2 dönüm	-	-	-	
Bağ	1 dönüm	72 guruş	60 guruş	132 guruş	
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-	
Sağmal karasığır ineği	2 re's	-	-	50 guruş	
Kısır karasığır ineği	1 re's	-	-	-	
Üç yaşında tosun	1 re's	-	-	-	
İkişer yaşında erkek dana	2 re's	-	-	-	
Üç yaşında düve	1 re's	-	-	-	
Bir yaşında erkek dana	1 re's	-	-	-	
Taylı kısırak	1 re's	-	-	50 guruş	
Bargir	1 re's	-	-	-	
İki yaşında erkek tay	1 re's	-	-	-	
Sağmal ağnam	25 re's	175 guruş	175 guruş	350 guruş	
Boz ağnam	25 re's	62,5 guruş	62,5 guruş	125 guruş	
Kuzu	25 re's	-	-	-	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettu'u			643,5 guruş		
'aba ticaretinden temettu'u			1150 guruş		
Yekûn			1793,5 guruş		

Hane 32 / Numara 1				
Salih bin Musa				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 80 guruş				
A'şârî ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Çavdar	6	1,5	-	9
Şa'ir	5	1	-	5

Üzüm	8	-	25	5
Yekûn			14	
	Üzüm		5	
	'adet-i ağnam rüsûmu re's 8 bağ emri âlî yüzde kırk para		3 para	
			19 guruş 3 para	
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	6 dönümü	126 guruş	120 guruş	246 guruş
Bağ	2,5 evlek	45 guruş	40 guruş	85 guruş
Karasıgır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal kasasıgır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
Bargir	1 re's	-	-	-
Sağmal ağnam	4 re's	28 guruş	28 guruş	56 guruş
Boz ağnam	4 re's	10 guruş	10 guruş	20 guruş
Kuzu	4 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede tahminen temettu'u			234 guruş	
Çorabdan temettu'u			200 guruş	
Yekûn			434 guruş	

Hane 32 / Numara 2
Merkûmun oğlu Ömer
Merkûm babasının hanesinde olub işlemekte beraber ise de bazı çorab ticaretinden temettu'u 400 guruş

S.13				
Hane 33 / Numara 1				
Ahmet bin Salih				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 180 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Çavdar	6	1	-	6
Üzüm	8	-	25	5
Yekûn			6	
	Üzüm		5	
	'adet-i ağnam rüsûmu re's 18		7 para	

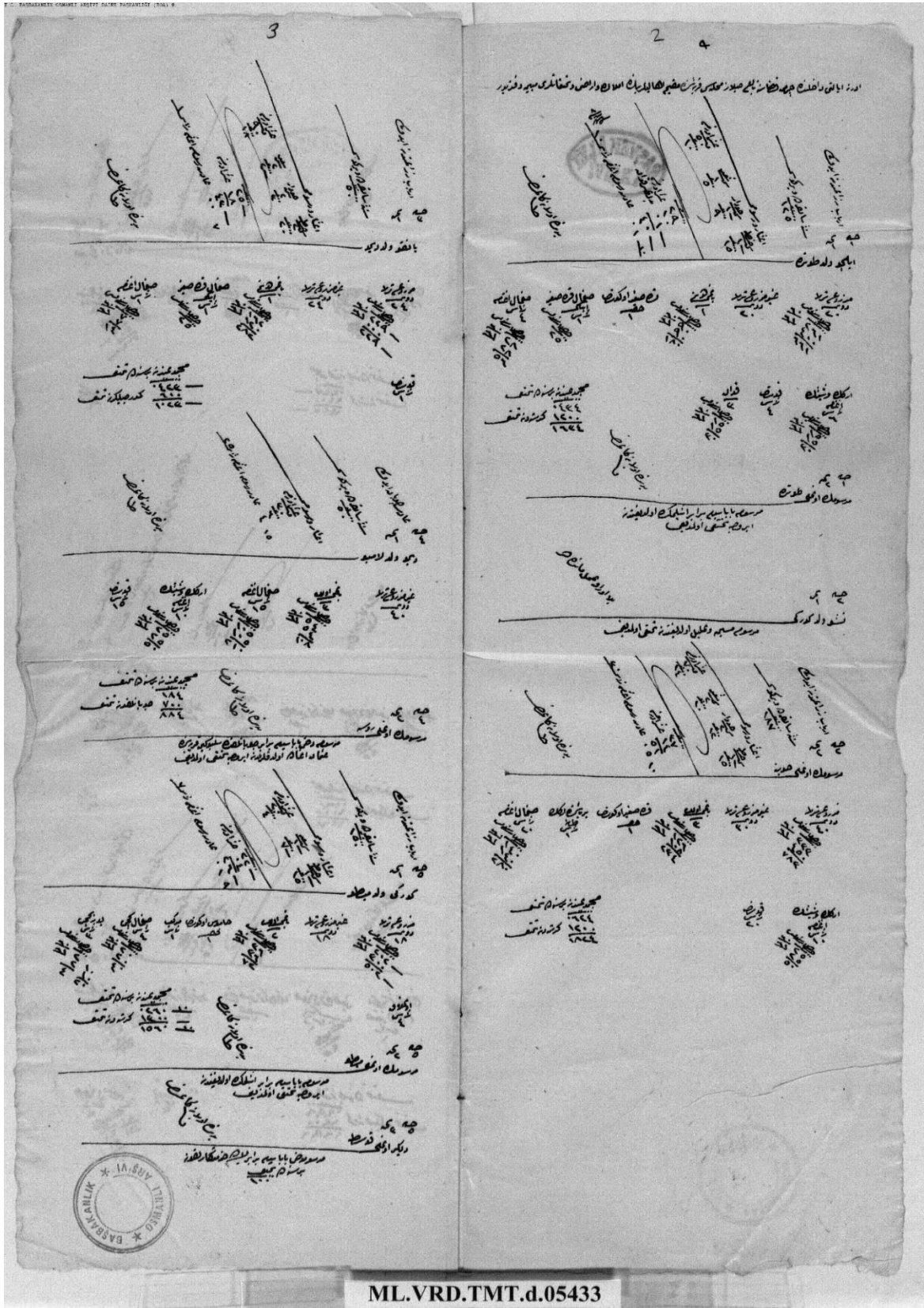
	bağ emri âlî yüzde kırk para			
			11 guruş 7 para	
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	3 dönüm	54 guruş	50 guruş	104 guruş
Bağ	2 evlek	45 guruş	45 guruş	90 guruş
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
Üç yaşında düve	1 re's	-	-	-
İki yaşında tosun	1 re's	-	-	-
Bir yaşında dişi tana	1 re's	-	-	-
Bargir	1 re's	-	-	-
Taylı kısırak	1 re's	-	-	50 guruş
Üç yaşında dişi tay	1 re's	-	-	-
Sağmal ağnam	6 re's	42 guruş	42 guruş	84 guruş
Boz ağnam	12 re's	30 guruş	30 guruş	60 guruş
Kuzu	6 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede tahminen temettu'u			246 guruş	
Çorab ticaretinden temettu'u			1500 guruş	
Yekûn			1746 guruş	

Hane 34 / Numara 1					
Mustafa bin Salih					
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü					
Sene-i sâbıkada vergisi 106 guruş					
A'sârı ve rüsûmu		Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta		10	1	-	10
Şa'ir		5	1	-	5
Üzüm		8	-	20	2
Yekûn					15
		Üzüm			4
					19
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi			
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn	
Mezrû' tarla	3 dönüm	135 guruş	135 guruş	270 guruş	
Bağ	1 evlek	36 guruş	30 guruş	66 guruş	

Karasığır öküzü	1 re's	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
Kısrak (bu sene dölsüz olunduğu)	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede tahminen temettu'u				196 guruş
Çorab ticaretinden temettu'u				800 guruş
Yekûn				996 guruş

Hane 35 / Numara 1					
Hacı Mehmed bin Halil					
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü					
Sene-i sâbıkada vergisi 93 guruş					
A'sârı ve rüsûmu		Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Çavdar		6	2,5	-	15
Üzüm		8	-	45	9
Yekûn		15			
		Üzüm			9
		'adet-i ağnam rüsûmu re's 10 bağ emri âlî yüzde kırk para			4 para
					24 guruş 4 para
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi			
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn	
Mezrû' tarla	5 dönüm	135 guruş	135 guruş	270 guruş	
Bağ	3,5 evlek	81 guruş	80 guruş	161 guruş	
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-	
Sağmal karasığır ineği	3 re's	-	-	75 guruş	
Kısır karasığır ineği	1 re's	-	-	-	
İkişer yaşında düve	3 re's	-	-	-	
Bir yaşında erkek dana	1 re's	-	-	-	
İki yaşında erkek dana	1 re's				
Bargir	1 re's	-	-	-	
Sağmal ağnam	6 re's	42 guruş	42 guruş	84 guruş	
Boz ağnam	4 re's	10 guruş	10 guruş	20 guruş	
Kuzu	6 re's	-	-	-	
Mecmû'undan bir senede tahmini temettu'u				343 guruş	
Çorab ticaretten temettu'u				600 guruş	
Yekûn				943 guruş	

Ek 5: Haylan Mahallesi 05433 Numaralı Temettuat Defterinin Sayfa Örneği

ML.VRD.TMT.d.05433

Ek 6: Haylan Mahallesi 05433 Numaralı Temettuat Defterinin Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu

S.2
Edirne eyâleti dâhilinde Çirmen'de vâki' Haylan Mahallesi karyesinde mukîm âhâlî-i İslâm'ın emlâk ve arazi ve temettu'âtlarını mübeyyin defteridir.

Hane 1 /numara 1				
İlço veled-i Tutra				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 125 guruş				
A'sârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	-	1,5	-	15
Çavdar	-	1,5	-	9
Şa'ir	-	1	-	5
'öşr-i üzüm	-	-	50	10
Yekûn			29 guruş	
	'öşr-i üzüm		10 guruş	
	Bedel-i öşri kovan		1,5 guruş	
			40,5 guruş	
	Adet-i rusumu ağnam res 10 (...)		1 guruş 10 para	
	Yedinde olan kâğıdı:ta			
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû tarla	20 dönüm	261 guruş	400 guruş	661 guruş
Gayrı mezrû tarla	20 dönüm	-	-	-
Bağ	1 dönüm	90 guruş	90 guruş	180 guruş
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
Sağmal ağnam	4 re's	28 guruş	28 guruş	56 guruş
Erkek şişek ağnam	6 re's	15 guruş	15 guruş	30 guruş
Kuzu	4 re's	-	-	-

Kovan	3 adet	15 guruş	15 guruş	30 guruş
Mecmu'undan bir senede temettu'u			434 guruş	
Keresteden temettu'u			1200 guruş	
Yekûn			1634 guruş	

Hane 1 / Numara 2
Mersûmun oğlu Tutra
Yedinde olan kağıdı: na
Mersum babasıyla beraber işlemekte olduğundan ayrıca temettu'u olmadığı

Hane 2 / Numara 1
Neşo Veled-İ Korgi
Bilâ-evrâk amelmandedir
Mersûm mesîn ve a'lil olduğundan temettu'u almadığı

Hane 2 / Numara 2				
Mersûmun oğlu Hopna				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 187 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hınta	-	1,5	-	15
Çavdar	-	2	-	12
Şa'ir	-	2	-	10
'öşr-i üzüm	-	-	70	14
Yekûn				37 guruş
	'öşr-i üzüm			14 guruş
				51 guruş
	'adet-i rüsûmu ağnâm re's 30			5 guruş 10 para
Yedinde olan kâğıdı: ta				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn

Mezrû' tarla	40 dönüm	333 guruş	450 guruş	783 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla	30 dönüm	-	-	-
Bağ	3 evlek	126 guruş	108 guruş	234 guruş
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Bir yaşında erkek dana	1 re's	-	-	-
Sağmal ağnam	20 re's	140 guruş	140 guruş	280 guruş
Erkek şişek ağnam	10 re's	25 guruş	25 guruş	50 guruş
Kuzu	20 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede temettu'u			624 guruş	
Keresteden temettu'u			1200 guruş	
Yekûn			1824 guruş	

S.3				
Hane 3 / Numara 1				
Yanko Veled-İ Dimo				
Erbab-ı zira'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 50 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hınta	-	2	-	20
Çavdar	-	2	-	3
Şa'ir	-	2	-	2,5
'öşr-i üzüm	-	-	90	18
Yekûn			25,5	
	'öşr-i üzüm		18	
			43,5	
	'adet-i rüsûmu ağnam re's 1		00 guruş 7 para	
Yedinde olan kâğıdı: ta				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	24 dönüm	229,5 guruş	000 guruş	229,5 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla	24 dönüm	-	-	-
Bağ	1 dönüm	162 guruş	120 guruş	282 guruş
Sağman karasığır inek	1 re's	-	-	25 guruş

Sağman ağnam	1 re's	7 guruş	7 guruş	14 guruş
Kuzu	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede temettu'u			423,5 guruş	
Kömürcülükten temettu'u			600 guruş	
Yekûn			1023,5 guruş	

Hane 4 / numara 1				
Dimo veledi-i Lambu				
'adi çoban idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 50 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
'öşr-i üzüm	-	-	30	6
'adet-i rüsûmu 'ağnam re's 25	-	-	-	4 guruş 15 para
Yedinde olan kağıdı: ta				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Gayr-ı mezrû' tarla	40 dönüm	-	-	-
Bağ	3 evlek	54 guruş	54 guruş	108 guruş
Sağmal ağnam	15 re's	105 guruş	105 guruş	210 guruş
Erkek ve şişek ağnam	10 re's	25 guruş	25 guruş	50 guruş
Kuzu	15 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede temettu'u			184 guruş	
Çobanlıktan temettu'u			700 guruş	
Yekûn			884 guruş	

Hane 4 / numara 2	
Mersûmun oğlu Roş	
Yedinde olan kağıdı: ta	
Mersûm dahi babasıyla beraber çobanlıktaki (...) karyesinde (...) iade olduklarından ayrıca temettu olmadığı	

Hane 5 / Numara 1				
Korgi veled-i Mito				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 150 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	-	1,5	-	15
Şa'ir	-	1,5	-	7,5
'öşr-i üzüm	-	-	20	4
Yekûn				22,5 guruş
	'öşr-i üzüm			4
				26,5 guruş
	'adet-i rüsûmu ağnam re's 7			19 guruş
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	18 dönüm	202,5 guruş	300 guruş	502,5 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla	18 dönüm	-	-	-
Bağ	2 evlek	36 guruş	36 guruş	72 guruş
Camus öküzü	1 re's	-	-	-
Merkeb	1 re's	-	-	-
Sağman keçi	4 re's	20 guruş	20 guruş	40 guruş
Boz keçi	3 re's	2 guruş 10 para	2 guruş 10 para	4 guruş 20 para
Oğlak	4 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede temettu'u			260 guruş 10 para	
Keresteden temettu'u			1300 guruş	
Yekûn			1560 guruş 10 para	

Hane 5 / Numara 2	
Mersûmun oğlu Bato	
Yedinde olan kağıdı: ta	
Mersum babasıyla beraber işlemekte olduğundan ayrıca temettu'u olmadığı	

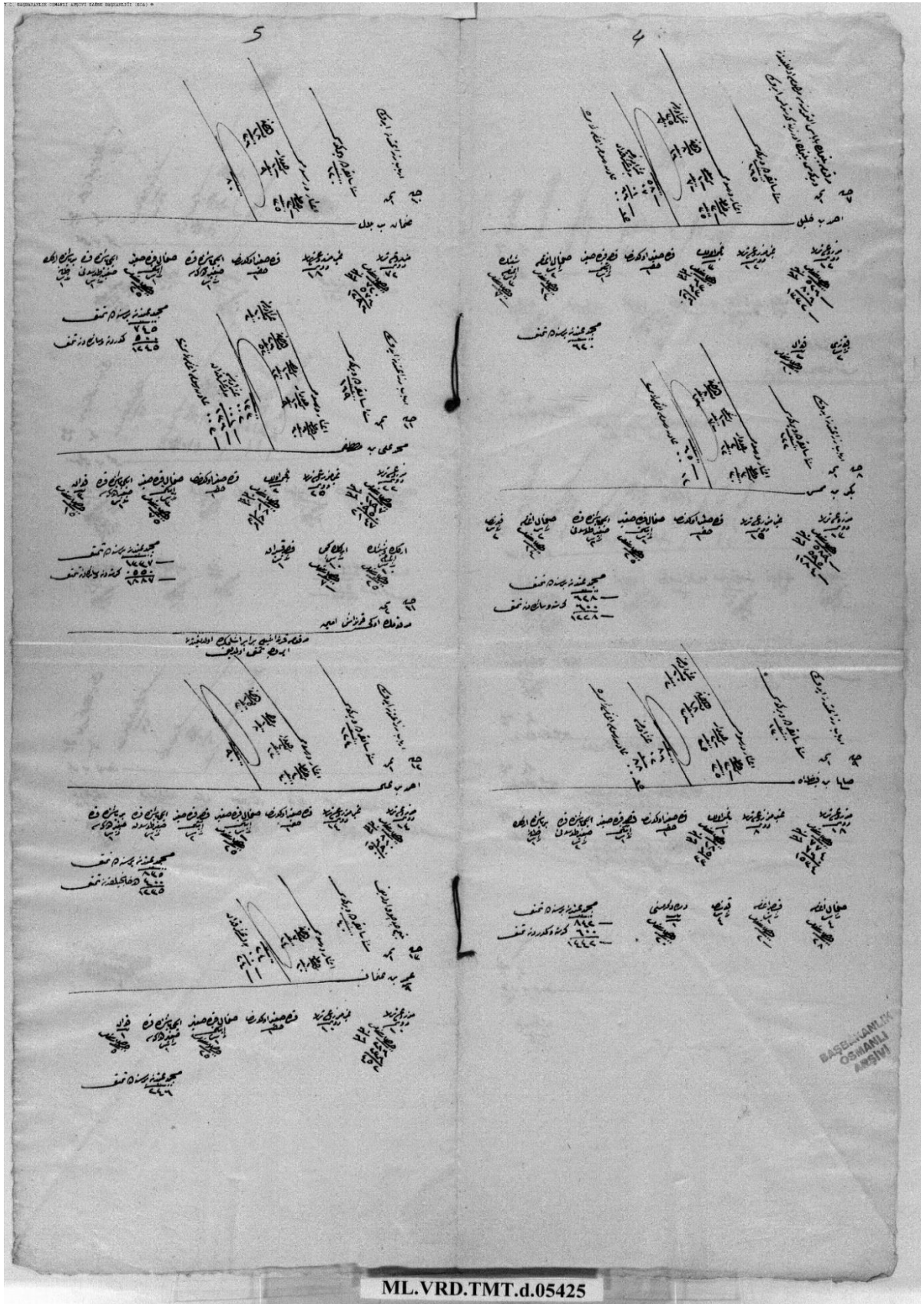
Hane 5 / Numara 3

Diğer oğlu Kosla

Yedinde olan kağıdı: na

Mersûm dahi babasıyla beraber isede hizmetkarlıktan temettu' u 100 guruş

Ek 7: Kavak Mahallesi 5425 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği

ML.VRD.TMT.d.05425

Ek 8: Kavak Mahallesi 5425 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu

S.4				
Hane 7 / Numara 1				
Ahmet bin Halil				
Merkum Halil'in Babası altmış senesine mahsus olduğundan vergisi yılının üzerine gösterilmiş idiği				
Sene-i sâbıkada vergisi 165 guruş				
A'şârî ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hınta	-	3,5	-	35
Şa'ir	-	1,5	-	7,5
Duhan	-	-	8	16
'öşr-i üzüm	-	-	35	7
Yekûn			58,5	
	'öşr-i üzüm		7	
	Bedel-i 'öşr-i kovan		1	
			66,5	
	'adet-i rüsûmu ağnam re's 5		00 guruş 15 para	
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	12 dönüm	526,5 guruş	806 guruş	1332,5 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla	12 dönüm	-	-	-
Bağ	3 evlek	63 guruş	63 guruş	126 guruş
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Kısır karasığır ineği	1 re's	-	-	-
Sağman ağnam	2 re's	-	-	14 guruş
Şişek ağnam	3 re's	-	-	7,5 guruş
Kuzu	2 re's	-	-	-
Kovan	2 adet	-	-	10 guruş
Mecmû'undan bir senede temettu'u			620 guruş	

Hane 8 / Numara 1

Bekir bin Hasan				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 122 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	-	3	-	30
Çavdar	-	2	-	12
Şa'ir	-	1,5	-	7,5
Duhan	-	-	8	16
Yekûn			65,5	
	'adet-i rüsûmu ağnam re's 2		00 guruş 14 para	
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	13 dönüm	589,5 guruş	595 guruş	1184,5 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla	15 dönüm	-	-	-
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
İkişer yaşında karasığır tosunu	2 re's	-	-	-
Sağmal ağnam	2 re's	-	-	14 guruş
Kuzu	2 re's	-	-	-
Mecmû'ndan ber senede temettu'u			628,5 guruş	
Kereste ve sâiresinden temettu'u			600 guruş	
Yekûn			1228,5 guruş	

Hane 9 / Numara 1				
Salim bin Feyzullah				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 130 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	-	3,5	-	35
Çavdar	-	2,5	-	15
Duhan	-	-	18	36

'öşr-i üzüm		-	-	10	2
Yekûn				86	
	'öşr-i üzüm			2	
				88	
	'adet-i rüsûmu ağnam re's 5			00 guruş 15 para	
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi			
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn	
Mezrû' tarla	18 dönüm	774 guruş	760 guruş	1534 guruş	
Gayr-ı mezrû' tarla	8 dönüm	-	-	-	
Bağ	1 evlek	18 guruş	15 guruş	33 guruş	
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-	
Kısır karasığır ineği	1 re's	-	-	-	
İkişer yaşında karasığır tosunu	2 re's	-	-	-	
Bir yaşında erkek dana	1 re's	-	-	-	
Sağmal ağnam	4 re's	-	-	28 guruş	
Kısır ağnam	1 re's	-	-	2,5 guruş	
Kuzu	4 re's	-	-	-	
Dere değirmeni	1 adet	-	-	20 guruş	
Mecmû'undan bir senede temettu'u				842,5 guruş	
Kereste ve kömürden temettu'u				600 guruş	
Yekûn				1442,5 guruş	

S.5				
Hane 10 / Numara 1				
Osman bin Bilal				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 120 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hınta	-	3,5	-	35
Çavdar	-	1,5	-	9
Duhan	-	-	18	36
Yekûn				80

<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	72 dönüm	720 guruş	576 guruş	1296 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla	18 dönüm	-	-	-
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
İki yaşında karasığır düvesi	1 re's	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
İki yaşında karasığır tosunu	1 re's	-	-	-
Bir yaşında erkek dana	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede temettu'u			745 guruş	
Kömürden ve sâireden temettu'u			500 guruş	
Yekûn			1245 guruş	

Hane 11 / Numara 1				
Mehmet Ali bin Mustafa				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 169 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	-	6	-	60
Çavdar	-	1,5	-	9
Mısır	-	1,5		12
Duhan	-	-	26	52
'öşr-i üzüm	-	-	10	2
Yekûn			133	
	'öşr-i üzüm		2	
	Bedel-i öşri kovan		1,5	
			136,5	
	'adet-i ağnam rüsûmu re's 20		003,5	
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	22 dönüm	1197 guruş	950 guruş	2147 guruş

Gayr-ı mevrû' tarla	25 dönüm	-	-	-
Bağ	2 evlek	18 guruş	18 guruş	36 guruş
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	3 re's	-	-	75 guruş
İki yaşında karasığır düvesi	1 re's	-	-	-
Kovan	3 adet	-	-	15 guruş
Erkek ve şişek ağnam	10 re's	-	-	25 guruş
Erkek keçi	10 re's	-	-	7,5 guruş
Kısır kısarak	1 re's	-	-	-
Mecmû'ndan bir senede temettu'u				1337,5 guruş
Keresteden ve saireden Temettu'u				550 guruş
Yekûn				1887,5 guruş

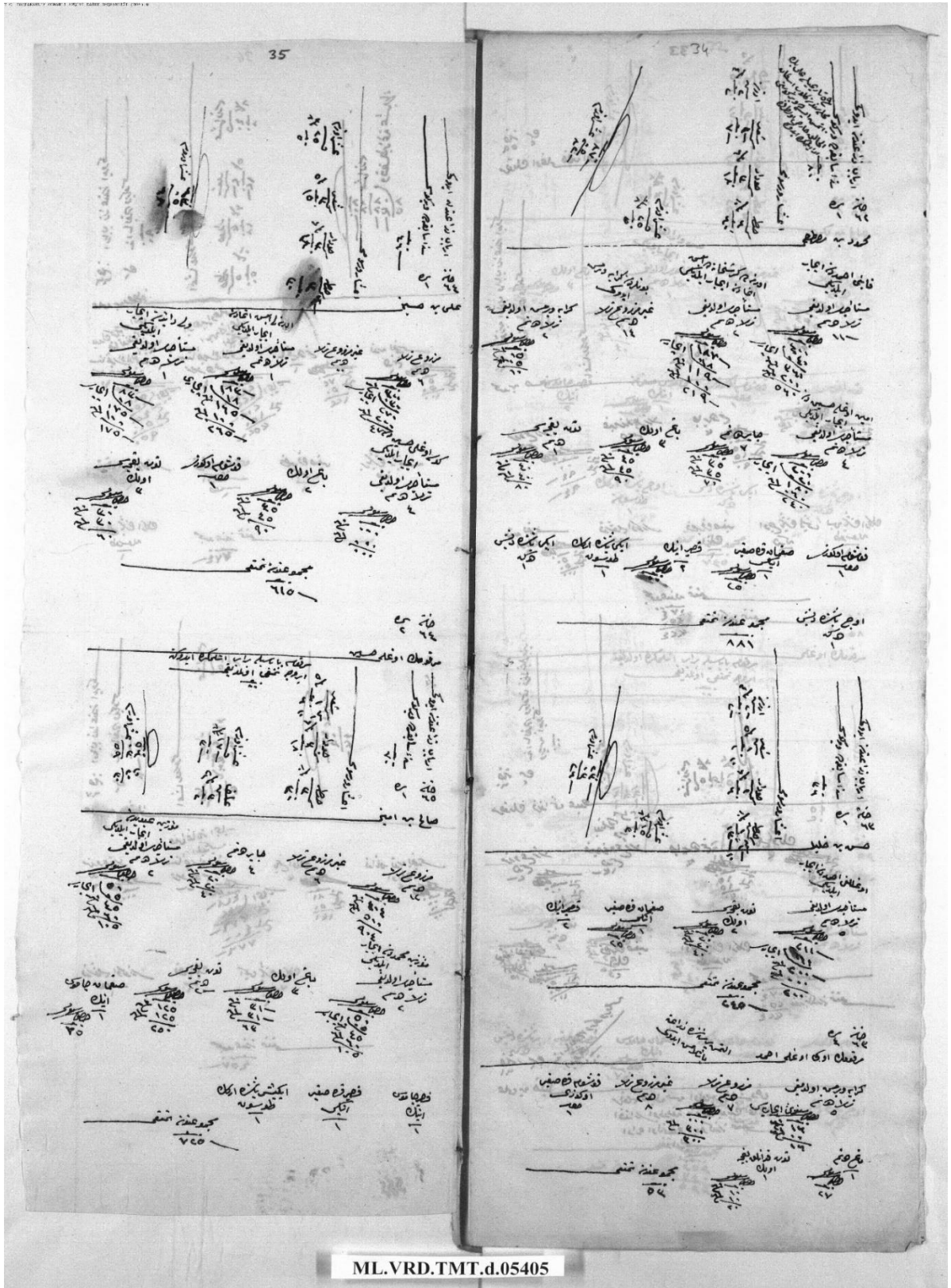
Hane 11 / Numara 2
Merkûmun üvey karındaşı Emin
Merkûmun karındaşıyla beraber işlemekte olduğundan ayrıca temettu'u olmadığı

Hane 12 / Numara 1				
Ahmed bin Ali				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 124 guruş				
A'sârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	-	4	-	40
Çavdar	-	2	-	12
Mısır	-	-	1	8
Duhan	-	-	15	30
Yekûn				90
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mevrû' tarla	14 dönüm	810 guruş	690 guruş	1500 guruş
Gayr-ı mevrû' tarla	14 dönüm	-	-	-
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş

Kısır karasığır ineği	1 re's	-	-	-
İki yaşında karasığır tosunu	1 re's	-	-	-
Bir yaşında karasığır düvesi	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede temettu'u				835 guruş
Duhancılıktan temettu'u				400 guruş
Yekûn				1235 guruş

Hane 13 / Numara 1				
Ömer bin Osman				
Yetim çocuk olduğu				
Sene-i sâbıkada vergisi 40 guruş				
A'şârî ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hınta	-	1	-	10
Duhan	-	7	-	14
Yekûn			24	
	Bedel-i öşri kovan		0,5	
			24,5	
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	10 dönüm	216 guruş	236 guruş	452 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla	10 dönüm	-	-	-
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
İki yaşında karasığır düvesi	1 re's	-	-	-
Kovan	1 adet	-	-	5 guruş
Mecmû'undan bir senede temettu'u				246 guruş

Ek 9: Umurbey Mahallesi 05405 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği

ML.VRD.TMT.d.05405

Ek 10: Umurbey Mahallesi 05405 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu

S.34				
Hâne 62/ Numara 1				
Mehmet bin Mustafa				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 80				
59 târîhiyle Ali Bey Mahallesinden gelib iskân etmiş ise de vergisini el-haletü hazîhi ol tarafda edâ etmekte idüğü				
A'şârı ve rüsûmu	Hisse	Keyl	Kıyye	Kıymet
Hınta	10	6	-	60
Çavdar	6	3	-	18
Şa'r	-	1,5	-	7,5
Erzen	4	2	-	2
öşr-i üzüm	11/8	-	25	5
öşr-i üzüm				87,5+5
Yekûn			92,5	
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Kaynı Ahmed'den îcâr eylediği müste'ciri olduğu tarla	11,5 dönüm	Îcârı 400-40=360 guruş	200 guruş	560 guruş
Edirne'de kirîşhânedede İbiş Ağa'dan îcâr eylediği müste'ciri olduğu tarla	2 dönüm	Îcârı 187,5-18=119,5 guruş	100 guruş	219,5 guruş
Bunlardan kirâyaya vermiş idüğü gayrı mevrû' tarla	14 dönüm	-	-	-
Kirâyaya vermiş olduğu tarla	2 dönüm	5 guruş	5 guruş	10 guruş
Emin oğlu Hüseyin'den îcâr eylediği müste'ciri olduğu tarla	4 dönüm	Îcârı 200-20=180 guruş	60 guruş	240 guruş
Çayır	7 dönüm	35 guruş	35 guruş	70 guruş
Bağ	3 evlek	45 guruş	45 guruş	90 guruş
Dut bahçesi	1 dönüm	40 guruş	40 guruş	80 guruş

Koşum öküzü	1 çift	-	-	-
Sağman karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
Kısır inek	1 re's	-	-	00 guruş
İki yaşında erkek tosun	1 re's	-	-	-
İki yaşında dişi düve	1 re's	-	-	-
Üç yaşında dişi düve	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan temettu'û				881 guruş

Hâne 63/ Numara 1				
Hasan bin Halil				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 36				
A'sârı ve rüsûmu	Hisse	Keyl	Kıyye	Kıymet
Hınta	10	1 beher 1,5	-	13 guruş 10 para
Çavdar	6	1	-	6
Şa'ir	5	1 beher	-	1 guruş 10 para
Erzen	4	2,5	-	2,5
öşr-i üzüm	11/8	-	15	3
öşr-i üzüm				23,5+3
Yekûn	26,5			
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	<i>Hâsılât-ı senevîsi</i>		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Oğlu Ahmed'den îcâr eylediği müste'ciri olduğu tarla	5 dönüm	İcârı 211,5- 11=200 guruş	00 guruş	200 guruş
Dut bahçesi	2 evlek	20 guruş	20 guruş	40 guruş
Sağman karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
Kısır inek	2 re's	-	-	-
Mecmû'undan temettu'û				245,5 guruş

Hâne 63/ Numara 4				
Merkûmun Üvey oğlu Ahmed				
Altmış bir senesinde zirâ' ate başlamış idüğü				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Kirâya vermiş olduğı tarla	5 dönüm	16 guruş	00 guruş	16 guruş
Mezrû' tarla	7 dönüm	00 guruş	300 guruş	300 guruş
Gayrı mezrû' tarla	8 dönüm	-	-	-
Koşum karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Bağ	1 dönüm	-	-	27 guruş
Dut fidanlık bahçe	1 evlek	10 guruş	10 guruş	20 guruş
Mecmû'undan temettu'û			53 guruş	

S.35				
Hâne 64/ Numara 1				
Ali bin Hüseyin				
Erbâb-ı zirâ' atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 46,5				
A'şârı ve rüsûmu	Hisse	Keyl	Kıyye	Kıymet
Hinta	10	3	-	30
Çavdar	6	3	-	18
Şa'ir	5	3	-	15
'öşr-i üzüm	11/8	-	25	5
'öşr-i üzüm				63+5
Yekûn				68
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	6 dönüm	İcârı 300-30=270 guruş	200 guruş	470 guruş
Gayrı mezrû' tarla	00 dönüm	-	-	-
Edirneli İbiş Ağa'dan icâr eylediğı müste'ciri olduğı tarla	1 dönüm	İcârı 183,5-18=165,5 guruş	100 guruş	265,5 guruş

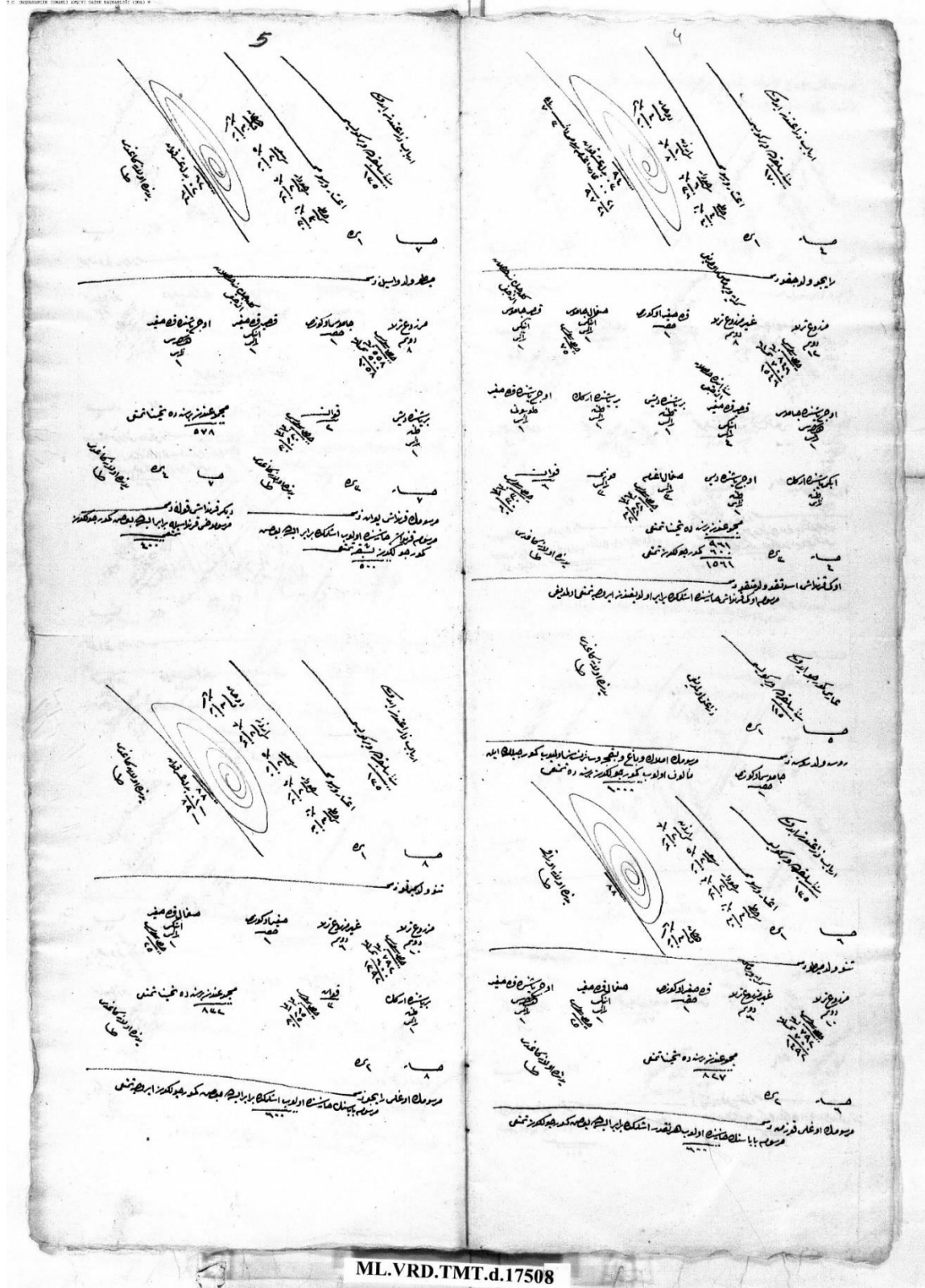
Veli Dayı'dan îcâr eylediği müste'ciri olduğu tarla	1 dönüm	Îcârı 83,5-8=75,5 guruş	100 guruş	175,5 guruş
Köse oğlu Hüseyin'den îcâr eylediği müste'ciri olduğu tarla	4 dönüm	00 guruş	00 guruş	00 guruş
Bağ	2 evlek	45 guruş	45 guruş	90 guruş
Koşum öküzü	1 çift	-	-	-
Dut bahçesi	3 evlek	30 guruş	30 guruş	60 guruş
Mecmû'undan temettu'û			615,5 guruş	

Hâne 64/ Numara 2
Merkûmun oğlu Hüseyin
Merkûm babasıyla berâber işletmekte idüğüne ayrıca temettu'û olmadığı 00

Hâne 65/ Numara 1				
Salih bin Emin				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 70				
A'şârı ve rüsûmu	Hisse	Keyl	Kıyye	Kıymet
Hinta	10	3	-	30
Çavdar	6	3	-	18
Şa'ir	5	1 beher 1	-	6 guruş 10 para
'alâf	2,5	3	-	2
'öşr-i üzüm	11/8	-	17,5	3,5
'öşr-i üzüm				56 guruş 10 para+3 guruş 20 para
Yekûn		59 guruş 30 para		
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn

Mezrû' tarla	12 dönüm	404 guruş	500 guruş	904 guruş
Gayrı mezrû' tarla	6 dönüm	-	-	-
Çayır	4 dönüm	20 guruş	20 guruş	40 guruş
Mü'ezzin Abdi'den îcâr eylediği müste'ciri olduğu tarla	2 dönüm	Îcârı 50-5=45 guruş	60 guruş	105 guruş
Mü'ezzin Mehmed'den îcâr eylediği müste'ciri olduğu tarla	2 dönüm	Îcârı 50-5=45 guruş	60 guruş	105 guruş
Bağ	3 evlek	31,5 guruş	31,5 guruş	63 guruş
Dut bahçesi	2,5 dönüm	125 guruş	125 guruş	250 guruş
Sağman camus inek	1 re's	-	-	75 guruş
Kısır camus inek	1 re's	-	-	-
Kısır karasığır ineği	1 re's	-	-	-
İkişer yaşında erkek tosun	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan temettu'û			725 guruş	

Ek 11: Toprak Mahallesi 17508 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneği

ML.VRD.TMT.d.17508

Ek 12: Toprak Mahallesi 17508 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu

S.4				
Hane 4 / Numara 1				
Rayco veled-i Cako Zimmi				
Erbâb-i zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 170 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hınta	10	4	-	40
Çavdar	6	6	-	36
Erzen	8	1	-	8
Duhan	2,5	-	4	10
Yekûn			94	
	Bedel-i 'öşr-i kovan		3	
	Âdet-i ağnam rüsûmu (...)		00 guruş 21 para	
			97 guruş 21 para	
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	12 dönüm	846 guruş	700 guruş	1546 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla (kiraya vermemiş olduğı)	8 dönüm	-	-	-
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal camus ineği	1 re's	-	-	75 guruş
Kısır camus ineği (gelecek sene hasılat olunacağı)	1 re's	-	-	-
Üç yaşında camus düvesi	1 re's	-	-	-
Kısır karasığır ineği (sene-i atide hasılat alınacağı)	4 re's	-	-	-
Bir yaşında dişi dana	1 re's	-	-	-
Bir yaşında erkek dana	1 re's	-	-	-
Üç yaşında karasığır tosunu	1 re's	-	-	-

İkişer yaşında erkek dana	Re's (rakam yok)	-	-	-
Üç yaşında dişi dana	1 re's	-	-	-
Sağmal ağnam	3 re's	21 guruş	21 guruş	42 guruş
Kuzu	3 re's	-	-	-
Kovan	6 adet	30 guruş	30 guruş	60 guruş
Mecmû'undan bir senede tahmini temettu'u			961 guruş	
Kömürcülüğünden temettu'u			600 guruş	
Yekûn			1561 guruş	

Hane 4 / Numara 3
Üvey Karındaşı Esvesko? veled-i Metko? Zımmi
Yedinde olan kâğıdı: ta
Mersûm üvey karındaşı hanesinde işlemekte beraber olduğundan ayrıca temettu'u olmadığı

Hane 5 / Numara 1				
Roş veled-i Roş? Zımmi				
'adi kömürcü idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 115 guruş				
Zirâ'ati olmadığı				
Yedinde olan kâğıdı: ta				
Mersûmun emlak ve bağ ve bahçe ve sair nesnesi olmayıb kömürcülük ile meluf olub kömürcülüğünden bir senede temettu'u 1000 guruş				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Camus öküzü	1 çift	-	-	-

Hane 6 / Numara 1				
Teno veled-i Mirto Zımmi				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 135 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş

Hinta	10	4	-	40
Çavdar	6	2	-	12
Şa'ir	5	2	-	10
Erzen	8	2	-	16
Duhan	2,5	-	4	10
Yekûn				88
Yedinde olan kâğıdı: ta				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	10 dönüm	792 guruş	700 guruş	1492 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla (kiraya vermemiş)	6 dönüm	-	-	-
Karasığır öküzü	1 çift	-	-	-
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş
Üç yaşında karasığır düvesi	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan bir senede tahmini temettu'u			827 guruş	

Hane 6 / Numara 2
Mersûmun oğlu Kozan Zımmi
Bundan .TA
Mersûm babasının hanesinde olub her ne kadar işlemekte beraber ise de bazı kömürcülüğünden temettu'u 600 guruş

S.5				
Hane 7 / Numara 1				
Mirto veled-i Vasil Zımmi				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 135 guruş				
A'sârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	10	3	-	30
Çavdar	6	2	-	12

Şa'ir	5	2	-	10
Duhan	2,5	4	-	10
Yekûn				62
	Bedel-i 'öşr-i kovan			2
				64
Yedinde olan kâğıdı: ta				
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla	8 dönüm	558 guruş	500 guruş	1058 guruş
Camus öküzü	1 çift	-	-	-
Kısır karasığır ineği (gelecek sene hasılat olunacağı)	1 re's	-	-	-
Üç yaşında karasığır düvesi	1 re's	-	-	-
Bir yaşında dişi dana	1 re's	-	-	-
Kovan	2 adet	20 guruş	10 guruş	30 guruş
Mecmû'undan bir senede tahmini temettu'u			578 guruş	

Hane 7 / Numara 3
Mersûmun Karındaşı Yovan Zımmi
Yedinde olan kâğıdı: ta
Mersûm karındaşı hanesinde olup işlemekte beraber ise de bazı kömürcülüğünden başka temettu'u 500 guruş

Hane 7 / Numara 4
Diğer Karındaşı Kula Zımmi
Yedinde olan kâğıdı: ta
Mersûm dahi karındaşıyla beraber ise de bazı kömürcülüğünden temettu'u 400 guruş

Hane 8 / Numara 1
Teno veled-i Kirgo Zımmi
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü
Sene-i sâbıkadan vergisi 135 guruş

A'şârı ve rüsûmu		Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta		10	4	-	40
Çavdar		6	2	-	12
Şa'ir		5	2	-	10
Erzen		8	2	-	16
Duhan		2,5	4	-	10
Yekûn					88
		Bedel-i 'öşr-i kovan			1,5
					89,5
Yedinde olan kâğıdı: ta					
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi			
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn	
Merzû' tarla	10 dönüm	792 guruş	600 guruş	1392 guruş	
Gayr-ı mevrû' tarla	6 dönüm	-	-	-	
Sığır öküzü	1 çift	-	-	-	
Sağmal karasığır ineği	1 re's	-	-	25 guruş	
Bir yaşında erkek dana	1 re's	-	-	-	
Kovan	3 adet	15 guruş	15 guruş	30 guruş	
Mecmû'undan bir senede tahmini temettu'u				832 guruş	

Hane 8 / Numara 2
Mersûmun oğlu Rayco Zımmi
Yedinde olan kâğıdı: ta
Mersûm babasının hanesinde olub işlemekte ise de bazı kömürcülüğünden ayrıca temettu'u 600 guruş

Ek 14: Sarıcapaşa Mahallesi 05457 Numaralı Temettuat Defteri Sayfa Örneğinin Transkripsiyonu

S.6					
Hane 8 / Numara 1					
Batra oğlu Vasil Zimmi					
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü					
Sene-i sâbıkada vergisi 100 guruş					
A'şârı ve rüsûmu		Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta		10	3	-	30
Çavdar		6	2,5	-	15
Şa'ir		5	3 beher 1	-	15
'öşr-i üzüm		8	-	30	6
Yekûn				60	
	'öşr-i üzüm			6	
				66	
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi			
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn	
Müste'ciri olduğı tarla (Salim Ağa'dan icâr eylediğı)	4 dönüm	260- (icârı) 10= 250 guruş	300 guruş	550 guruş	
Müste'ciri olduğı tarla (Defter Nazırı Molla Mehmed'den icâr eylediğı)	3 dönüm	180- (icârı) 9= 171 guruş	200 guruş	371 guruş	
Müste'ciri olduğı tarla (...? emin daiden icâr eylediğı)	3 dönüm	100 guruş	150 guruş	250- (icârı) 6 =244 guruş	
Bağ	3 evlek	54 guruş	30 guruş	84 guruş	
Koşum öküzü	1 çift	-	-	-	
Karasığır öküzü	1 re's	-	-	-	
Sağman karasığır ineğı	1 re's	-	-	25 guruş	
Kısır karasığır ineğı	1 re's	-	-	-	
Bir yaşında dişi dana	1 re's	-	-	-	
İkişer yaşında erkek tosun	2 re's	-	-	-	
Canavar	1 re's	-	-	-	
Mecmû'undan temettu'u				596 guruş	

Hattab ve kömürden temettu'u	450 guruş
Yekûn	1046 guruş

Hane 9 / Numara 1				
Batra oğlu Hırsto Zımmi				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 60 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hınta	10	2,5	-	25
Çavdar	6	5	-	30
Şa'ir	5	2	-	10
'öşr-i üzüm	8	-	20	4
Yekûn				65
	'öşr-i üzüm			4
				69
	(...9			12-69
				57
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Müste'ciri olduğu tarla (Hâfız Salim Ağa'dan icâr eylediği)	2 dönüm	240-(icârı) 14= 226 guruş	300 guruş	526 guruş
Müste'ciri olduğu tarla (Edirne'de Yeni İmarat'te Salih oğlu demekle maruf Çirmenli Mustafa oğlu Mehmed'den icâr eylediği)	3 dönüm	180-(icâr) 9= 171 guruş	150 guruş	321 guruş
Müste'ciri olduğu tarla (Çirmenli Salim Ağa'dan icâr eylediği)	2 dönüm	100-(icârı) 5= 95guruş	100 guruş	195 guruş
Müste'ciri olduğu tarla (Hacı Efendi'den icâr eylediği)	1 dönüm	65- (icârı) 3= 62 guruş	40 guruş	102 guruş
Koşum öküzü	1 çift	-	-	-
Kısır karasığır ineği	1 re's	-	-	-
Bağ	3 evlek	36 guruş	36 guruş	72 guruş
Canavar	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan temettu'u			590 guruş	

Hattab ve kömürden temettu'u	100 guruş
Yekûn	690 guruş

S.7				
Hane 10 / Numara 1				
(...) oğlu Rosi Zımmi				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 100 guruş				
A'şârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hınta	10	3	-	30
Çavdar	6	3	-	18
Şa'ir	5	2	-	10
'öşr-i üzüm	8	-	25	5
Yekûn				58
	'öşr-i üzüm			5
				63
<i>Malın cinsi</i>	<i>Mikdârı</i>	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Müste'ciri olduğu tarla (Salim Ağa'dan icâr eylediği)	2,5 dönüm	222- (icârı)10=212 guruş	300 guruş	512 guruş
Müste'ciri olduğu tarla (Hacı Efendi'den icâr eylediği)	4 dönüm	300-(icârı)15= 285 guruş	300 guruş	585 guruş
Bağ	3 evlek	45 guruş	25 guruş	70 guruş
Koşum öküzü	1 çift	-	-	-
Kısır karasığır inek	1 re's	-	-	-
İki yaşında erkek tosun	1 re's	-	-	-
İki yaşında dişi düve	1 re's	-	-	-
Bir yaşında erkek dana	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan temettu'u			542 guruş	
Kömürden temettu'u			500 guruş	
Yekûn			1042 guruş	

Hane 11/ Numara 1				
Gacıd? oğlu Magrin Zımmi				
Erbâb-ı zirâ'atten idüğü				
Sene-i sâbıkada vergisi 180 guruş				
A'sârı ve rüsûmu	Kıymet	Kile	Kıyye	Guruş
Hinta	10	3,5	-	35
Çavdar	6	5,5	-	33
Şa'ir	5	5	-	25
'öşr-i üzüm	8	-	100	20
Yekûn			93	
	'öşr-i üzüm		20	
			113	
	Emlâk (...) için Cısr-i Mustafa'ya vermiş olduğu hinta 6 kile, kıymet 14 guruş		84	
Yedinde olan kâğıdı: â				
Malın cinsi	Mikdârı	Hâsılât-ı senevîsi		
		1260 senesi	1261 senesi	Yekûn
Mezrû' tarla (emlâk-ı hümâyûn)	8 dönüm	537-(icârı) 84=453 guruş	600 guruş	1053 guruş
Gayr-ı mezrû' tarla	2 dönüm	-	-	-
Müste'ciri olduğu tarla (Mahmud Ağa'dan icâr eylediği)	4 dönüm	200 guruş	300 guruş	500 guruş
Müste'ciri olduğu tarla (Hacı Efendi'den icâr eylediği)	3 dönüm	100 guruş	150 guruş	250 guruş
Koşum öküzü	1 çift	-	-	-
Sağman camus inek	2 re's	150 guruş	150 guruş	300 guruş
Kısır camus inek	1 re's	-	-	-
Bir yaşında dişi kota	1 re's	-	-	-
Bir yaşında dişi düve	1 re's	-	-	-
Sağman karasığır ineği	2 re's	-	-	50 guruş
Bağ	2 dönüm	180 guruş	180 guruş	360 guruş
Canavar	1 re's	-	-	-
Mecmû'undan temettu'u			1133 guruş	
Hattab ve sa'ireden temettu'u			750 guruş	
Yekûn			1883 guruş	

ÖZGEÇMİŞ

Rümeysa ÜZMEZ, 2013 yılında Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü kazandı ve 1 yıl İngilizce hazırlık eğitimi aldı. Lisans son sınıf öğrencisi iken formasyon eğitimini de almış olup, 2018 yılında tarih bölümünden mezun olmuştur. Mezun olduğu 2018 yılında yine Karabük Üniversitesi'ne yüksek lisans öğrencisi olarak kabul edilmiştir. 2021 yılında Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Öğretmenliği'ni kazanan ÜZMEZ'in bu okuldaki eğitimi halen devam etmektedir.